Tomas Indal. En början och ett slut

Bokutgåva

Albert Bonniers förlag, Stockholm 1911.

TOMAS INDAL

1

Tomas Indals stora, halfdäckade slup gled makligt in mot hamnen genom det långsmala sundet vid sidan af ångbåtsfarleden, passerande raden af villor, som längs fastlandet sträckte sig ned till klippudden i sydväst. En klar, solvarm sommarafton bleknade rundt synranden. Vattenytan krusades svagt af vinden — endast i sundet, i lä om Skepparholmen, var det spegellugnt; där ringlade sig kölfårans gränslinjer som två ljusblå band, hvilkas ändar släpade utmed strandvassarna.

Vid rodret satt båtens ägare i en mycket bekväm ställning, utan rock och med uppkaflade skjortärmar. Han räckte tillbaka ett tömdt punschglas, som den andre tog emot — den andre var Konon Kristoffer, en kort, fetlagd, hvitfjunig ungherre med runda ögon, fräknar och rödaktigt hår; Konon Kristoffer Blomgård, provisorn, som nästan alltid och af alla tilltalades endast vid förnamnen.

»Hör du, doktor, du är ju rik, du ... inte sant? Och kan bo hvar du vill?»

Indals blick följde den ena strandkonturen och han svarade, utan att vända hufvudet:

»Hvem har nu narrat dig igen? Behöfver du pengar?»

»Nej, nej ... men det sades så innan du kom hit i våras.»

»Sades, ja! Vore du fordringsägare ... eller kanske är du?»

»Nej, nej, men jag tänkte ...

»Som sagdt, vore du fordringsägare, skulle jag lugna dig med det förtroendet att jag ämnar dö i så god tid, att enhvar får sitt igen. För resten ska’ du låta bli att tänka. Det klär dig inte.»

Provisorn tog sig om hakan några gånger, blinkade och satt tyst.

»Seså, lilla vän, var nu inte förnärmad!»

»Nej, nej, men ... ja, du är egentligen bra besynnerlig, jag får aldrig riktigt reda på dig, ingen får reda på dig. Med Tynell och Lägervall spelar du kort, mig har du oftast bara roligt åt ...»

»Låt oss tacka Gud för det, Konon Kristoffer!»

»— och ingen annan än Romarbacken intresserar dig. Därför att han är gammal skolkamrat, här i elementarskolan — eller hvad? Det är obegripligt, tycker jag. Hvem är han? Styrman, sjötullvaktmästare ... det har han varit åtminstone ...»

»Nu är du visst mycket nyfiken?»

»Äsch! — Lånar han inte böcker af dig? Hvad för slags böcker?»

Indal smålog — ett hastigt, förnöjdt leende. Och då visste den andre, att det icke lönade sig att fråga mera; i stället gaf han sig till att skölja punschglasen. Det tog en stunds tystnad i anspråk.

»Ja, som du vet, Konon Kristoffer» — tonfallet i Indals röst lät trovärdigt allvarsamt — »litteraturen är ju en kedja af många bärgstoppar, och bland dem är farmakopén säkert en af de allra, allra högsta. Det är från den du anställer dina betraktelser, kan jag tro.»

Provisorn mumlade någonting otydligt, medan han böjde sig ned öfver en korg för att känna efter om korkskrufven var instucken bland smörgåspaketen och ölflaskorna — slutet hördes: »men det är obegripligt ... ja, ja, han talar ju som vi andra, det lilla han talar, jag menar språkligt ... för att nu vara en af den klassen.»

»Käraste ... du är en vis och erfaren man, du också, naturligtvis», svarade Indal — fortfarande allvarsamt, tycktes det — »och har jag någon gång antydt motsatsen, så har jag förtalat mig. Du kan vara öfvertygad om att jag alltid lyssnar till dig med begärlighet. Därför att du har en världsåskådning. Men den låter du sippra fram bara i små, små droppar, tyvärr, alldeles som fräknarna — idel utslag af din stora blygsamhet. Fy baj!»

Häpen, nästan orolig, spärrade Konon Kristoffer upp sina runda ögon — fick i detsamma nära Skepparholmsudden syn på vännen Lägervall, rektorn vid elementarskolan, som satt i sin lilla, grönmålade båt och metade utanför villabryggan; glömde genast allt annat, svängde med mössan och ropade ifrigt:

Vi har varit långa vägar, vi ... ända till Ytterskär, Ölunds fiskarbastu.» Och då intet svar följde, lade han till ännu ifrigare:

»Vi går till värdshuset om en stund ... kommer du efter, magister?»

Tomas Indal, som höll en kikare för ögonen, anmärkte torrt:

Han har nyss ätit hårdkokta ägg, tror jag. Matrester som vanligt i skägget.»

Kvällslugnet växte öfverallt omkring dem, himmeln lyste och skimrade, några små molntappar hängde lågt i norr. Ett sista, skälfvande drag i luften — storseglet fyllde sig slappt och motsträfvigt, bommen slörade ut, så att skotet långsamt sträcktes, och slupen sköt ökad fart in på hamnfjärden, där en ensam skonert låg för ankar. Men sedan domnade vinden nästan med ens, och Konon

Kristoffer stack ut en åra; det var ännu ett litet stycke kvar till ångbåtsbryggan.

En fiskmås lyfte vingarna till flykt, när tornuret på afstånd slog nio klingande slag. Indal blickade ofrivilligt mot kyrkan, hvars rätliniga kontur reste sig ur den omgifvande staden — den äldsta delen af staden, med plank och planteringar och trånga gator mellan gula och rödmålade hus kring det stora torget. Därifrån bredde den ut sig åt båda sidor längs norra stranden af en vik, som från de rymliga skärgårdsvattnen afsmalnade inåt kustlandet i en långsträckt båge. En låg, bred stenbro med ett lågt, litet hvalf för småbåtar, som skulle igenom till färgeriet eller Besmans sjöbodar, förenade torget med södra stranden, där allmänna landsvägen tog vid. En annan väg förde ned till ångbåtsbryggan, förbi vedstaplar och fallfärdiga magasin, sedan vidare till hamnvärdshuset och villorna.

Konon Kristoffer hade suttit en god stund på värdshusverandan, när slupen ändtligen var förtöjd vid sin boj och allt klart ombord. Han kände sig en smula dufven af punschen och förmiddagens blåsväder, hade strax efter landningen skickats springande för att säga till om kvällsvard, och pustade nu ut, medan bordet dukades inne i salen. Kokfrun, som arrenderade stället för sommarn, fyllde emellanåt dörröppningen och

berättade. Det var torsdag, alltså hade den lilla kustångbåten, hvars namn Konon Kristoffer roade sig med att aldrig minnas — ja, den lilla ångbåten, som två gånger i veckan anlöpte hamnen, hade kommit middagstiden norrifrån, och konsul Lindert från grannstaden ...

»Var konsul Lindert med?»

Javisst, konsul Lindert var med, och herrarna bjödo genast på kaffe ock konjak innan han reste. »Han var här och telefonerade.»

»Herrarna?

Det var borgmästarn, glada borgmästarn, hans skratt hördes då hela tiden, och doktor Tynell och handlanden Besman, som skröt öfver sitt bryggeri, förstås. Se'n åkte de alla tre tillbaka till villorna — borgmästarns skratt hördes hela tiden.

Konon Kristoffer såg bittert fundersamt ut öfver den spegellugna viken och tänkte, att segelfärden visst räckt för länge. Sannerligen var det inte synd att ha gått miste om ett sammanträffande med konsul Lindert, som var en stor penningkarl och en matador ... ja, en stor matador i alla afseenden.

»Konsul Lindert är en matador», sade han högt åt kokfrun.

Nå, där kom ju Tomas Indal gående från bryggan — som vanligt med hufvudet något framåtlutadt och maklig i rörelserna. Att kvinnorna, eller åtminstone många kvinnor, kunde tycka så om det utseendet! Djuptliggande, grå ögon, stor näsa, alltför stor näsa, och under den ett par korta, brunblonda mustascher, nästan utan spetsar vid mungiporna, där två skarpa veck gåfvo ansiktet ett misslynt, hånfullt uttryck. Visserligen kunde ögonen le helt godmodigt emellanåt, åja, men det hände sällan nuförtiden. »Vacker är han således på intet vis» — sammanfattade provisorn sina iakttagelser för sig själf. »Ack, de kvinnorna!»

När de tagit plats vid kvällsvarden och skålat med supen, lutade sig Konon Kristoffer bakåt i stolen och frågade:

»Jag var i förrgår på stadskällarn — tror du att Magda är en oskyldig flicka?» »Det angår mig inte.»

»Men hon är kär i dig.»

Indal gjorde ett kast med hufvudet — »Var nu inte för öfverväldigande! Du ska' spara dig.»

Så fortsattes måltiden under trött tystnad. Endast när den stekta fisken serverades, lät provisorn öfverraska sig af en diskret uppstötning — »jaså, ab-borrar!»

»Sanna och tänkvärda ord, lilla vän.»

Därpå beställdes kaffe. Konon Kristoffer inneslöt konjak i beställningen, plötsligt erinrande sig hvad han gått miste om på eftermiddagen — »Hallå, frun!... hvilken konjak dricker Lindert?» Båda gjorde det bekvämt för sig och cigarrerna tändes.

»Hör du, doktor, är du värkligen inte rik? Och kan bo hvar du vill?»

»Det har jag ju re'n svarat på. Finner du kanske att här är så godt att vara?»

»Du kan väl förtjäna dessutom?»

»Nej — det har jag aldrig kunnat.»

»Men du är ju inte alls dummare än andra. Tvärtom.»

Indal teg ett ögonblick och sög på cigarren, därvid stelt betraktande askans rörliga glödring. »Nu talar du igen djupsinnigt, Konon Kristoffer. Dum är jag inte. Nej, nej, bevars, allt annat!» Han lät askan falla. »Allt annat, som sagdt. Lat, till exempel, eller gammal numera, halfgammal ... och ovan. Hvad du vill för resten — bara det har sin upprinnelse i alkohol. Och sin mynning i svalget.»

»Den är ett gift, alkoholen!» Provisorn slog knytnäfven i bordet så hårdt, att han efteråt tryckte knogarna oförmärkt mot munnen. »Förlåt ... jag ska' berätta dig något, Indal. I förtroende» — glaset tömdes hastigt och påfylldes. »Jag hade aptek i sikte, fastän på långt håll, och var förlofvad med fröken Albertina Öster, du vet. Musiklärarinnan.»

»Har hon inte finbageri?»

»Det också, ja. För det finns mycket godt hos henne, ska' jag säga. Och vi tyckte så om hvarann — på sätt och vis. Men det gick inte. Jag skref vers re'n den tiden, hon älskar vers ...»

»Det gick inte häller?»

»Åjo ... för det finns så mycket rim på Albertina. Men hon är vegetarian, ser du, och hon kallade mig en giftblandare. Hvem kunde tro det? Jag skulle byta om lefnadsbana, ville hon. Helt enkelt byta om lefnadsbana! Herregud, det var jag för gammal till och för ovan, alldeles som du. Och då rann min kärlek liksom ut i sanden ... så att säga.»

Indal borrade hakan i bröstet som om han tittat öfver ett par glasögon:

»Ja, du är så lycklig i dina uttryck, Konon Kristoffer.»

Dennes uppsyn förrådde ingen misstänksamhet. Han höll fingrarna stadigt om sitt spetsglas, förde det rundt i små ringar på duken och slickade med tungan några droppar från de tjocka läpparna.

Sedan rörde sig talet länge om annat, trots det att Indal var mycket fåordig. Härunder fick provisorn ett anfall af sömnighet, gäspade och flyttade sig öfver i soffan. Men när klockan var ett, eller något mera, blef han liflig —

»Om jag tordes be dig om en tjänst, Indal?... herregud, om jag tordes!»

»Försök!»

Jag ville nämligen ... du är ju nära bekant med fröken Rut, jag menar fröken Rut Bertels — är du inte? Ni har ju samma trappa, och du lär så ofta vara i bokhandeln ... och länge ... bara öfver farstun. Hvad talar Ni om?»

»Akta dig, Konon Kristoffer, nu har någon narrat dig igen! Någon som inte tror på en straffande försyn. — Jag är hennes bästa kund, förmodligen, och en gång har jag som läkare kallats till styfmodern. Hvad har du att anmärka?»

»Ingenting, ingenting. Men hon har varit så vänlig mot mig, så glad, alltid lika jämn och vänlig. Det förundrar mig. Och hvad hon är fin med sina mörka ögon och sitt svarta hår — och det lilla, hvita ansiktet! De ha lite' pengar, tror jag. Men hvarför är hon alltid så vänlig, månne? Utan att göra narr af mig.»

»Du har kanske aptek i sikte?»

»Hur gissar du det?»

»Skål, lilla vän! På det dricker jag ut.»

»Vill dn inte hjälpa mig, hva'? Jag har skrifvit ett bref, det finns här i fickan alldeles färdigt och försegladt, men jag har inte vågat skicka af det. Jag säger henne hela sanningen, förstår du, alltsammans ... och att jag har en led borta på vänstra handens lillfinger. Alltsammans. Så att hon vet, förstår du.»

Indal gaf en vink åt den sömniga uppasserskan och tog fram sin plånbok.

»Hör du, doktor, du kunde gärna ge brefvet åt henne. Och tala godt för mig.»

»Alldeles förtjusande! Det kan jag, naturligtvis, det ligger för min röst. Men hvad säger du, om jag förstör ... alltsammans?»

»Å, var lugn, jag har konceptet i behåll där hemma.»

»Bara det. Nå, ge då hit papperet!» Han betalade samtidigt.

»Ämnar du värkligen gå?»

»Javisst. Dricker jag mer, så slutar jag aldrig, och det är för sent. Eller hvad anser du?»

»Jag har en vers i hufvudet — jag ska' kanske fundera en stund till, jag. Men tack, tack! När ger du det?»

»Hon tar väl inte emot om natten — om jag nu alls ger det, som sagdt.»

»Tack, tack! I alla fall.»

Tomas Indal småskrattade till farväl, lade därtill en kort, skämtsam nick, i det han lämnade verandadörren öppen efter sig, och gick sedan långsamt ned mot ångbåtsbryggan och strandvägen framåt.

Det var full morgondager och den härligaste luft; en smal molnstrimma i öster rodnade redan inför den annalkande solen. Eljes var himmeln klar, starkt gulhvit nere vid horisonten. Vattnet närmast stränderna ångade i en lätt dimma, men själfva hamnfjärden låg fri och med mattglänsande yta, hvari den ensamma skonerten och fyra eller fem förankrade segelslupar speglade sig. Längre borta en rödmålad prick invid farleden, några simmande sjöfåglar, ett vassomvuxet grund — och så den sofvande staden på andra sidan viken.

Längs dikesrenarna glittrade lingonriset af dagg. Stillheten stor, sval och stor. Endast två råttor kilade plötsligt fram ur stenfoten under mjölmagasinet, det första i raden, hejdade sig vid ljudet af stegen, snurrade rundt och vände om.

På backkrönet ofvan sluttningen ned mot bron stannade han, Tomas Indal, och lät blicken omfatta utsikten: där såg han rådman Lunds gård till höger, den stora, gula tvåvåningsbyggnaden med de hvitgrå listerna, strandträdgården, rönnarna vid vattnet — där torget, och till vänster apteket, med sommarbadhuset nedanför — där bokhandeln, rådhuset, banken och en skymt af stadskällarns tegeltak. I fonden kyrkan — parken rundtomkring, dess täta löfmassor; och så smågårdarna, några stänger med vindvisare, några fönster, glimmande som guld.

Han tog af sig sin mössa och förde handen tungt öfver panna och ögon. De tankar, som trängde sig på honom ... nej, nej, han ville inte tänka dem, inte nu!

När tornuret slog half tre, blickade han än en gång ut öfver nejden, men såg i detsamma oroligt bakom sig som om han hört steg. Sedan gick han hastigt nedför sluttningen.

2

Följande förmiddag var solig och varm, ännu varmare än gårdagen.

Luften kändes nästan tryckande. Mamsell Syring — gamla mamsell Syring, som tog sjöbad till den fjortonde september, det var nu det märkvärdigaste med henne — hade sina tre fönster mot gatan vid kyrkparken, och hon såg, att en molnvägg rest sig bakom trädtopparna.

»Det blir säkert åska», spådde hon. »Och det blir regn.» Så varmt var det.

Af herrskapen voro de flesta utflyttade till sina villor — i alla större gårdar hängde rullgardiner eller stora spännpappersark för fönstren. Många portar höllos stängda, och i den tomma våningen, där skuggan låg riktigt tät och flugfri, satt vanligen någon gammal trotjänarinna som husvakt och rensade ärtskidor.

Hördes då utifrån ett svagt gnissel mot sanden, var det antagligen handlanden Besman, som kom rullande utför Storgatan på sin velociped — guldringar i öronen, tjocka, hvita halfstrumpor öfver byxfållarna — han trampade omkring i affärer, så att dammet yrde. Storgatan sträckte sig i stadens hela längdriktning, ända från vinterbastun, borta vid sjöbodarna, förbi stadskällarn och banken, fortsättande på andra sidan torget mellan rådhusets södra gafvel och bokhandelns långa fasad. Nära gamla tullen blef den landsväg, och som sådan smög den sig sedermera utmed grafgårdsmurarna.

På aptekstrappan halfsof en medelålders kvinna med ett barnbylte i knät. Duken var lågt neddragen öfver pannan, hon lutade sig framåt, i ena handen höll hon en flaska. Fröken Albertina Öster väckte henne:

»Akta!... barnet kan falla. Ja, det är förskräckligt varmt! »

Och båda sågo de tigande ut öfver det stora, heta torget, där ett ensamt lass med bleckkärl glindrade i solskenet. Tills Besman hjulade tätt förbi dem utan att ringa — då yrde de med dammet åt hvar sitt håll.

Släpande på sina metspön, linkade några barbenta pojkar öfver bron, under hvars hvalf en karl rodde in med långsamma årtag. En häst gnäggade borta i gästgifvargården. Och först i närheten af kyrkparken kom fröken Albertina Öster igen till besinning — ack, gatan var tom, ingen lefvande varelse synlig, ingen som förstod henne! Därför stack hon sig in hos mamsell Syring, och gamla mamsell Syring satt gärna på sin farstutrappa.

»Nej, men Tina då ... hvad är det?

Fröken Albertina skakade på hufvudet, tålde kanske icke vid den öfverhettning, som finbageriet och musiken och solvärmen och allt möjligt annat utsatte henne för. Själf gaf hon icke synnerligt akt på det, när hon var allena, ansåg sig endast för en hvad man kallar eldig natur. Men mamsell Syring hade tidigt haft ett lifligt intryck däraf, Konon Kristoffer Blomgård hade haft samma intryck ännu tidigare och ännu lifligare, tjänsteflickan hade det fortfarande i hela dess djup.

»Ett mänskolif!»... tänkte fröken Albertina. »Ett mänskolif! Hvad vill det säga?» Och hon hade mycket gärna besvarat frågan, eftersom hon så osökt råkat göra sig den. Ty inom henne fladdrade just nu dessa ifriga, små lågor, dem hon företrädesvis kallade idéer. Men hvad är väl en idé, om man inte värkar för den, uppoffrar sig och lider? Hon visste, att lättantändligheten var ett själens höghetstecken, därom var hon öfvertygad, men hon visste icke, bara gissade, hvem i all världen som funnit på att kalla henne »Fnösket».

Nu ville hon oförbehållsamt berätta hvad som händt. Egentligen hade det ju inte händt något, men herr Indal

var långt ifrån den uppfattande person hon antagit. Och hon kom direkte från en konsultation.

Yngsta kontorsbiträdet hos Besman hade rest sig från sin stol i väntrummet, när hon passerade, men han luktade jodoform, hon tillintetgjorde honom med ett ögonkast och fortsatte raskt genom en följande dörr. Innanför den satt herr Indal vid sitt skrifbord, han kastade en blick öfver axeln, skref vidare. Och först därpå bjöd han henne att ta plats. Men nej, det ville hon inte på så nedsättande villkor. Hon ville förbli stående, orörlig. Och det var hennes rätt att förbli stående, orörlig, hur länge som hälst. Inte sant?

»Hvad fattas er?»... hade han frågat. Hvilken ton! Därför svarade hon helt kort: »Jag känner i mitt hjärta ...» men han afbröt henne: »Det ska' vi snart ta reda på.» Och så bad han henne komma fram till bordet, han ville tydligen bli närgången, trodde hon ... undersöka henne ...

»Rör mig inte!... sa' jag. Mycket bestämdt. Jag vänder mig till er, herr doktor, som är litterärt bildad och som älskar poesi, efter hvad jag hört. — Men han bara teg. Då kunde jag inte hålla mig längre: Jag har kanske misstagit mig på er, sa' jag ... man blir så ofta bedragen ... och visste ni värkligen hvad lidande är, så skulle ni genast läsa det i mitt ansikte ... här, på sidorna af halsen. Just här ... under öronen. Där se naturläkarna allt, hela sjukdomsförloppet. Är det inte stort? Jag har själf en gång varit med om det i Berlin, man glömmer det aldrig — så stort är det. Och underligt.»

»Mycket. Ja, värkligen» — mamsell Syring kliade sig med en strumpsticka i hårfästet. Så nös hon mot solen.

»Han tyckte visst att det var underligt, han också, för han såg länge ut genom fönstret. Jag erkände öppet: musiken är mitt lif! Och litteraturen. Jag älskar dem med en passion, som dödar mig, sa' jag. Men ack, ni hör inte på mig, herr doktor, förstår ni då inte hvad det är fråga om? — Åjo, menade han ... om någonting bakom öronen.»

Fröken Albertina skälfde af ovilja.

»Och ändå behärskade jag mig, tant Emilia ... du vet, att jag kan det. Ni är trött och ansträngd, utbrast jag. Men felet är ert eget, hvarför äter ni kött? Och hvarför dricker ni? Lofva mig, att ni inte dricker mer! Ni slutar olyckligt, jag anar det. — Jag med, goda fröken, jag med, instämde han. Men så med ens: Ölunds gris lär också ha aningar; fastän bara om julen.»

En stunds tystnad.

»Naturligtvis, tant ... jag lämnade honom. Jag vet nämligen alltid hvad jag är skyldig mig själf. Och det lät jag också honom veta. — Ja, mig är ni ingenting skyldig, sa' han.»

Mamsell Syring böjde sig framåt och granskade himmeln ofvan uthustaket.

»Nu blir det snart åska», spådde hon. »Och regn.»

Så varmt var det.

Tomas Indal letade bland några papper på sitt skrifbord, lade dem otåligt åt sidan — därvid föll hans blick på Konon Kristoffers friarbref: Till Högtärade Fröken Rut Bertels. Härstädes.

Han smålog och såg på klockan. Mottagningstiden var förbi, men sannerligen han gitte gå ut i tamburen för att regla, ända ut i tamburen — brefvet höll han mellan två fingrar, betraktade utanskriften, namnet: Rut Bertels. Nej, han hade inte gifvit akt på henne, inte uppfattat henne tydligt; kanske därför, uppriktigt sagdt, att han känt sig småretad af den lugna säkerheten i hennes väsen, de gånger han träffat henne. Och ändå var hon både vacker och välväxt — en fast, spenslig gestalt af ungefär medellängd, snarare kort än lång, så såg

han henne för sig. Här förelåg synbarligen en distraktion från hans sida, ett förbiseende, som han var villig att ångra vid första lämpliga tillfälle. Framdeles.

Värmen plågade honom, han öppnade ett fönster och sträckte ut sig i hvilstolen, blundade, hans ansikte uttryckte vänlig glädje, nästan munterhet. Den alltid ljusprickiga västen var högt tillknäppt vid halsen och slöt sig tätt om en stramt knuten, mörk sidenslips med pärlnål. »Jag har ett så godt och innerligt sätt med mina patienter ... som nu senast, till exempel ... af så’na besök blir man rik och glad», försäkrade han sig själf. Samtidigt märkte han till sin förvåning, att tanken på denna fröken Rut Bertels, som han hittills inte gifvit akt på, inte uppfattat tydligt, fortfor att sysselsätta honom. Då ref han sönder brefvet, Konon Kristoffers bref, och slängde bitarna i papperskorgen.

Plötsligt brast han i skratt, någonting lustigt roade honom, han älskade att föreställa sig det mest befängda. Hvilket infall!

Nåväl — äfven han, Tomas Indal, ville skrifva till henne. Så här skulle han skrifva, ordagrant, sats efter sats, om han kunde förmå sig att ta plats vid bordet:

»Min tankes trådar ha skörnat till den grad, att jag ibland inte kan knyta ett samtal med dem. Därför griper jag till pennan ... o. s. v.»

Nej, nej, så här skulle han skrifva:

»Mademoiselle! Jag har mitt förstånd och mitt hjärta i behåll, det är bara pengarna, som ta slut för mig. Äger ni några besparingar, några runda och rörliga räntor att leka med, så är hjärtat helt och hållet ert.»

Fortsättningen kunde ju osökt bli följande:

»Ty nu är jag trött, ohjälpligen trött, efter att alltför länge ha blandat mig i trängseln på lifvets marknadstorg. Och ändå hör jag inte till marknadsfolket. Utgör den erfarenheten min enda glädjekälla för närvarande, så vet jag äfven hvad den kostat mig — o ja! Besinna, att jag är fyrtitvå år gammal och medicinekandidat! Alltså öfverliggare. Men värdigas tillika förstå, att jag stilla respektfullt böjer mig för denna benämning, som någon gång kan i sig inrymma ett par, tre akter af ett sorgespel, större och djupsinnigare än mången lärd grad — hvilket ingalunda är fallet med mig, tyvärr! Jag kallas allmänt och rätt höfviskt doktor, fyller härstädes en plats som tjänstförrättande stadsläkare, fyller den till bräddarna, och bidrar med berådt mod till aptekets inkomster. Hur länge? Några månader — högst ett år. Och se’n? Det vet jag inte. Det tillhör framtiden. Men jag minns, att när jag ändtligen lämnade hufvudstaden, hvars luft jag andats under inemot tre årtionden ... ja, när jag öfvergaf dess kända förlustelseställen, gick liksom en rysning af eftertanke i vida kretsar genom dryckeslagen — svallvågorna af ett namn som mitt. Jag förkroppsligar nästan en hel generation. Den meningen är ju inte lång, men kanske den en gång räcker till en rännsnara att hänga mig i.»

Och vidare:

»Mademoiselle! Jag misstänker storligen, att ni re’n på detta inledande trappsteg till vår himmel har rätt att fordra upplysningar om min person, dem jag illslugt förtiger. Och hvad jag nämner är ju bara en bråkdel af de vackra förtroenden, som för länge se’n, antar jag, blifvit er tillhviskade om mig. Af främmande mänskor, eftersom jag inga anförvanter äger. Men det är likgiltigt. Min far var handlande och konsul i denna min födelsestad, det vet ni, därjämte rättmätig ägare af rådman Lunds gård vid torget. Den har jag sålt för pengar i en ungdomlig stund af betryck — den gård, där jag första gången höjde min stämma till skrik, den gård, där jag lekt mina oskyldigaste lekar, och där jag, allt sanningen till ära, varit ganska osnygg och mycket olydig. Och nu ... ja, nu blickar jag spörjande omkring mig i den värld, som under de tolf tidigaste åren af

min tillvaro utgjorde det enda föremålet för mina iakttagelser. Därvid har jag genast och med bestörtning lagt märke till, att ofvannämnda rådman Lund byggt ett nytt plank och låtit ommåla uthusdörrarna. Men hvarför, ack, hvarför dröja vid omständigheter, som uppröra mig? De ögon, jag ser med, ha vant sig vid förfallet.»

Tomas Indal höll leende händernas fingerspetsar mot hvarandra, benen korslagda, långsamt gungande den ena foten. Gardinerna för det öppna fönstret hängde orörliga, det hade mörknat i rummet, åskan mullrade svagt på afstånd. Han lät tankarna forma sig i godan ro — »Sannerligen erfar jag inte en känsla af stor hvila just nu, stillheten är så välgörande hasardfri.» I detsamma hörde han tydligt, tydligt intill visshet, steg närma sig genom väntrummet, som äfven tjänade till matsal — middag åt han nästan alltid på stadskällarn. Men ingen inträdde, han måtte ha misstagit sig. »Naturligtvis ... hvad tänker jag på!»... lugnade han sig hastigt — »det är ingenting, snart är Romarbacken här.» Icke desto mindre tycktes det honom märkligt att denna förtidiga ljudförnimmelse ett par gånger bekräftat sig, vanligen efter en kvart eller en halftimme. Och samma man! Han såg på klockan.

Så här skulle han afsluta sin skrifvelse — ja, som sagdt, om han kunde förmå sig att gripa till pennan:

»Det är egentligen genant, jag medger det, men jag är så förvirrad, att jag inte har en aning om huruvida glädjen öfver att ha träffat er, mademoiselle, med all önskvärd tydlighet framgår ur mina fattiga ord. Själf är jag nämligen ytterst benägen att finna detta sammanträffande mänskligt förklarligt å en ort som vår. Men hvem vet, kanske en annan och djupare natur skulle se Guds finger däri? Jag kan det inte, förlåt mig, aftrycket är i mina ögon så suddigt, att det undandrar sig all sakkunnigt jämförande kontroll. Emellertid — låt oss inte därför misströsta om halten af våra känslor, lika litet som gå händelserna i förväg! Det är ju i afvaktan på dessas vidare utveckling jag lögar min själ i de lärdas och skaldernas skrifter, dem jag köper på fast räkning — något som i ert hjärta och i er bokföring torde vara vänligen observeradt — smältande det lästa under förbränningen af en oerhörd massa cigarrer. Min hushållerska heter madam Rullsten, ni möter henne nästan dagligen, förmodar jag, men ni känner henne kanske inte, känner henne inte tillräckligt? Och likvisst är hon af en rätt afsevärd kulinarisk betydelse; dessutom femtifem år gammal, mycket döf och mycket tystlåten. Men det reder sig godt, jag begagnar hennes systerson som ringledning. Unga Hildemar är låghalt, därtill är ingenting att göra. Han sitter mestadels i köket bredvid spiselhällen, därtill är inte häller någonting all göra. Men jag kan lifligt föreställa mig honom i det ögonblick han vid ljudet af min bordsklocka slår madammen på vadorna med sin kryckkäpp. Det hör hon.»

Gardinerna rördes af ett svagt luftdrag, en hund skällde. Så blef det tyst igen.

»Ja, så sinnrikt har mitt af naturen goda hufvud ställt det för mig. Men däröfver yfs jag aldrig, hvarför skulle jag det? Allting i lifvet är ju bara provisoriskt — min vän och vapendragare Konon Kristoffer inte undantagen. Tänk, han har sitt aptek i sikte, han, och ändå kan man inte påstå om honom att han nämnvärdt förhäfver sig. Nej, nej. Men han älskar er, mademoiselle, han älskar er mer oegennyttigt än jag, det gör han säkert.»

Tomas Indal lyssnade — steg närmade sig öfver golfvet i rummet invid.

3

De hälsade på hvarandra med en nick, en helt liten nick, så ämnade Tomas Indal ge handen, men Romarbacken tog blickarna till sig, såg kisande åt sidan och lade aktsamt en bok, inlindad i papper, på skrifbordshörnet.

»Tack för lånet, doktorn!»

»Lägg bort tituleringen med detsamma, hör du! Det är visst tionde gången jag ber dig om det.»

»Vi ska' låta det vara som det är» — invändningen kom torrt och trovärdigt. »Annars går det inte.»

»Ja, men jag är ingen doktor, vet jag! Åtminstone inte för dig.»

Svaret dröjde, medan skymten af ett godt, nästan barnsligt leende lyste och försvann — »Inte vet man ju hvad man är» — Romarbacken satte sig stilla nära dörren. Han var iklädd sin vanliga, ljusgrå vadmalsdräkt, föreföll en smula tafatt och generad, det gjorde han ofta i början. Ett kantigt, litet hufvud på en senig hals, ett smalt ansikte, med slätrakade kinder, en tunn näsa, ögonen alltför nära hvarandra. Det ryckte i dragen kring munnen som af otålighet, men han gaf sig god tid, brådskade aldrig, hann ändå med allt sitt, huru mångfaldigt det än var.

»Jag gick här förbi», sade han.

»Ånej, tvärtom, du kom in», retades Indal. »Jag hörde dina steg för en stund se'n — underliga tecken och förehud i golfplankorna. Hvad är du för en trollkarl?»

»Hörde doktorn? Inte är nu det så märkvärdigt.»

»Så-så — ja, ja. Mig behagar det inte.»

Romarbacken såg begrundande ut. Han strök sig öfver håret, där det låg som glesast framme i pannan, stödde armbågarna mot knäna och vred fingrarna.

»Doktorn, som är van vid sjön, borde inte förundra sig.»

»Säger du det, styrman?»

»Sjöfolk känner till så'nt där. Det följer med sjön.»

»Och du talar rama allvaret?»

»Visst gör jag det.»

»Men annars brukar du stå med fötterna stadigt på marken.»

»Här på landbacken, ja. Men till sjöss, doktorn ... jag menar så där riktigt långt, långt ute, där det finns liksom vidöppna, stora djup åt alla håll, både öfver och under en ... eller hur jag ska' säga ... där får man allt lof att hala in på förundran, till och med om somt inte alltid skulle gå så särdeles bekant och lättfattligt till. För där händer det ibland, att en och annan får varsel om hvad som inte syns, men som kommer. Ja, det är kändt. Och har man en gång upplefvat något i den vägen, så blir det till ett slags anlag med tiden, tänker jag. Antingen man vet af det eller inte.»

»Men nu i dag, till exempel? Och jag har märkt det förr oss emellan.»

»Jag kan förstå det, doktorn. Det visar bara att sinnet finns. Och det följer med sjön.»

Indal höll god min — »Eller med åskvädret, styrman ... tänk, om hela trolldomen ligger i åskvädret? Den här gången. Och du är elektrisk, tro mig, vadmaln är som kattskinn — är den inte?»

Det märktes tydligt, att Romarbacken kände sig osäker ett ögonblick. Tog han ett samtal allvarligt, och det hade han fallenhet för, så var skämt icke riktigt efter hans art. Därför svarade han endast:

»Ja, ja, eftersom doktorn säger det.»

»Jag bara undrar, jag.»

»Nå, då är det väl på det viset.»

Utanför slog regnet i gatan med stor häftighet. Blixtarna hade upphört. Men en vindpust fyllde gardinerna, så att de buktade sig.

»Jag ser hvad du menar, Romarbacken — det hade varit försiktigast att stänga fönstret, hva'? Men då hade jag måst resa mig, och till det fordras ett visst kvantum energi. Har du aldrig behöft göra den upptäckten? — Inte? — Så mycket bättre.»

I detsamma krafsade en hund gnällande på dörren — Indal blef otålig:

»Tyst, Rapp! Gå din väg!»

Romarbacken böjde öfverkroppen litet åt sidan och lyssnade — »Han är lydig, tycks det.»

»Han är klok. Och det är svansen, som säger honom hvad som kommer att ske, ifall han tredskas. Det har blifvit till ett slags anlag hos honom.»

»Månntro det! Hvad vill doktorn att jag ska' svara?»

»Ingenting. För det är ju möjligt att jag misstar mig. Jag har blifvit så vidskeplig på sista tiden.» Indal balanserade en linjal öfver ena pekfingret. »Och det är också möjligt ... ja, att du står i förbund med den onde, Romarbacken. Enligt hvad folk påstår.»

»Det är ju en gammal historia.»

»Är det?»

»En mycket gammal historia. Och egentligen inte om mig.»

»Hvem gäller den då?»

»Det är om morfars farfar — eller ännu tidigare, jag minns inte. Men Bundsen kallades han.»

»Namnet har jag hört.»

»Han fick det efteråt.»

»Efter hvad?»

»Det var så, att en vårnatt var han ute med bössan, och då såg han ett stort, starkt sken i en klyfta, och midt i öppningen stod ett järnskrin. Han trodde att det var en drakgömma och slängde knifven i elden. Då slocknade den tvärt, och ut ur bärget kom ett skäggigt, litet gubbtroll, som öppnade skrinet och sa': Ta' till husbehof ... låt mig se'n ha ro! Och Bundsen han fyllde näfverkonten med så många guldslantar han bara kom åt. Men bäst det var slog trollet ut med armarna och stampade, och då for skrinet in i bärget, så att det skallade och skrällde rundtomkring. Se'n hette det, att Bundsen stod i förbund med den onde, och nu berättar man detsamma om mig. Det är hela historien.»

»Se, se!... trolldom att brås på. Och där har vi förklaringen på alltsammans. Den ligger inte i sjön, den.»

»Som doktorn vill. Jag har nu mina tankar för mig, jag.»

»Gudskelof! Men hvar har du guldslantarna?»

»Jag hittade aldrig näfverkonten» — igen samma goda, nästan barnsliga leende. »Men jag har lefvat ändå. Fastän brödbiten inte alltid var med smör på i första ungdomen.»

»Nej, nej — jag kan tänka det. Minns du, när du tuggade smällgummi åt mig? För ett halft dussin nya stålpennor.»

»Åja. Här i elementarskolan. — Men minns doktorn, när vi slogs om hvem som var starkare i latinet? Doktorn kom ihåg flera och krångligare ord, men jag visste hvad mina betydde.»

»Säger du det, styrman?»

»Ungefär som i dag.»

Indal smålog förnöjdt och nickade: »Nåja, hvarför inte? Jag tar gärna mina tillbaka, om du så önskar, det har jag ingenting emot. Så otroligt det än låter! För ser du» — han blef allvarsam — »uppriktigt sagdt ... ja, nu syftar jag inte på dig, det vet du nog. Men mänskor med åsikter, tidigt och hårdt fastslagna åsikter ... jag afundas dem inte alls» — linjalen slängdes bort på en bokstapel.

»Det är som när man ska' spänna ett ark ritpapper», fortsatte han eftersinnande. »Har du nå'nsin försökt det? Vill man göra det stramt och något så när pålitligt, är det visst klokast att trycka in stiften liksom bara tills vidare ... än här, än där. Föreställer jag mig. Det kan nämligen hända, att man får lof att flytta dem allihop, det är till och med sannolikt, och ju större yta man vill spänna öfver, dess osäkrare går det. Och långsammare. Däraf kommer det sig, att flertalet bland dem, som ha åsikterna orubbligt fastnitade, täcker bara en helt liten yta.»

Romarbacken blinkade fundersamt.

»Kanske tror du det inte? Vet du hvad den vismannen Konon Kristoffer sa' mig om saken? Jo, att man ... och så ska' man fukta ordentligt, sa' han. Så går det lättare.»

»Well, well. Och därför gör doktorn det?»

»Antagligen. — Du är en slug en, du!»

»Är det inte farligt? På det sättet.»

»Du menar ... dryckenskapen? Då glömmer man hvad man vill glömma. Eller tänker inte på det.»

»Så.»

»Men för resten är jag alldeles ense med dig.»

»Månntro det!»

»Jag säger att jag är ense med dig — Romarbacken.»

»Så. I boken jag hämtade tillbaka, den på skrifbordet ... där står det, att en strid alltid pågår mellan det olikartade i naturen. Det passar på oss. Och det är jag nöjd med.»

»Inte för stor respekt för böcker, hör du! Jag misstänker att du har det.»

»Ingalunda. Men när man har läst så lite' som jag, vill man ju gärna ha bruk för hvad som stämmer med egna märken. Den som fått studera ... ja, om nu det hade hjälpt mig? Eller hjälpt andra? Lärdt folk har

nästan ingenting att dela med sig, tycker jag, och kanske kommer man längst på egna vägar, efter enhvars gåfvor, fast det ofta är villsamt och tungt. Jag har haft lust att tänka: gör hvad som hälst — men med händerna! För det är så, att emellanåt trasslar bokvetandet bara in en, så att man inte har trossarna klara, om det gällde att tvärt kasta loss. Och så'nt kunde hända.»

En oväntad och lång tystnad uppstod. Någonting i det sist sagda måtte ha rört vid en mycket känslig sträng — Indal föreföll beklämd, han tryckte ett par fingrar mot ögonlocken, steg upp ur hvilstolen och ställde sig framför fönstret, med ryggen vänd inåt rummet.

»Det vill säga ... det är självmord du syftar på?»

»Hvarför just det? Slutet kan ju ändå komma hastigt öfver en.»

»Naturligtvis.»

»Ja, det förstår nog doktorn.»

Tomas Indal satte sig på fönsterposten.

»Men att dö är ju inte det enda sättet att dö, Romarbacken. Man kan ha gjort det långt förut. Åtminstone delvis. Och då är till och med självmord betydelselöst.»

»Det är väl så.»

Indal dinglade med ena benet och såg ut på gatan — handlanden Besman hjulade förbi, halsen indragen mellan axlarna.

»Hvarför lämnade du sjön så tvärt?»

»Gjorde jag det?»

»Javisst. Efter hvad man sagt mig.»

»Man säger ju så mycket.»

»Hände det något? Eller blef du rädd, helt enkelt? En och annan får ju varsel om hvad som inte syns, men som kommer.»

»Inte minns jag mer.»

»Och det vill du att jag ska' tro!— Hur är det ... en bror till dig ... drunknade han inte?»

»Vi har varit tre bröder — två döda, utan att jag vet hvar. De båda klyftigaste. Det är som Ölund brukar säga, när han får bara småfisk: di största slapp.»

»Du däremot fastnade ... du, styrman!»

»Ja, jag fastnade.» Romarbacken reste sig. »Men nu ska' jag gå.»

Emellertid blef han stående framför soffbordet och lät blicken glida öfver ett par tidskrifter och några boktitlar. Han pekade på en af de senare:

»Hvad är det där?»

»Skönlitteratur.»

»Det låter konstigt.»

»Ja, inte sant?»

»Att en fullvuxen karl ids med så'nt!»

»Läsa det?... eller hvad?»

»Ja, och skrifva. Är det hederligt folk?»

Indal smålog. »Somt föll väl på hällebärget, det är ju naturligt — somt bredvid. Och att kunna något är inte detsamma som att vara något. Klokare är jag inte.»

Romarbacken nickade. Därpå gaf han handen till afsked, men endast helt kort. Dörren låste han stilla och varligt efter sig.

4

I stadskällarns buffetsal dref »Snapsen» Villiamsson omkring på sina långa, knäsneda ben. Han var talgig i ögonen efter nattvak, det var han ofta. Emellanåt sneglade han mot tamburdörren som om han väntat på någon. Middagsoset från köket gaf luften fyllighet.

Snapsen hade varit student, det tog Konon Kristoffer på sin ed, dyrt och heligt, så fort han bara tillfrågades; själf tycktes mannen alldeles obekymrad om huru därmed förhöll sig. Men för provisorn var det ingalunda likgiltigt, eftersom åtskilligt pikant fanns att tillägga. Snapsen hade haft sångröst, riktig sångröst, Snapsen hade sjungit med i kören på teatern, och en stor, stor sångerska, hvilkens namn Konon Kristoffer roade sig med att aldrig minnas, hade en gång i ett rördt ögonblick kysst herr studeranden Valfrid Villiamsson på kinden.

Att detta varit den mest lysande perioden i Snapsens lif, låter sig icke förnekas. Nu skref han rent — en läslig, rak och storstilad piktur, de enda drag hos honom, som ödets tillskickelser lämnat oförändrade. Viktigare var emellertid, att han under vinterns lopp blifvit antagen som fjärde man i lördagswhisten, nästan generande villig att inskrida, om någon af de riktiga fått förhinder. Likasom enligt tyst öfverenskommelse betalade han aldrig i fall af otur; vinsten däremot fick han behålla, när han vann. På den betingelsen målade han djärft och fördomsfritt, tagande sin part af ovettet med samma storslagenhet som allt det öfriga. Råkade detta bestå af sex gratistoddar, med sillsalat till kvällsvarden — något som kunde inträffa, när kortbordet slogs upp hemma hos någon af »de riktiga» — ja, så berörde det honom angenämt, utan att han därför blef bragt ur fattningen. Endast talgig i ögonen.

Nu gick han, som sagdt, af och an i stadskällarns buffetsal, vände med en lätt slingring i närheten af väggarna, nedlät sig till och med att hvissla en liten stump. På ett hvitdukadt bord vid ett af fönstren mot gatan var doktor Indals kuvert framsatt som vanligt — följaktligen så, att möjligheten af ett till icke var utesluten. Och denna möjlighet sammanföll ofta med att Snapsen infann sig. Han tittade en smula otåligt in i rummet bredvid, det stod tomt. Men ofvanför den långa pinnsoffan syntes på tapeten tre oljiga fläckar i rad — fabrikör Sundling ni vet, Immanuel Sundling, fabrikören, begagnade hårpomada om söndagarna, därför var hans den största.

Snapsen återtog sin vandring, men långsammare. Klockan var snart fem. Det hela föreföll konom tvifvelaktigt.

Då blef fru Hoppendorff synlig — hon som dref näringen och befallde i huset. En skarp rynka vid ena mungipan afsåg att ge uttryck åt begreppet ringaktning. Snapsen förstod det och grymtade någonting otydligt; han visste sig vara föga uppburen på det hållet.

»Har herr ... herrn inte sett Magda här inne?»

Samma otydliga grymtning till svar som nyss till igenkännande.

Fru Hoppendorff stödde sin tunga bakkropp mot disken och mätte afståndet dem emellan med en blick under nästan nedfällda ögonlock. Hon var en svartklädd dam af synnerligen beaktansvärda dimensioner, till utseendet mätt af år och saftiga kötträtter. Feta, hvita händer i kors öfver magen, många ringar på fingrarna. Att hon i ungdomen varit vacker som en ... som en ... ja, att hon varit förbannadt vacker tog Konon Kristoffer för gifvet, alltid i hög falsett och ofta så att hon själf hörde det. Då krusades hennes läppar af ett matt, öfverseende löje — hvad angick det henne? Ägde hon kanske inte medvetandet om att re'n i en mycket tidig ålder intet mänskligt var henne främmande?... intet manligt åtminstone. I stora städer hade hon lefvat ... ja, ja ... där hade hon konfirmerats, hvad kunde väl lifvet mer lära henne? Platt intet.

»Att inte Magda är här!»

Nu må ingen tro, att hon oroade sig. Ånej. Magda var en klok flicka, Magda förstod att sköta sig, det hade Magda visat prof på många gånger. Således endast tålamod, en liten smula tålamod, därtill kanske en titt i likörskåpet.

I detsamma kom Magda inspringande — tamburdörren till yttre farstun på vid gafvel efter henne. En smärt, nittonårs flicka, klara, bruna ögon, kinderna upphettade; i ena handen ett fat grönsaker. Hon hejdade sig tvärt, såg bakom sig, såg på frun, slätade håret och skrattade —

»Å, det är bara doktor Indal, han kommer strax», så var hon borta igen.

Ganska riktigt, Tomas Indal steg makligt öfver tröskeln, med halmhatten i nacken och en djupt allvarlig min i sitt ansikte. När han fick syn på värdinnan, ändrade sig uttrycket på ett tämligen försmädligt vis, hvartill fru Hoppendorff endast kurrade, moderligt kurrade och spann. Ack, den doktorn! Det var då en mansperson efter hennes sinne — och hon visste hurudana de skulle vara för att duga till något — honom unnade hon allt möjligt godt i världen! Men då denna välvilja framlyste så oförtydbart, att Indal icke kunde undgå att se den, blef känslan af obehag honom för stark och han brusade ut med ett ohöfviskt:

»Nej, fy satan, madam ... ut med sig, och in med middagen! Dessutom ett kuvert till.»

Frun myste af betagenhet, kliade sig på öfverarmarna så godt hon kom åt och satte sina dimensioner i rörelse. Men därförinnan ett par fryntliga afskedsord:

»Aj, aj, den doktorn! Hjälper vackra flickor med sallaten. Det är bocken som trädgårdsmästare.»

»Stäng dörrn!»

Snapsen grymtade belåtet. Just så skulle hon tas! Nu väntade han bara på en inbjudande gest, och eftersom den dröjde, såg han på klockan. Ändtligen!

Måltiden tog sin början. Magda serverade — blickarna nedslagna, kinderna fortfarande upphettade. Men alltemellanåt bet hon sig i läppen, och då darrade ögonfransarna.

Snapsen teg. Talets gåfva var en lyx, som han sällan tillät sig i onödan, den kunde ju icke alltid användas till begäran om en femma. I stället kände han brännvinets glädje stiga inom sig och hällde ölet i mäktiga floder

öfver sitt välbefinnande. De timmar, som närmast stundade, lågo framför honom söta och ljufliga som iskall punsch, mycket iskall punsch — tydde han Indals minspel rätt, så pekade dennes humör i sådan riktning. Och han tydde det rätt.

Tomas Indal drack häftigare och mera än han gjort det på länge. Det svalkade — ja, visst svalkade det! Och värmde. Ögonen knep han ihop, blef gärna i början en smula sirlig i ordvalet och meddelsam, han iakttog det igenkännande och smålog:

»Om du kunde se dig själf, högtärade! Men nej, det kan du inte, och det är synd. Eller hur mycket uppfattar du egentligen af mig, hva'? Tro inte, att mina föreställningar om lifsnjutning oafbrutet kulminerat i akvavit och Besmans pilsner! Tro inte det! I de allra första studentåren, ja — när min välmenande herr far kontrollerade budgeten. Och jag blef tidigt student, jag. Men senare lärde jag mig i utlandet att dyrka vinets gudar. Dem känner du inte, högtärade, dem ringaktar du, jag däremot tror på gamla märken ... och på gudarna ... de ge salighet, salighet, bara man offrar rikligt och dyrt på deras altaren, och stiger räkningen högt mot himmeln, så stiger hallelujat ännu högre inom en, var säker på det! Och visdomen sen! Man ser stort på mänskor och på siffervärden. Se bara på mig!»

En ironisk gest och ett uppehåll.

»Ja, och ibland var det som att få vingar och flyga. Och jag flög som en förryckt skaldefantasi ... af och an öfver vida fält af framtiden, där jag skulle odla min själ och skörda gyllene frukter. Utan arbete och ansträngning, så begåfvad var jag. Eller beskänkt. Tills jag småningom förlorade balansen och styrförmågan, vingarna kunde ju inte bära i all evighet, begriper du, och nu håller jag mig till stor del sväfvande på lånta fjädrar. Och dricker nästan hvad som hälst, när jag dricker. Till och med i enrum, om inte en sällsam slump ger mig ett så distingeradt sällskap som i dag.» Han skrattade godmodigt. »Men låt oss inte prata skräp, utan sluta efterrätten. Här är varmt.»

Ingendera sade något på en stund. Snapsen var mätt, men åt vidare för säkerhets skull; han magasinerade, morgondagen var ju oberäknelig.

»Gu' signe aptiten, högtärade! För det är matsmältningen som bestämmer rangskalan bland oss filosofer. Och färgar glasögonen. — Ja, förlåt mig, nu ringer jag.»

Magda hörsammade kallelsen med stor påpasslighet, bar bort tallrikarna, städade efter på duken, ställde punschen och kaffebrickan på bordet. Hon såg envist ned framför sig.

»Nej, nej ... ett leende» — Indals röst var muntert förbindlig, och mellan sina fingrar kände han hennes mjuka arm genom det tunna blustyget. Då log hon — och hon hade ovanligt vackra tänder. Snapsen grymtade; allt det där var bara ett sätt att förhala tiden.

»Är du otålig, Valfrid Villiamsson? Ska' jag kanske ge dig en cigarr, hva'?... se här! Jag tänder själf en. Men stick den riktiga ändan i munnen, var så god! Och eftersom vi igen är ensamma — hvad menar du om kvinnan?»

»Kvinnan?»

»Ja. — Du tar inte ordet på tungan som en finsmakare.»

»Nä.»

»Och det är din åsikt i hela dess vidd? Hör på: af jord äst du kommen, heter det, dit ska' du återvända, och gräfver jag riktigt djupt i mitt minnes örtagård, så finner jag olika skikt eller lager för hvart år, de flesta

fossilförande. I det fjärde ... låt mig se ... i det fjärde till och med det tionde aftryck af hästar, hundar och allehanda djur på marken och i vattnet. Först så sent som i det fjortonde spår af kvinnan. Men då och allt framgent mycket tydliga.»

»Ja, du har dina försänkningar», mumlade Snapsen. »Skål!»

»Tack — likaledes! Kvinnan är en mycket stor vidunderlighet.»

»Skål!»

Fötter klapprade i farstutrappan, någon snafvade i mattan och föll. Det var Konon Kristoffer.

Han hade en orimlig brådska, naturligtvis, torkade sig oaflåtligt rundt halsen med sin näsduk, han ville tala med Indal mellan fyra ögon, lifvet var inte att leka med, han måste nödvändigt få tala ett par ord mellan fyra ögon.

Tomas Indal värjde sig och grimaserade: »Är det i min egenskap af brefbärare?»

Ja, det skulle han se’n förklara närmare, det gällde mycket för honom, åren gå, ingen vet hvart, och han måste ha något all rätta sig efter.

Alltså stängde de högtidligt in sig i rummet bredvid.

»Hör du, doktor ...»

»Ja, ja, jag hör.»

Öfver soffkarmen låg ett afrifvet gardinsnöre, Konon Kristoffer grep det med begärlighet, töjde och nystade, allt medan munnen gick på honom. Han flämtade af nervös ifver mellan var mening, i synnerhet när namnet Rut Bertels förekom, och det förekom ofta, han betonade det skyggt, höfviskt och drömmande, men lät tillika undfalla sig dunkla, hemlighetsfulla ord om hvad som möjligen kunde inträffa, om lyckan äfven denna gång visade sig opålitlig — »ja, det är sanning ...»

»Dina tankar, lilla vän, ha en rentaf kvinnlig fägring och fyllighet, hvarför då svepa in dem så förbannadt? I den här hettan. Jag vill ha dem urringade, jag. Det är sanningen.»

»Å, du förstår mig nog» — Konon Kristoffer torkade sig med näsduken rundt handlederna. Det var ju förklarligt, om tankarna trängdes en smula ... sina känslor ville han inle tala om nu, dem hade ju Indal lofvat att tolka ... på sätt och vis ... men det gällde mycket för honom, som sagdt — »hör du, när gör du det? Jag har förgäfves sökt dig hemma.»

Indal tycktes fundera.

»Gör du det i kväll?»

»Nåja — låt gå för i kväll! Bara jag får munlädret smordt ordentligt. För jag har rifvit sönder ditt bref, tror jag ... eller hur det nu gick till. Men var inte orolig, jag ska’ sjunga ditt lof i så höga toner, att inte ens en kastrat skulle göra det bättre.»

Provisorn kunde knappast behärska sig. »Hvad du är präktig, präktig!»... han famlade efter den andres hand, fällde regelnyckeln, när han öppnade dörren, rusade hufvudstupa in i buffetsalen — Magda stod vid disken, han ville ta henne om lifvet i sin stora, stora glädje. Men då hon vred sig undan, blef han genast nedslagen.

»Jag har alltid otur hos kvinnor. Det är bara doktor Indal, som får ...»

»Att inte provisorn skäms!» Magda låste klaffen och gick hastigt ur rummet.

Snapsen halfsof på sin stol. Han uppfattade icke hvad som sades, brydde sig icke om att uppfatta det, allt det där var bara ett otrefligt sätt att förhala tiden, ansåg han.

Då slog Tomas Indal på sitt glas.

»Mina ärade herrar» — sade han — »ja, sätt dig, Konon Kristoffer!... du är ju poet nuförtiden igen, vill jag minnas, därför säkert trött i versfötterna. Och jag förmodar, med någon rätt, att det är kvinnan du i lönndom hembär din blyga, metriska hyllning — det gör inte vår vän Villiamsson, men han är också utan världsåskådning. Ack, kvinnan! Nyss tillät jag mig de djupa orden, att hon är en mycket stor vidunderlighet. Till den slutsatsen har jag kommit på många och olika vägar — olika hvar gång jag nalkats henne, det är nu min vana — och så många, att jag inbillade mig ha beträdt dem nästan alla. Men nej!... ännu återstår mig att slå in på en ny, och det re'n i afton. Sant att säga, hoppas jag värkligen, att den må leda till en varaktigare förbindelse än dem jag för egen räkning af- och iklädt mig. Och jag ska' ärligt försöka att inte afundas dig, Konon Kristoffer, när den saliga förvirring inträder, för hvilken jag måhända öppnat dörrarna — jag yttrar mig oförbehållsamt, du ser ju att den tredje i vårt utvalda sällskap slumrat in. Låt mannen sofva! Lifvet är för honom, när det som bäst varit hafver, en enda lång, genomvakad natt — för dig däremot ett privilegieradt aptek i sikte ...»

»Hur du kan gissa! Just i dag skref jag och gjorde förfrågningar.»

»Gu' signe dig, lilla vän!... jag dricker dig till under stor och synbar rörelse. Och nu farväl! Måtte den vältalighet, som sockrat sig på min tunga, inte smälta bort innan jag når den utvaldas boning!»

På tröskeln vände han sig om och svängde med halmhatten i riktning mot köket: »Säg åt madammen, att hon skrifver upp alltsammans på mig, det var en tyst öfverenskommelse innan du snafvade in hit.» Så gick han.

Provisorn torkade sig öfver pannan med sin näsduk och tog fram en anteckningsbok. Han suckade. Det var ledsamt, tyckte han, att så mycket af doktorns andragande hade gått förloradt, men han råkade genast i början haka sig fast vid ett helt litet ord, bara ett vanligt, tvåstafvigt rim, just det han i förmiddags tappade och sedan inte kunde hitta, emedan mamsell Syring i detsamma kom in efter gurgelvattnet.

5

Tomas Indal skred med långa, afmätta steg utför Storgatan och sedan snedt öfver torget. Hans blickar lyste af retfullt öfverdåd och all möjlig vanvördnad. »Jag är visst lite' full» — tänkte han och skyndade på gången — »men det gör ingenting, det märker hon inte.»

Solen glödde bland små moln nere i väster. Och en häst gnäggade borta i gästgifvargården. Allt således som det skulle vara.

Men se, i Apteksgränden stannade han plötsligt, tryckte båda sina händer mot höfterna, spände ut bröstet och andades djupt ett par gånger, ehuru med märkbar svårighet. Hatten tog han af, svetten pärlade i pannan, efter en sökande och osäker blick omkring sig gick han långsamt fram till sin port. Där stödde han sig på utsträckt arm mot ena trästolpen, okänslig för yttre intryck, tänderna hopbitna — fingerspetsarna kretsade nervöst rundt ett spikhufvud i brädfodringen. »Ånej, det här är annat», for det genom hans hjärna — »man är ju re'n gammal, för tusan, man är förbränd invärtes ... hvad är det här för dumheter!» I detsamma gaf svindeln vika, han vätte läpparna med tungan, och då bokhandelns dörrklocka pinglade på sin stålfjäder, stod han redan styf och väntande, med ett stelt drag af löje om munnen.

Fröken Inga Lund, rådmannens dotter, kom nedför trappan, han nickade och gjorde en hälsande gest, de kände ju hvarandra alltsedan barnaåren. Hon var en fyllig, tystlåten och stilla, liten varelse, som alltid rodnade öfver hela ansiktet, när någon bekant mötte henne på gatan — och det kunde ofta inte undvikas, hade hon funnit. Herregud, ämnade han tilltala henne? Indal hade svårt att hålla tankarna borta från hvad som just händt honom — »varsel, ja ... det kan man väl kalla varsel», sade han sig själf med en grimas, men högt frågade han som vanligt efter rådmannens värk i kroppen:

»Hur mår farbror?»

»Tack ... som förut, tack» — fröken Inga, redan grå vid tinningarna, neg som en skolflicka och visste icke huru fort hon skulle rädda sig ur en så brydsam belägenhet.

Med en rolig glimt i ögonen såg Tomas Indal efter henne, tills hon försvunnit om hörnet. Och då var Apteksgränden igen lika sommartom som förut. Likgiltigt lät han blicken följa raden af låga, långsträckta hus på motsatta sidan: en, två, tre ... nej, fyra reflexionsspeglar räknade han, af dem möjligen den fjärde i bruk för tillfället, där bodde »Fnösket». Ja, hvarför skulle hon inte det? — Sin fattning hade han återvunnit nästan fullständigt, leendet var naturligare, om också icke öfverhöfvan uppsluppet — då erinrade han sig sitt delikata uppdrag och brast i skratt, alldeles högt, så att han själf hörde det. Ja, ja — nu till frieriet! Nu eller aldrig.

Emellertid gick han från farstun beslutsamt och med en nästan utmanande min in till sig. I väntrummet, som äfven tjänade till matsal, öppnade han hastigt skänken, framtog en nött, grå bägare af gammalt silfver, fyllde den ur en omspunnen, långhalsad flaska, som han varligt skakade för att lyssna — det fanns antagligen inte mycket kvar? Och ändå var det den sista, dyrbara varan från de goda tiderna! En guldgul dryck, han inandades aromen genom näsan och med rysande välbehag, tömde därpå bägarn långsamt, men i ett drag, och fyllde den på nytt. Så blundade han, läppjade försiktigt, kände att armen darrade och drack då för andra gången till botten.

En liten stund senare ringde bokhandelns dörrklocka in honom med sitt gälla pinglande. Men ingen Rut Bertels var synlig.

Han tände cigarren, som slocknat, och satte sig tålmodigt på en stol för att vänta. Där hade han sultit någon gång förr vid sina inköp, påminde han sig. Och med djupsinnigt allvar bläddrade han i ett tunt häfte, som råkade ligga närmast, ett gulnadt betänkande om tjurars utsläppande på bete. »Den sedliga världsordningen», tänkte han. »Ack, lifvet är fullt af stängsel, men det här bör jag ändå kunna läsa utan att hoppa öfver något.»

»Nej, se ... doktor Indal!» Fröken Rut böjde sig fram öfver disken, med ena handen vänligt utsträckt. I den andra höll hon ett bokpaket.

Han ryckte till vid ljudet af rösten, något som genast retade honom, och stirrade nästan förebrående på den unga, spensliga damen, utan att komma sig för med att besvara hälsningen. Och då han sedan skulle taga hennes hand för att sirligt föra den till sina läppar, var det för sent, hon hann draga den tillbaka.

»Så’nt brukas ju inte mer, kära doktor» — hon tycktes rentaf road af hans ansiktsuttryck; paketet lade hon ifrån sig och gick öfver golfvet till en hylla vid den motsatta väggen — »så’nt brukas ju inte mer bland oss småstadsmänskor.»

»Nåja, så låt oss skyndsamt återinföra seden! Först från ord till handling som det heter, och se’n tillbaka samma väg.»

»Hur menar ni?»

»Från hand till mun, nådiga fröken. Gud allena ser det.»

Hon skrattade — »Å, ni glömmer reflexionsspeglarna!»

»Visst inte. Men vi gör det instinktivt ... af ett oemotståndligt begär. Utan all reflexion.»

»Det är omöjligt för er. Så mycket har jag då märkt.»

»Förlåt, kanhända trott er märka. Därifrån är det ett långt steg till det värkliga förhållandet.»

»Ni har rätt.» Hon bet sig i läppen. »Emellertid är förhållandet oss emellan inte alls långt ifrån att vara riktigt godt ... se bara till att det kan fortfara!»

Tomas Indal lyfte hufvudet och lyssnade som om han anat en tillrättavisning bakom orden. Men när han halft gäckande, halft nyfiket ämnade öfvertyga sig därom, mötte han en så lugn, öppen och tillika godlynt blick ur Rut Bertels' mörka ögon, att han endast nickade till ett slags tyst samförstånd och kände sig väl till freds som det var. Vackra ögon, onekligen vackra, uttrycksfulla ögon! Och den lilla, fasta gestaltens rörelser behagade honom i hög grad. Här förelåg sannerligen ett förbiseende från hans sida.

»Har jag lof att röka, nådiga fröken?»

»Gärna.»

»Det generar således inte?»

»Nej — tvärtom.»

»Alltså gläder det er?»

Fröken Rut blef uppmärksam, men svarade intet.

»Jag vet nämligen någonting annat, som också kommer att glädja er — hoppas jag. Mig vållar det stort bryderi. Och så måste vi vara ostörda.»

»Ni skrämmer mig!»

»Tillåt därför att jag reglar ingångsdörrn? Eller med andra ord: klockan är åtta, tiden för affärer förbi.»

Han reste sig, tittade hastigt undersökande ut i farstun, vred därpå om nyckeln i låset, utan att invänta hennes samtycke, och återtog sin plats.

»Var god, sätt er!... nådiga fröken.»

»Tack, jag bjuder ju till att vara alldeles som hemma.»

»Däri handlar ni fullkomligt rätt. Och hvad ni är vacker, när ni säger det! Men vill ni hjälpa mig, så svarar ni kort och klart på mina frågor.»

»Och dessemellan?»

»Tiger ni godlietsfullt och hör på. Tills det faller mig in att tystna.»

»Det blir svårare.»

»Är jag kanske påfallande ohöflig?»

»Jag antar det.»

»Men ni förlåter mig, inte sant?»

»Tills vidare — jo.»

»Det var två ord för mycket. Men ni är ju kvinna, lyckligtvis.»

»Har det något med saken att skaffa?»

»Ofantligt.» Han drog ostentativt ihop ögonbrynen. »Ofantligt. Ja, när jag närmare tänker efter, så tror jag mig kunna våga det påståendet att jag inte alls skulle ha infunnit mig här i afton, om ni vore en man. Eller som jag nyss förklarade: tiden för affärer är förbi.»

»Och hvad har trädt i stället?»

»Känslorna. Nu är det känslorna, som ha ordet. Fastän inte mina egna, tyvärr!»

»Nej, det förstår jag. De ä' visst för små för att kunna tala.»

Tomas Indal bugade sig lätt, där han satt med benen i kors, och svarade leende:

»Tro inte det! Men jag medger att de ibland uttrycka sig otydligt.»

»Nå, låt höra!»

»Alltså till frågorna.» Han sträckte på sig. »Är ni nöjd med er ställning, nådiga fröken?»

»Tack, jag sitter helt bra. Med er tillåtelse.»

»Hm. Den har ni, naturligtvis. Men säg ...»

Hon afbröt: »Och min hälsa är oklanderlig, kära doktor.»

Då låtsade han vara ohjälpligt bragt ur fattningen, förstämd, färdig att genast uppge alltsammans; tog sig icke desto mindre däraf anledning att resolut hoppa öfver alla mellanstadier:

»Herregud, ni är ju så ensam, efter hvad jag förstår ... ni tycker bestämdt om barn? Ja, jag menar *inom* äktenskapet.»

»Nej.»

»Inte det? Och hvad är orsaken?»

»Äktenskapet.»

»Det var genant!»

Han vred sig makligt om mot fönsterposten, som var bakom honom, och lade den utbrunna cigarren på ett blomkruksfat. Sedan knäppte han ihop sina händer om ena knät och funderade.

»Tja — förmodligen kunde det vara bättre inrättadt. Till exempel ... jag har läst någonstans, och följaktligen är sanningen garanterad, att bland insekterna finns det honkryp af en half millimeters längd, som ha förmågan att fortplanta sig, lägga ägg, utan manligt bistånd, bara därför att deras mor eller mormor en gång i tiden blifvit befruktad. Ett så kraftigt arrangement kunde ju i många fall göra äktenskapet öfverflödigt

inom vissa generationer. Men som det nu är ställdt, fruktar jag att vi nödgas hålla till godo med den gamla, erkändt sedliga världsordningen, ifall vi inte föredrar att ...»

»Vi föredrar.»

Indal lade sig bakåt i stolen. »Ni är mig mycket sympatisk, fröken Rut Bertels!»

»Kära doktor» — hon skakade på hufvudet — »ni lofvade att berätta mig någonting angenämt.»

»Ack, det är sant, jag har en plikt att uppfylla!» Och med en snck: »Känner ni Konon Kristoffer Blomgård?»

»Provisorn? Javisst — hur skulle jag inte det? Han är mig till och med lite' grand bevågen, tror jag:»

»Nådiga fröken, han vill gifta sig med er. Mig har han valt till språkrör. Seså, nu är det sagdt!»

Rut Bertels skiftade färg, men nästan omärkligt; Indal var för lat att ge akt på förändringen.

»Det är ju klart» — fortsatte han obesväradt — »det är ju klart att jag sätter ett alldeles särskildt värde på honom, eftersom jag åtagit mig att föra hans talan. Men uppriktighet framför allt, i synnerhet när det gäller vänner. Han är from och god, skrifver vers — det sista antagligen sviter efter en liten knäsvaghet för kvinnor, fastän rent platonisk. Dessutom har han en led borta på vänstra handens ringfinger, eller hvar det nu var, det ville han ha påpekadt. Förvånar ni er öfver att jag fäst mig vid honom, så låt mig tala i liknelser, och ni ska genast förstå mig. Det är nämligen fallet ... ja ... allbekanta, stora utsiktslandskap, ni vet, dem bryr jag mig inte om, jag passerar dem kallsinnigt, upptäckarglädjen är mig på förhand beröfvad. Men i ett vanligt, obeaktadt stycke natur, där njuter jag af att ha ett lyckligt öga för den svårtillgängliga charme, som undgått andra. Och inför mänskor på samma vis. Hvad angå mig intelligenta berömdheter? Enkla, undangömda själars sällskap har alltid skänkt mig en utsökt vederkvickelse, ofta kväll efter kväll, under tankfull dvala ... i väntan på den enda, underligt lefvande timmen bland de tusen och en döda. Och den kommer ... kommer osvikligt, förr eller senare. Intelligent kan man ju vara själf, om det någon gång är oundgängligen af nöden.»

»Ni är en tvifvelaktig förespråkare, doktor Indal. Först antog jag att det var ren elakhet från er sida, nu ser jag att det bara är jargon.»

»Nej, det är bröllopsglädje, nådiga fröken. Han vill prompt gifta sig med er. Men det är ju hopplöst, jag insåg det strax.»

»Storstadsjargon!»

Tomas Indal ryckte på axlarna.

»Förlåt att jag gör min plikt till det yttersta! — Konon Kristoffer är en förtjänstfull man, han har en framtid för sig, en afundsvärdt tryggad framtid ... inte precis som poet, skulle jag tro, eftersom jag aldrig läst en rad af honom ... eller hvem vet, också Henrik Ibsen startade på apteksbanan! Emellertid — med den skaldiska läggningen följer en viss flyktighet. Hos vår vän provisorn blir den lätt att tygla, föreställer jag mig, under milda strykningar slår han snart vingarna samman och faller till ro. Om hans hjärta vill jag inte ens tala, det klappar högre än allt beröm. Och så har han en världsåskådning. Men den visar han inte.»

En stunds tystnad. Slutligen utbrast Rut Bertels harmset:

»Hur nänns ni! Om han värkligen bedt er, något som jag väl måste ta på allvar ...»

Nu var det Indals tur att afbryta— »Låt oss för all del inte bli högtidliga, fröken! Tänk efter: mot hvem har jag förgått mig? Inte ens en nagelbredd har vännen Konon Kristoffer sjunkit i vår rara ynnest, snarare tvärtom. I ett lätt flor af raljeri framstår hans kära gestalt dubbelt värd att älskas, och allt hvad jag sagt er visste vi båda förut. Han själf med, för resten, tack vare mitt utmärkta sätt att umgås.»

Och med en spjufveraktig blinkning, snarlik en vädjan, tillade han:

»Enligt min ringa åsikt är det vackert och riktigt att beundrande höja sina blickar mot idealet, men därför är ingalunda hvem som hälst berättigad att eftersträlva det för sina privata behof. Han slipper för godt pris från tilltaget, våran provisor. Jag ska' emfatiskt underrätta honom om, hvilken djup aktning ni hyser för hans karaktär, hur smickrad ni är af det generösa anbudet. Och än mer — kort och diskret ämnar jag tillika antyda, hur ondt det gör er att nödgas säga nej, men att ni ändå vågar hoppas på broderlig välvilja i framtiden. Är det inte bra, hva'? Jag försäkrar er, han kommer att bli minst lika glad som om svaret utfallit annorlunda.»

»Doktor Indal» — hon tvekade ett ögonblick — »jag var tydligen för road i början af samtalet, ni kände er uppmuntrad och nu kan ni inte sluta. Mig förefaller det brutalt ... jag menar ert gyckel.»

»Brutal!... jag! Herregud, jag som är så blyg att ... ja, ursäkta, men när jag nyper af bladen på en kronärtskocka ... i ett middagssällskap med damer ... så blir jag mer och mer generad, ju längre inpå jag kommer.»

Fröken Rut vände hufvudet åt sidan. »Nå, låt oss då kalla det ofint.»

»Hvilket frånstötande ord! Det kan jag inte finna mig i utan gensaga, hela min varelse uppreser sig däremot. Ofint! Säg inte att jag afsiktligt missförstår er, nådiga fröken, dräkten *är* en spegelbild af själen, och jag har hittills alltid vinnlagt mig om att vara propert klädd, det tilltalar min personliga smak och mina hudförnimmelser, något som ingalunda är att förakta. Dessutom höjer det känslan af moraliskt värde några grader öfver nollpunkten, man är aldrig helt förfallen ... jag tänker närmast på de mornar, då mina öfriga böjelser blifvit fullt tillfredsställda under natten. Ni kallar mig ofin! Ända se'n jag blef fullvuxen har jag visat prof på ganska distingerade maner vid de mest vansinniga tillfällen. Det finns ett slags kodex därvidlag, jag vädjar till den. Tro mig, aldrig har jag stuckit knifven i munnen — gör någon det, låt vara i enrum, ja, så dömer han sig själf förlustig en oändlig värld af skönhetsmättad kultur. Meningen med alla fasta födoämnen ... till skillnad från de flytande, gu' signe dem!... fattas ju af den värkligt bildade uteslutande med gaffeln. Så fin är jag.»

»Eller oförbätterlig — det är visst rätta ordet. Jag får således inte vara ledsen på er.»

»Nej, det får ni absolut inte.»

Plötsligt sprang han upp från sin stol och började gå af och an öfver golfvet.

Fröken Rut iakttog honom med förvåning.

Hvad är nu på färde?»

»Ja, säg det! Jag misstänker ... jag tror nästan att jag står inför en ny vändning i mitt lif. Bara det.»

»Eller i er konversation?»

Nej, bevars! Det här är ingen blixt från klar himmel — tvärtom. Jag kände det på mig re'n i förmiddags.»

»Så.»

»Och därför gör jag kanske klokt i att besluta mig. Raskt. Ett riktigt raskt beslut. Gissa i hvilken riktning!»

»Omöjligt.» Hon kunde icke låta bli att skratta — »Mot idealet, hoppas jag?»... men i detsamma erinrade hon sig hans användning af ordet, för en liten stund sedan, och blef tydligen förargad på sig själf.

Han drog stolen närmare och tog plats. Blickarna uttryckte en desperat öppenhjärtighet, som han ingalunda bjöd till att dölja.

»Ja, ja — just idealet! Det är en förträfflig benämning tills vidare. Ni förstår ju godt hvad jag menar?»

Men hon teg. Och inom sig undrade han huruvida tystnaden skulle tolkas enbart som förlägenhet.

»Nådiga fröken — jag vandrar inte precis på grafvens rand, nej, men jag kommer ändå att dö i en passande medelålder, och den är betänkligt nära. Alltså ingen tid att ge bort, tyvärr. Och uppriktighet framför allt.»

Det tycktes roa honom att spåra ett ögonblicks osäkerhet i hennes minspel.

»Man bör inte döma någon efter hvad han är, lyckligtvis, utan efter hvad han blir ... eller rättare sagdt: kan bli. Jag för min del är ju i den sorgliga författning, då man egentligen inte mer blir någonting, och det vore onyttigt att söka leta fram hvad jag en gång var. En mycket älsklig, ung man för resten — ni skulle ha hört min far om den saken! Emellertid äger jag kvar några unika förutsättningar, som undgått härjningen och möjligen kunde omsättas i handling och pengar. Men jag saknar energi. Och det är sant hvad jag råkade säga åt Romarbacken: till att resa sig fordras ett visst kvantum energi.»

»Prat — idel prat!» Tonfallet vittnade om mycken öfvertygelse. Han drog på munnen.

»Men måhända vill någon fördomsfri mänska räcka mig sin hand? Hvem vet? Allt hvad jag själf för närvarande kan åstadkomma, utan lefvande hjälp, är mina borgenärers förnöjande. Tänk, det kan jag värkligen ännu, tack vare mina dagars upphof, som var en förmögen man. Å, hur jag ska’ förnöja dem!» En stor, komisk gest. »Se’n är det tämligen tomt hus, antar jag. Vill ni flytta in dit, fröken Bertels?»

Han väntade med säkerhet, att hon skulle resa sig eller på annat sätt visa sitt missnöje, men hon förblef orörlig, i framåtböjd ställning — ena armbågen mot knät, hakan mot handen. Då fortsatte han, icke utan nyfikenhet:

»Vet ni hvad jag ämnar försöka?... ja, om jag får något att luta mitt hufvud emot, naturligtvis. Något varmt och kvinnligt, som ökar företagsamheten. Jag ämnar följa min ursprungliga kallelse. Det är nämligen inte för ro skull man väljer orätt lefnadsbana. Läkarvetenskapen, som så tålmodigt väntat på äran att få räkna mig som en af sina fullärda adepter ... jag öfverger läkarvetenskapen. Och följer min kallelse.»

»Hvilken är den?»

»Tack för hvarje otvetydigt bevis på uppmärksamhet, nådiga fröken! Men att ni kan fråga så barnsligt! Jag är ju född till filosofisk författare, vet jag, eller åtminstone till journalist. Det är som bekant en hög och lukrativ uppgift — i synnerhet filosofin, där jag ämnar utmärka mig genom en sällsynt begåfning. Och ge ut den i form af böcker, populära böcker, som ni tar på ert förlag. Hvilket samarbete! Det ska’ föra oss närmare hvarann. Men innan dess ...»

»Är det inte slut snart?»

»Nej. Nu först börjar det på allvar.»

»Hvad då?»

»Frieriet. Det riktiga.» Han stack tummarna i västens armhål och småmyste belåtet.

Fröken Rut lämnade stillatigande sin plats.

»Ja, ja — jag har beslutit mig för att fria till er.»

»Det ska' ni inte göra, doktor Indal. Kom ihåg era känslors stora litenhet!»

»Äsch! Hvad det beträffar ... kärlek i högsta potens anses ju öfverflödig, rentaf skadlig. En stagnation i utvecklingen, har någon sagt. Låt oss vara nöjda med mindre tills vidare!»

»Oss?»

»Hvarför så grym, nådiga fröken? Är det inte nog med att jag själf gisslar mig?»

»Syftar ni på ... er själfironi? Den är tillgjordhet, modern tillgjordhet. Ja, jag *är* uppriktig — ni bara låtsar vara det. Skillnaden är betydande.»

Tomas Indal tog sig fundersamt om hakan. Var han värkligen retad? Kunde något så märkvärdigt inträffa? — Han kände en stigande hetta i kinderna.

»Mig förefaller det» — sade han mycket behärskadt — »mig förefaller det som om skillnaden oss emellan inte vore så ofantligt stor, att den inte kan utjämnas. Och därtill tjänar just äktenskapet, som är en privatanstalt för tillämpningen af lagarna angående ärftlighet och afpassning. Inte sant? Dessutom ett slags reglemente — för oss karlar — i stil med det läsvärda betänkandet där på disken — jag tittade i det nyss. Hur har det förirrat sig hit?»

Rut Bertels vände sig om och betraktade honom förstulet; hon stod nära dörren till det inre rummet.

»Det slår mig ... ja, förlåt, jag vore nästan frestad att fråga i ert eget språk: är ni full, herr doktor?»

Nu skrattade han.

»Nej, gunås. Men tro mig: jag har varit det. Ofta. Det följer med temperamentet.»

»Å, det är så mycken pur oförskämdhet, som nuförtiden kallas temperament. Men jag får väl inte ta er på allvar, ni är i grunden bättre än ni bär er åt. Farväl.»

Därmed var hon borta — och han satt ensam kvar i bokhandeln.

Då sköt han sakta stolen tillbaka under fönstret, »Kanske hon återvänder?»... inbillade han sig ett ögonblick. Men så rätade han på sig och gick mot farstun — dörrklockan ringde ut honom med sitt gälla pinglande.

6

De små molnen nere i väster hade stigit högre och dragit en mängd andra efter sig. Kvällshimmeln bådade regn till natten.

Knappt var Tomas Indal utanför porten — han såg just på sitt ur, det visade half tio — innan ett mörkt nystan borta på aptekstrappan spratt till, fick ben under sig och rusade emot honom.

»Hör du, doktor ...»

Indal höll händerna uppåtlyfta som till en besvärjelse:

»Du är ett litet fä, Konon Kristoffer. Gå och lägg dig!»

»Vill hon inte?»

»Nej.»

Provisorn blef stående på trottoarkanten, blinkade ifrigt, tog fram sin näsduk och torkade sig nervöst rundt halsen.

»Å, herregud!... ja, hvad ska' jag nu göra?»

»Dränk dig åtminstone inte, det är att ta vatten öfver hufvudet. Och det lär försvåra andhämtningen. För resten kan du trösta dig, hon gaf också mig afslag. På min höfliga fråga, förstås.»

»Nej, hvad säger du!»

»Sanningen, sanningen. Jag tänkte, naturligtvis, att den rangplats i hennes hjärta, som du fikade efter, var upptagen af någon annan.»

»Af hvem då?»

»Af mig, påtagligen! Låter det inte sannolikt? Men gå nu och lägg dig, så ler du igen mot morgondagens sol.»

»Ja, ja» — Konon Kristoffer bytte om fot att stå på — »du kan ha rätt. Tack, tack! I alla fall.»

»Hon sätter emellertid stort värde på dig.»

»Nej, hvad säger du!»

»Och vill vara för dig som en syster.»

Konon Kristoffer sväljde ett par gånger.

»Ja, ja — tack, tack! Men hör du ... nej, go natt!»... han aflägsnade sig brådstörtadt. Hunnen till den lilla smygdörren i apteksplanket, nickade han ännu en gång, så försvann han i öppningen.

Tomas Indal sneddade öfver torghörnet ned på bron öfver viken, därifrån fortsatte han längs vägen till hamnen.

Han tog ut stegen raskt, såg sig icke om, mötte ingen, gaf åtminstone icke akt på någon, endast gick och gick — allt fortare. Munnen hårdt sluten, ögonen kisande.

På ångbåtsbryggan stannade han.

Det var alldeles stilla i luften, han blickade dröjande ut öfver den spegellugna fjärden, mot hamninloppet, mot de bortersta stränderna, där en ljusgrå dimma tätnade. Därpå lösgjorde han en af småbåtarna och rodde ut till sin slup. Det var visst hans afsikt att se efter om allt ombord var såsom han lämnat det, kanske att hämta något, han mindes det icke, slängde sig trött ned på en af akterrummets bänkar och stödde armbågarna, med benen utsträckta.

Sålunda satt han en lång, lång stund, utan att ändra min eller ställning.

»Inte en vindfläkt», tänkte han — »inte den minsta krusning på vattenytan. Bara en farkost, ett tungt, orörligt skrof, hvari jag, Tomas Indal, är själen. En tom rigg, en mast, en fullkomligt meningslös mast i den enformigt grå stiltjen rundtomkring. Meningslös som ett segel utan vind — en vind utan riktning — en riktning utan mål. Och lyfter jag ankaret ... ja, hvad tjänar det till? Jag kommer ändå ingen vart.»

Han slöt ögonen.

»Alltså — hvad? Hos mig har ingenting centralt hållit själen och dess inneboende krafter samman, därför har den under tyngden af sin ökade erfarenhet splittrats och gått sönder. Och hvar skärfva återspeglar bara en liten, liten del af det hela, kanske inte ens det? Mina intryck likna lefvande bilder, men förvrängda — små och bristfälligt hopfogade films, med svag driffjäder, emedan det innersta lifsintresset småningom förslappats. Att börja om från början är omöjligt för en man vid min ålder och med mina förbrukade tillgångar, en så grundlig reparation kräfver energi och pengar. Mycket pengar. Och ung energi. Man bör nämligen ihågkomma, att jag är alls ingen romanfigur, jag finns värkligen till, måste finnas till, eftersom min lifförsäkring är bara två år gammal och som säkerhet för lån inte får äfventyras. Så prosaiskt kan lifvet gestalta sig! Annars vore ju en rännsnara både billig och rättvis, tycks det mig ofta, och det spännande ögonblicket lär vara rysligt angenämt, har någon hårdnackadt påstått. Alltså, hvad? Väntan ... och åter väntan.»

Dimman, som lagrat sig i de yttre skärgårdsvattnen, trängde alltmera in öfver hamnfjärden. Det kändes kyligt. Och han väcktes ur sina tankar af att en hund stod på stranden och tjöt. »Rapp, Rapp!»... lockade han retsamt, men då det icke hjälpte, rodde han med makliga årtag tillbaka till bryggan.

»Seså, gossen min» — han värjde sig leende, medan han fastgjorde båten — »spring nu snällt hem och lägg dig på din matta! Så gäspar du förnöjdt mot morgondagens sol.»

De följdes åt ett litet stycke. Och skildes sedan som öfverenskommet var.

Från värdshuset hördes redan på afstånd ett gällt buller och en mycket, mycket högljudd röst. Indal slog in på en gångstig, stannade villrådig utanför ett öppet gafvelfönster, böjde sig framåt — ingen af sällskapet där inne blef honom varse. Det var handlanden Besman, Snapsen och fabrikör Sundling, ni vet, Immanuel Sundling, fabrikören. Dryckesvaror och glas, aska och afbrända tändstickor på bordet. Besman dunkade med knytnäfven mot en skrällande bricka och kommenderade:

»Du ska' sjunga, Villiamsson! Sjung om studentens lyckliga dag ... hva' fan? Sjunger du inte? Här har du öl! Så'nt öl brygger bara Besman, ska' jag säga dig.»

Fabrikören, som hade plats i soffan, kastade hufvudet bakåt, gapade mot taket och gurglade ett slags skratt lågt nere i halsen. Därpå slöt han munnen med ett klafs och var lika högtidlig som förut.

Tomas Indal kunde icke undertrycka ett svagt hånleende, vände dem ryggen och avlägsnade sig långsamt i riktning mot staden. Ingen människa syntes till. I stället upptäckte han en låg plankstapel vid sidan af vägen, satte sig, tände en cigarr, naturligtvis, och tog en kisande öfverblick af de fallfärdiga magasinen och en obrukbar lastkärra, hvars ena hjul låg på marken. Genom någon underbar idéförbindelse kom han med ens ihåg eftermiddagsmottagningen, den hade han hittills glömt. Han ryckte på axlarna, reste sig och fortsatte vandringen. Men snart blef han stående inför en ny märkvärdighet, fyra kråkor flaxade i ett åkerland, de måtte visst trifvas utmärkt, han skrämde dem med att ropa: »Sjunger ni inte ... hva' fan!» Minen högst allvarlig, tankarna redan på annat håll — »Tillgjordhet, sa' hon, modern tillgjordhet?»

Regndroppar började falla, han gick otåligt vidare. Hejdade sig igen, steg öfver diket, slet af några höga stjälkar och undersökte blommorna intresseradt, så smulade han sönder dem mellan sina fingrar och slängde

alltsammans ifrån sig. Plötsligt såg han på klockan och fann att den närmade sig tolf. Det tycktes sätta en viss fart i honom. Han vek upp rockkragen, märkte att den var våt, gjorde en förargad grimas och skyndade på gången, halft springande genom granskogen, sedan ned på bron och förbi rådman Lunds gula tvåvåningsbyggnad in på Storgatan. Nästan andtruten nådde han stadskällarns gård.

Magda stod i farstun, hon blef röd och drog sig baklänges undan, när han öppnade dörren.

»Vi ska' just stänga!»

»Javisst, det ska vi. Bara jag är innanför.» Han vred om nyckeln i låset och lade säkerhetskedjan på.

»Och det finns ingen eld i köket.»

»Hvad gör det! Eld har jag själf, just den ämnar jag släcka.»

»Jag menar ... om doktorn vill ha mat?»

»Nej, men någonting att dricka. Konjak, till exempel. Hvad som hälst, för resten, bara det är starkt.»

Inne i buffetsalen krängde han af sig rocken, tog en stol och pustade ut.

»Hvar är madammen?»

»Hon har lagt sig.»

»Skönt! — Ja, ja, en riktigt stor flaska, hör du! Tack, den där är bra. Och så lite' vatten.»

Hon måste ända ned i källarn efter det och under tiden satt han och blundade, grensle öfver stolen, med armarna hvilande på karmen och hakan stödd mot dem. Emellanåt ryckte det i hans axlar som af frossbrytningar. Men han blef strax lugnare, när hon återvände.

»Det var snällt! Jag har knappt kunnat hålla mig stilla, medan du var borta. Sannerligen är du inte en fröjd för synsinnet, Magda!»

»Ånej ... hvarför göra mig generad?»

»Det är mitt allvar! Du är ovanligt välskapad — du har linjer, flickebarn, raslinjer så långt ögat når ... och ännu längre, kan jag märka» — han ritade en mjuk kvinnokontur i luften.

»Doktorn får inte se på mig så där!»

»Inte det? Nå, då ska' jag i stället ägna mig helt åt dryckenskapen» — han fyllde sitt rymliga glas och drack häftigt. »Åt den billiga konjaken. Egentligen bör ruset vara både fint, dyrt och nästan omärkligt, något som ingalunda behöfver minska intensiteten, tvärtom, men det har jag inte råd till numera. Och dricker likafullt. Det är en så'n förtärande oro öfver mig i kväll, ser du — ja, fast jag bjuder till att inte tänka. Inte förstå något. Jag vet ju i alla fall hvad det betyder.»

»Hvad då?»

»Alls ingenting oanständigt, gudskelof! Bara fult ... fult och sorgligt. Åt dig kunde jag kanske säga det, för du skulle ändå inte begripa ett muck af alltsammans.»

»Är det så visst, det?»

»O ja — visst som arfsynden.»

Magda hade ställt sig vid ett af fönstren och såg ut på gatan, där dimman småningom började intränga.

»Men om jag nu inte är så dum som doktorn tror?»

»Å, jag tror ingenting. Hoppas ingenting. Hvad återstår då annat än ...?»

Med en snabb och förargad åtbörd pekade hon på flaskan. Och han småskrattade, tömde genast glaset, hällde i och tömde det på nytt.

»Ja, och sen kärleken. Ma lilla!»

»Den går före allt!»

»Aj, aj — lofvar du mig det?» Men som om han ångrat sig steg han hastigt upp och gick tigande ett par hvarf rundt golfvet. Hvarpå han oförmedladt frågade:

»Du är född i Sverge — sa' du en gång?»

Hon nickade.

Och har varit två år hos fru Hoppendorff? Här i hennes ... uppfostringsanstalt för unga flickor?»

»Ja.»

Han tvang sig att stå stilla — så gjorde han en beslutsam rörelse och intog sin förra plats.

»Du stannar kvar i tjänsten, hva'?»

»Nej.»

»Hvart flyttar du då?»

»Jag vet inte. Det blir först efter jul.»

»Och du är nöjd hittills?»

»Hon har aldrig grälat på mig.»

»Det är ju storartadt!» Med hopknipna ögon satt han och slukade henne, hans fingrar krökte och rätade ut sig.

»Reser inte doktorn också?»

Han spratt till — »Om jag reser?»

»Ja.»

»Naturligtvis!» De två skarpa vecken vid mungiporna framträdde tydligare — han hånlog: »Naturligtvis. Är det ditt eget påhitt?»

»Doktorn borde göra det! Fara någonstans. Bort.»

»Tack! Följer du med?»

»Ånej ... förlåt, det sa' jag inte.»

»Men hvar ta pengar? Kanske äger du dem?» — Och efter att förgäfves ha väntat på en invändning: »Nå — vidare, vidare! Var alldeles ogenerad, min vän! Jag tycker mig märka att du har ännu en fråga på läpparna. Du förefaller ... rodnar du?»

»Nej, visst inte» — orden hördes knappast, så försagd var rösten.

»Kom närmare, om du vill all jag ska' tro dig!»

Hon tvekade — »Önskar doktorn något mer?»

»Hvad har du att föreslå? Jag är en stor vän af karesser.»

»Jag menade ... får jag gå?»

»Nej, visst inte!»... härmade han och lät en vattenflaska fnysa af kolsyra. När hon då skulle smyga sig förbi, mellan honom och disken, för att hämta en servett, grep han henne raskt om ena handleden.

»Du ämnade fråga mig om någonting, Magda?»

Intet svar.

»Säg!»

I detsamma släppte han taget och reste sig —

»Herregud ... gråter du?»

Hon vred sig åt sidan.

»Har jag skrämt dig? Bry dig inte om hvad jag pratar, jag är otillräknelig.» Han hällde i åt sig och drack med stor begärlighet.

»Hvad är det som upprör dig? Att min själ är full af hin och full af fläckar?»

Ett lätt darrning genomfor henne, och själf förblef han stående med en känsla af att vara mycket tafatt.

»Hin är odödlig» — sade han bekymradt — »honom rår jag inte på i längden och snart är han lös, fruktar jag. Fläckarna har jag försökt att ta ut med sprit, ondt ska' med ondt fördrifvas, men det lyckas inte. Och för hvar gång blir själen mindre och raggigare, den slits, slutligen blir den så liten, att du inte kan upptäcka den utan förstoringsglas. Är det inte märkvärdigt? För egen del använder jag buteljbottnar, där ser jag den. Hu!» Och han lade hufvudet på sned: »Kan du säga: hu?»

Då måste hon skratta åt tonfallet, ett kort och lustigt skratt, fastän tårarna samtidigt sipprade fram.

»Skönt, skönt!»... utbrast han forceradt — »nu är vi antagligen rätt muntra igen» — och så skakade han flaskan, tömde den i glaset, nickade till henne och drack ut. »Men det är jag ensam, som för konversationen. Och jag är nyfiken ...»

»Låt det vara ... det är ingenting, jag kan ju ändå inte hjälpa», bad hon skyggt, i det hon bjöd till att behärska sig och oförmärkt torkade ena kinden med blusärmen.

»Nåja, som du vill. — Lifvet är inte alltid så roligt som man skulle önska sig. Men hvar ta ett bättre? Och hvad som finns hinsides — ja, det vet hin allena, förstås. Emellertid är det en tröst, att också vi andra kan få reda på det.»

»Kan man?»

»När som hälst.»

»Hur då?»

»Man dör.»

»Ja, men ...» hon drog ofrivilligt på munnen — »det gör man ju inte ... när som hälst?»

»Därför dödar man sig.» Han skyndade att tillägga: »Var lugn, *jag* gör inte en mask för när!»

»Hvad doktorn måtte ...»

»Hvarför ständigt afbryta?» Med låtsad otålighet nappade han rocken från en stolkarm och tog den på sig.

»Hvad doktorn måtte känna sig genomolycklig!»

»Å, det finns mångfaldt olyckligare varelser än jag. Till och med i det är jag en medelmåtta. Och hade jag kvar alla de pengar, som ...»

»Jag har hundratretti mark, räcker det?»

Hon blef skrämd för det stela uttrycket i hans ansikte.

Tomas Indal tänkte: »Jaha, därhän har vi kommit!» Men högt yttrade han intet, endast räknade mekaniskt efter hvad han var skyldig för konjaken och vattnet, lade en sedel på bordet, med blickarna envist nedslagna, och stack trefvande plånboken tillbaka i fickan. Först därpå såg han upp och sade helt sakta:

»Nej, nej, det räcker inte, Ma lilla. Men du ska ha tack i alla fall!... som provisorn brukar säga.» Han smålog — ett riktigt vänligt leende. »Hvad du är för en underlig en! Finns du värkligen till? Ja, jag hade god lust att kyssa ditt hjärta. Får jag?»

Hon drog djupt efter andan.

Ditt bröst, ja. Ditt vänstra bröst. Midt öfver hjärtat.» Han rätade på sig. »Du har så hvita armar, jag har en gång öfverraskat dig, minns du? Ditt bröst är säkert ännu hvitare? Och vackrare. Allra vackrast ditt hjärta. — — — Go’natt med dig!»

»Nej, vänta!»... hon hann fatt honom i tamburen, men hejdade sig, flämtande och obeslutsam — »gå inte så där! Var inte ledsen på mig!»

»Hvarför skulle jag det? Jag är ju re’n gammal, vet jag.»

Då nästan kastade hon sig framåt och snyftade, med händerna om hans nacke och borrande ansiktet mot rockuppslaget. Han stod alldeles stilla, utan att böja sig. Men minen var en smula osäker, tillika ansträngdt skämtsam, när han varligt frigjorde sig.

»Akta dig för elden, kära barn!... jag är inte orkeslös, bara lite’ full ... och en fattig, syndig mänska dessutom. Men för nitton år se’n var jag ännu rätt akseptabel — och då föddes du! Mycket tappert gjordt af dig, eftersom du inte kunde beräkna följderna. Det kan du inte nu häller, således får jag som den äldre och erfarnare en ogement komisk roll att spela — rentut sagdt min debut som Josef. Du räddar äran som det så vackert heter, jag har ingen mantel att förlora. Bär den sorgen! Och stäng efter mig med sju insegel, för all säkerhets skull!»

Härmed öppnade han farstudörren och försvann i dimman.

Men där Storgatan mynnade ut i torget stötte han oförmodadt på Rapp, som tycktes vänta på honom. »Se, se ... hvem har lofvat dig? Är du kanske rädd för att jag inte hittar hem i det här töckenhafvet?»

Hunden viftade förnöjdt med svansen och smågnällde.

»Ställ nu kursen riktigt, min gosse! Vi har ingen brådska, vi två.»

Ett par gånger stannade Tomas Indal och lyssnade med spänd uppmärksamhet. Tornuret slog half två — någonstädes högt uppe i luften.

———

7

Längs den breda och dammiga landsväg, som söderifrån ringlade sig in genom tullgrinden, kom Romarbacken gående hem till kvällsvarden. Han gick med långa, litet gungande steg, men utan att skynda sig; de starka, seniga händerna höll han på ryggen. Ögonen blickade vant iakttagande ut öfver landskapet, och redan innan han hunnit ned på bron öfver viken kunde han tvärs genom rönnarna på andra stranden urskilja den gammaldags brunnssvängeln på rådman Lunds gård. I en liten kammare bredvid drängstugan bodde han.

Styrmannen, eller sjötullvaktmästarn — en benämning, som emellanåt kom till användning — intog alla sina mål vid herrskapets bord. Den skygga, allvarliga fröken Inga satt då midt emot honom; hon hade vant sig vid en så brydsam belägenhet.

Gamla rådman Lund var länge sedan änkling, dessutom sjuklig och ständigt missförnöjd. Främst därmed att han icke hade en son, som kunnat ärfva hans förträffliga egenskaper och ganska afsevärda förmögenhet. Dottern var ogift, gudskelof, henne behöfde han själf — endast med svårighet och under mycket pustande flyttade han sin tunga, oviga kropp från soffan till gungstolen och så igen tillbaka till soffan. »Ingabarnet» stödde honom och bar kuddarna. Och förestod hushållet.

Romarbacken däremot skötte gården och jordbruket. Det gaf fullt upp med arbete, tidtals, ägorna voro både stora och vidt spridda. Och eftersom han var en praktiskt mångkunnig man, så togs han i anspråk för allt möjligt annat, han snickrade, han sydde segel, och gällde det en smula urmakeri, så kunde han det också. Något som icke hindrade honom från att läsa om kvällarna, ofta långt inpå natten.

Då satt han alltid framför det lilla fönstret i sin kammare, lutad öfver boken eller böckerna — nacken så styft spänd och minen så bister som om han velat stånga sig igenom det myckna han icke strax förstod. Tiden led, klockan blef tolf och klockan blef ett, allt ännu fortgick läsningen — vintertid lyste ljusskenet stilla och tankfullt ut öfver brandgatans drifvor.

Men två kvällar i veckan, vanligen onsdag och lördag, stannade han kvar en stund efter maten, medan rådmannen drack sin romtoddy i hörnrummet mot torget — rådman Lund ansåg att en romtoddy efter kvällsmaten var liksom rent till skänks och inte kunde räknas. Därvid kom mycket på tal, som den gamla herrn redan beklagat sig öfver många gånger.

Till exempel — bara det med fisket, hittills hans enda förströelse under sommarmånaderna. Nu var till och med det honom förmenadt, han orkade inte. Försökte han meta, trots allt, så fick han genast värk i kroppen, och refvarna trasslade sig alldeles befängdt, han kunde inte handtera ens två spön samtidigt, det kom sig af värken. Och dåligt nappade det på de gamla ställena. Ingenting var som förr i världen.

Herregud!... då lefde Julius Indal — »Ji som vi kallade honom, far till Tomas, du minns» — och gubben Säfvenbom, han som förde *Fyra syskon* — ja, kapten Bertels kom senare, också han död, nästan alla vänner och jämnåriga hade hunnit gå bort. Hvilka sällsynta mänskor! Och ungdomen, hans egen ungdom, hvilken durabel, sträfsam tid! Men lämna den närvarande ville han för all del inte — nej, nej.

Bland annat var redan grannstadens utveckling som ett helt bokslut, värdt att efterse. Tyvärr låg den alltför nära, den där grannstaden, och det var bekymmersamt — tyckte rådmannen.

Romarbacken lade pannan i djupa veck och hörde tålmodigt på.

En tyst, hetsig täflan hade länge pågått de båda städerna emellan. Nu var striden afgjord och försprånget stort: den ena skulle få järnväg, men den andra fick den — grannstaden var den andra, naturligtvis. Skeppade den ena ut tretusen tunnor tjära och lika många säckar hafre, så skeppade den andra ut tjugutusen eller mera — det var skillnaden. Och när den ena tog ett steg framåt, blef den genast rädd att falla och försträcka sig och tog därför två tillbaka; hvaremot den andra helt lugnt klef på — tre, fyra steg i sänder, och så ett till — det var skillnaden. Där lågo de nu och tittade på hvarandra.

»Att konsul Lindert är en företagsam karl, det medger jag gärna» — anmärkte rådmannen sammanfattande — »men du skulle ha sett Ji och Lunds Janne i farten på femtitalet, styrman ... nog kunde vi också, vi gamla! Och det lönade sig. Besman bjuder ju till, gunås, men hvad blir det af alltsammans? Jag bara frågar» — han tog en djup klunk ur sitt glas.

»Ji söp bra» — fortsatte han — »och skröt alltid öfver sin pojke. Ja, Tomas hade ett flinkt hufvud, det är säkert, och hela hopen pluringar fick han efter fadern. Men re'n när han sålde gården åt mig ... och för *det* priset ... gissade jag hur det stod till. Nu är han väl snart omkull, hva'?»

Romarbacken genmälde: »Jag har inte sett doktor Indal på länge.»

Sant att säga, så hade ingen sett honom på länge — eller nästan ingen. Hvad skulle man tro? Fröken Albertina Öster riktigt ryste vid sin reflexionsspegel, när hon tänkte på det. Och när första veckan i september med kyla och stark blåst jagade villaborna in till staden, möttes de af budskapet: det är sorgligt fatt med Tomas Indal!

Ingen slapp in till honom, dörren till hans bostad var reglad, de få patienterna visades till provinsialläkarn. Det visste hela Apteksgränden, andra med. Likaså att hushållerskan, madam Rullsten, i skymningen brukade smyga sig till spritbutiken med en stor tomflaska — hon ville väl inte ha Hildemar ute i så'na ärenden? »Jaså, billigaste sorten», sade mannen bakom disken. Madammen sade ingenting, fast hon dagligen åtspordes på torget, snörpte endast ihop munnen och likasom hörde ännu sämre än vanligt.

Pastorskan åtgjorde saken kort: »Hvad har jag sagt! Synd är synd, och så brukar det gå. Jess — för honom är det då inte första gången!»

Däremot var fröken Albertina värkligt gripen. »Ett mänskolif!»... tänkte hon. »Ett mänskolif!» Och en dag blef det henne för mycket, hon råkade i affekt, fick tag i sin musikportfölj och rusade till bokhandeln, som låg doktorns dörr närmast, farstun var ju gemensam. Bland noterna plockade hon fram en mängd små broschyrer, idel naturläkekonst, råd och anvisningar, dem vädjade hon till. »Kanske rår han inte för det» — utbrast hon gråtfärdig — »kanske är det hvad man kallar patologiskt?» I så fall vore ett slags sittbad utmärkta, trodde hon, men låg roten till det onda djupare, i självfva karaktären ...

»Ja, då lönar det sig väl inte att komma med dem», förmodade Rut Bertels, utan att ändra en min.

Fröken Albertina såg sig rådvill omkring. Ack, hvad skulle hon göra? Rädda honom på ett eller annat sätt,

det ville hon, förstås — riktig doktor var han ju inte, dem hatade hon. »Han har så fina, välskötta händer ... och som skapade för piano ... det har tagit mig, jag begriper det inte!»

Men hon tordes på inga villkor tränga sig in till honom, grät därför stilla i sin näsduk. Och föga tröst fann hon hos kaptenskan Bertels, Ruts styfmor, som satt i det innersta rummet med en samling predikningar i knät.

»Du har fått så rödkantade ögon på sistone, Tina ... hvad *jäktar* du efter! Vänd blickarna mot höjden, där finns botemedlet.»

Då grät fröken Albertina ånyo. Ingen förstod henne! Provisor Blomgård skulle säkert ha föreslagit borvatten eller en salfva.

En annan, som kände sig grufligt bragt ur fattningen, var just Konon Kristoffer. Mäkta förskräckt blef han i början, mäkta förskräckt — men tillika imponerad. »Att han kan!» Och med den honom egna snabbheten insåg han, att nu hade Indals afvogsmän och tanterna rikligt med vatten på sina kvarnar. Det föll honom in på grund af ett yttrande, som hans gamla pappa råkat fälla, och hans gamla pappa hade insett precis detsamma.

»För mycket är för mycket, naturligtvis, men retar det folk, så har det ju något godt med sig», menade gubben Blomgård, som seglat till sjöss och kallades skeppare. Nästan hvar kväll om somrarna stod han rökande och bredbent i sitt trädgårdsland, synlig från gatan genom det låga spjälplanket, iförd en tjock skinntröja och med en hvitgrå rämna mellan västen och byxlinningen, hängslen bar han aldrig. Förra hösten gifte han om sig med sin tjänsteflicka — en rund, liten en, jämnt trettiosju år yngre än han själf — också det retade folk.

Jultiden hade Konon Kristoffer flyttat hemifrån. I all vänskaplighet. Nu var aptekskammarn hans tillflyktsort — visserligen trång och illa tapetserad, men rik på minnen, redan från elevtiden. Yngsta kontorsbiträdet hos Besman infann sig vanligen gårdsvägen, så ofta han bara hade ledigt, och äfven Snapsen höll till godo med en starkt tillblandad spritlikör, ehuru den där lördagswhisten med »de riktiga» gjort honom en smula nedlåtande mot provisorn, som omöjligt kunde lära sig spelet. Men föreslogs knack, och det föreslogs självfallet, så vanns ju afsikten med besöken lättast. Sängen stod i ett hörn, hopskjuten och uppbäddad för dagen, där kunde man lugnt spela ut på täcket och ändå få tid att gömma undan alltsammans och se oskyldig ut, ifall någon obehörig nalkades. Och däraf begagnade sig Konon Kristoffer med en viss förkärlek, när han tillfälligtvis fått bara hackor — hviskade hest: »Aptekarn!»... kastade med den honom egna snabbheten kortlapparna om hvarandra, under en hatt eller en handduk, och slank vigt ut till receptpulpeten vid disken, där han fumlade en stund. Sedan kom han tillbaka, stilla och obesvärad, eftersom faran var öfver, och fordrade omdelning. Yngsta kontorsbiträdet protesterade emellanåt, men Snapsen lät udda vara jämnt och satsade en ny kopparslant som tecken till fortsättning — han förstod det hela så innerligen väl.

Tack vare ett tankearbete, så rikt på beräkningar, var det ju stundtals möjligt att glömma det sorgliga budskap, som fortfarande sysselsatte de öfversta etthundra — mera eller mindre. Men eljes påbjöd redan samhällets värdighet och självbevarelseinstinkt, att man dystert stirrade ut i luften eller åtminstone skakade på hufvudet, när »fallet Indal» berördes. Hvilket gaf Konon Kristoffer anledning till en idé: tänk, om färska underrättelser serverades på stadskällarn? Det måste han ta reda på.

Där satt fru Hoppendorff orörlig, med händerna i kors. Hon log ett öfverseende löje — hvad angick det hela henne? För sina fordringar ägde hon fullgod säkerhet, och doktor Indal hade i ett ljust ögonblick skickat tre stora sedlar i ett kuvert — vördnadsfullt, gudhängifvet, skref han på visitkortet. I stora städer hade hon lefvat ... ja, ja ... där hade hon konfirmerats —

I detsamma hördes hundskall från gården, och så provinsialläkarns röst, han ropade någonting, medan han fastgjorde kopplet vid brandstegen. Hvarpå han stöflade in i buffetsalen, utan att ta hatten af sig, fullt utrustad för jakt.

Tyko Tynell var en godmodig jätte, ögonen vattenblå bakom guldbågade glas, grötigt målföre och strittande spott, när han talade. »Mjuka tjänare, madam!» Han ville bara ha en konjak på stående fot — klockan slog nyss tre i kyrktornet, det mörknade tidigt, och innan dess skulle han och borgmästarn på ett par timmar ut till Skepparholmen, där Lägervall sett två harar i förrgår.

»Ja, vi har ju lördag», sade fru Hoppendorff i största allmänhet och ställde fram det begärda på disken.

Konon Kristoffer, som snällt stod med mössan under ena armen, frågade intresseradt: »Är det bastu i kväll?»

»Visst fan! Och efteråt drar vi en spader hos Blink-Georg» — det binamn, hvarunder magister Lägervall var känd, särskildt bland skolpojkarna.

Nu ansåg provisorn sig böra beställa något.

»Hvilken konjak är det bror dricker?»... han duade ogärna doktor Tynell, som var så rysligt stor och dessutom betydligt äldre. Därför gitte han icke häller upprepa sin fråga, ehuru den lämnats obesvarad, synade i stället flaskan med ett slags uttråkad kännarmin: »Jaså, samma sort som Lindert, jag vet» — det lät världserfaret och tillika förtroligt. Men plötsligt blef han medveten om hela betydelsen af det faktum att i kväll öppnades således whistsäsongen. Månne Snapsen lyckats få nys om saken? Det måste han ta reda på. Och glömsk af sitt ursprungliga ärende och allt annat, tog han brådstörtadt afsked — »förlåt, jag måste ...» snafvade i mattan och lopp flämtande tillbaka till apteket, i hopp om att finna den han sökte. — Äsch, där fanns inte ens eleven till hands, han var nere i källarn, men mamsell Syring satt och väntade på sitt gurgelvatten.

Tynell vände sig till frun innanför disken: »Det är ledsamt, det här med Indal — han skrifver till mig, att han anmält sig oförmögen att förestå tjänsten och bedt om att snarast möjligt bli befriad. Åtminstone till nyåret.»

Fru Hoppendorff svarade med tonvikt: »Jag kommer att sakna honom. Han är en reell mänska, doktor Indal.» Hon höll ett kuvert i handen.

Provinsialläkarn betalade.

Det skymde redan ganska starkt, när de båda jägarena sammanträffade med magister Lägervall och Konon Kristoffer i vinterbastun borta vid sjöbodarna. Jakten hade varit dålig, men det var hararnas fel. De hade sprungit undan, de uslingarna, och ville inte låta skjuta sig!

Svettningsaktens mest påkostande moment var lyckligt öfverståndet — Blink-Georg låg visserligen kvar på lafven, han stannade alltid längst där inne och hördes fortfarande frusta och småkvida af vällust under riset, men de tre öfriga sutto bänkade i ett litet krypin bredvid farstun, svepta i grofva lakan och med stora groggar framför sig — programmets kanske njutningsrikaste afdelning. Enhvar af sällskapet sörjde i tur och ordning för att hörnskåpet icke stod tomt om lördagen, och gumman, som höll bastun, höll tillika glas och selters mot en ringa penning.

Samtalet gick trögt i början. En tyst högaktningens skål ägnades som vanligt vid dessa tillfällen mamsell Syring — gamla mamsell Syring, som tog kalla sjöbad till den fjortonde september, det var ju det märkvärdiga med henne. Men eljes kändes den ljufva mattheten alltför dyrköpt på skinnet för att genast få

upprifvas, och de småningom återvändande krafterna borde hälst sparas för aftonen och natten. Dock kunde en och annan sanning icke helt undertryckas, drätselkammarns räkenskaper lämnade rum för diverse anmärkningar, det stundande valet af stadsfullmäktige gaf anledning till sakkunniga uttalanden, äfven det, och Tyko Tynell trodde sig våga anförtro ett par små indiskretioner mot tysthetslöfte. Sålunda hölls en stämning af insiktsfull, fastän godmodig och stilla, kritik vid makt, och de stora groggarna skänkte därtill sin välsignelse.

Då syntes magister Lägervall på tröskeln. En fet, röd och leende faun, med köttiga bröst och hårig öfver en stor del af kroppen. Han kammade sitt svarta, tofviga skägg med fingrarna, obesvärad af lakan som han var, blinkade ifrigt, utan att säga något, och öppnade med en högtidlig gest den låga dörren till farstun. Därifrån skred han vidare ut i halfmörkret, sedan längs stigen mellan två af sjöbodarna ned till stranden. De andra trängdes under glada tillrop på gårdstrappans knarrande bräder och följde honom med blickarna — borgmästarns skratt hördes hela tiden.

Som en flodhäst vältrade sig Lägervall, rektorn vid elementarskolan, i det grunda vattnet, ibland upphäfvande ett härskri, så starkt och brunstigt, att aftonvandrarena på stenbron öfver viken tvärstannade och med underliga känslor tittade sig omkring. »Det är säkert någon, som är full», sade Albertina Öster sakta åt alla hon mötte. »Nej, tror fröken det!» Och strax fanns det någonting upplefvadt att berätta vid kvällsvardsbordet. Men de tre vännerna blandade en grogg till; det räckte alltid en god stund innan plaskande steg förkunnade, att nu återvände magistern till civilisationen, värmen och kläderna.

Hemma i hans ungkarlsvåning, två rum och kök, satt emellertid Snapsen sedan en timme tillbaka, väntande på värden och spelpartiet och hvad därtill hörde. Han såg på klockan, det hela föreföll honom tvifvelaktigt. Men så var det ofta i höstsäsongens begynnelse. Och när »de riktiga» ändtligen infunno sig, hade det redan blifvit så pass sent, att man beslöt sig för att icke längre uppskjuta ätningen, eftersom maten var färdig. Hos Blink-Georg var denna ändå ingenting att skryta med — brännvin och skomakarlax, öl och kanske en varm pirog. Det visste de alla på förhand. Snapsen knotade inom sig: hvad var det för nymodiga dumheter! På det viset gick han ju miste om de förberedande toddarna. Gudskelof, att det sedan fanns punsch tillräckligt, kunde man väl hoppas? — Konon Kristoffer gladdes som ett barn, ehuru han endast skulle se på och göra ännu ett krampaktigt försök att lära sig målningarna.

Tiotiden var whisten i full gång.

»Ja, och kommer du ihåg ...?»

»Nej, nej, Blink-Georg, ska’ du inte spela ut?» Denne hade fastnat i en historia från de första studentåren —

»Och kommer du ihåg Trissan, Tynell? Visst kände du Trissan? Var ni inte sångare, båda två ... eller hur? Herreje, så’n genompräktig och rolig pojke!»

Håll nu käften lite’ grand!»... bad borgmästarn bevekligt — »annars blandar jag bort mig. Jag har fin klöfverfärg.»

»Skål!»... föreslog Snapsen.

Dörren mot gatan öppnades och stängdes — någon torkade fötterna på mattan i tamburen.

»Hvem kan det vara, månntro?» Konon Kristoffer såg upp från Lägervalls kort och lyssnade.

Så blef det med ens alldeles tyst i rummet. Tomas Indal trädde in.

Hatten behöll han ogeneradt på hufvudet. Ansiktet var blekt och slappt, pannan fuktigt glänsande under

brättena, sommaröfverrocken igenknäppt, kragen uppviken. Han gned sina händer, ögonen plirade hånfullt, och nästan sömngångaraktigt styrde han genast kurs mot det lilla klaffbordet med flaskorna, i hörnet nedanför piphyllan, utan att bevärdiga någon af de närvarande med en hälsning.

Alla hade vridit sig om och gapade, men icke en stafvelse fick ljud. Och Tyko Tynell gjorde hemliga tecken och miner, som betydde: låtsa bara om ingenting!

Indal fyllde långsamt och säkert ett stort glas till randen, likgiltigt med hvad, tömde det i flera klunkar och försjönk samtidigt i betraktande af ett gammalt kopparstick, som hängde mellan fönstren. Det föreställde ett naket fruntimmer. Han böjde sig framåt som om han sökt signeringen, men ryckte hastigt till för att icke förlora balansen. Så sträckte han mekaniskt ut ena handen efter något att röka, drog ihop ögonbrynen, då det icke fanns cigarrer, och stirrade igen på kopparsticket.

»Hvad det är underligt! Att han kan!»... hviskade provisorn i häpen förskräckelse.

»Låtsa om ingenting, hör ni» — förmanade Tynell — »låt oss bara gno på och spela vidare!» Och borgmästarn, som tvärt ville visa sig tapper och fullkomligt oberörd, hväste energiskt »Nej, det var mitt!» om ett stick, som Lägervall i detsamma tog in med trumfässet. Ingen skrattade.

Tomas Indal hade synat väggarna en stund, nu närmade han sig och blef stående bakom Snapsens stol. Orörlig och stum. Han tuggade läpparna och gjorde en kraftansträngning att följa med.

Då tyckte värden sig vara förpliktad att säga något —

Vill du inte slå dig ner, Indal?»

Intet svar. Provinsialläkarns miner hjälpte icke längre — en ny fråga, tafatt och välmenande:

»Visst kände du Trissan ... jo-o?»

Indal bet ihop tänderna och såg oresonligt förbittrad ut, ådrorna svällde vid tinningarna. Men i nästa sekund log han helt godmodigt, strök Konon Kristoffer ett tag öfver håret och nickade vänligt till det uppåtriktade, troskyldiga ansiktet. Därpå vände han sig om och gick sin väg — lika plötsligt och stilla som han kommit.

Hvilken djup lättnadens suck!

»Hvar i all världen har han fått reda på att vi är här?»... undrade någon.

»Kanske på stadskällarn?»

»Men annars brukar han alltid hålla sig instängd, har jag hört. Tills det är öfver.»

»Konjaken tog väl slut för honom hemma. Här drack han två dricksglas efter hvarann — såg ni?»

Borgmästarn sprang skyndsamt ut för att regla tamburdörren. »Och en så’n där ska’ vara storstadsviktig!»... han darrade på handen af förtrytelse.

Snapsen däremot tog likasom en ansats:

»Skål på er!»... sade han. Alltså två ord mera än vanligt.

Hela natten hade det blåst våldsamt. Ännu sjutiden på morgonen var vinden så frisk och företagsam, att fröken Albertina Östers förgyllda bagarkringla for i rännstenen. Unga Hildemar såg det. Men efter den betan lugnade sig vädret betydligt, endast småflämtade här och där i gatukorsningarna. Med rifvande fart hade det gått hål i molnen, sköra och vattenlösa moln, som trasades sönder och skingrades, så att höstsolen ett par timmar senare sken ned genom nästan stilla och klar luft. Men viken och hamnfjärden skvalpade länge efteråt af bruna dyningar.

Nu stod unga Hildemar på ångbåtsbryggan och metade. Maskarna förvarade han innanför ena byxfållen, uppviken ett par hvarf kring det högra och kortare benet, vänstra fotens stortå var omlindad med en tott och spärrade ansträngdt uppåt. Kallt och tålamodspröfvande fann han försöket — nedanför färgeriet bara en mört, den hade han föraktfullt kastat tillbaka. Men här, i skummet mellan pålarna, nappade det oftare. Åtta, nio abborrar sprattlade omkring honom på bryggan eller lågo orörliga och gäspade sig till döds. — Doktorn, mosterns besynnerliga doktor, hade öfvergifvit maten på stadskällarn, alltse'n »invärtes-åkomman» häromsistens, och skulle nu ha lite' färskfisk — sa' mostern.

Så skred då tiden till klockan ett, hvarpå unga Hildemar linkade hem med fångsten. En barhufvad gumma skyfflade trottoaren utanför rådhuset, postiljonen rände omkring med bref och tidningar, en ko råmade på Besmans strandlinda. Och tiden skred vidare.

Tomas Indal sköt stolen från middagsbordet och ställde sig vid det öppna matsalsfönstret. Till det yttre var han sig tämligen lik, åja, han var sig tämligen lik, kanske en smula magrare. Och ansiktsuttrycket det vanliga — stelt, misslynt, däremellan nästan godmodigt. Någonting tilldrog sig hans uppmärksamhet, han letade i alla fickor efter sitt förstoringsglas. »Stilla, bror flygfä, var inte rädd!»... sade han lugnande. På ramen innanför den stängda fönsterhalfvan låg en humla framstupa mot rutan.

»Se, se, bakbenen svullna ... ska' vi nödgas tro att det är gikt?»... undrade han inom sig med välspelad läkarförnumstighet. »Sviter efter frosseri och för mycket nektar i den varma ungdomen? Ack ja! Men hvarför har du inte vändt dig till mig tidigare? Nu är det för sent, solen borta, kallt om nätterna. Påtagligen åtnjuter jag ett sorgligt ringa förtroende.»

Madammen hade dukat af bordet och hämtade in kaffebrickan. Hon bad om pengar.

Han gjorde en förlägen gest:

»Det är sant — pengar! I morgon, goda fru, i morgon. Då skickar säkert konsul Lindert.» Och han bredde ut fingrarna som för att visa, att intet guld häftade vid dem. »Med posten i morgon, tro mig!»

När den timme han anslagit till eftermiddagsmottagningen var förliden, utan att någon infunnit sig, tog han öfverrocken på axlarna och smög sig ut. Det gladde honom ofantligt, att efter all sannolikhet ingen obehörig, ingen nyfiken skulle stanna och tilltala honom, därtill var han alltför illa ansedd, hoppades han. Och hvem skulle han väl möta? Några fnissande småflickor, en dräng med en häst, en piga på väg till apteket — kanske Konon Kristoffer? Med honom och Romarbacken hade han den sista tiden utbytt endast ett par ord i förbigående, eljes lyckats rätt väl i att undvika människor.

Farstun passerades hastigt — »Jag är snart lika folkskygg som Inga Lund», hånlog han. Mot förmodan låg Apteksgränden icke öde och tom som vanligt, nej, smedens Johannes höll just på att fastgöra den förgyllda bagarkringlan, hans stege reste sig ur en hop pojkar, där hvar mun gapade. Fröken Albertinas blonda hufvud stack ut bredvid reflexionsspegeln —

»Rök inte, unge man!»... bad hon — »det är så skadligt för slemhinnan.»

»Jasså ... hvar då?»

»Halsens, naturligtvis. Och magens.»

»Jasså ... på det viset!» Han sög ifrigare på sin pipsnugga och hamrade, samtalet måste afbrytas. Men medan fröken Albertina Öster otåligt väntade med en ny varning på tungan, en mycket bevekande varning, eftersom hälsan har så grufligt många sårbara punkter, gick Tomas Indal i sakta mak ni genom tullgrinden.

Rönnarna hade blifvit tidigt röda, björkarna gulnade och fällde bladen. En höst utan regn. Följaktligen trippade mamsell Syring omkring på grafgården, vattnande några buskväxter, som hon planterat kring ett järnkors.

»Här har jag alla de mina församlade», sade hon nästan urskuldande till Indal, som närmade sig längs en af gångarna. »Är här inte vackert?»

Han bugade sig öfverdrifvet djupt, utan att svara.

»Här hos de döda.»

»Javisst, mamsell Syring, javisst.» Och han slog sig välbekant ned på en låg stenbänk, som hans far låtit ditsätta — föräldrarnas graf var tätt invid. Gräsöfvervuxen och täckt af löf, som vissnat.

Hon fortsatte:

»Bara genom att minnas det gör man sig själf riktigt glad, tycker jag. När man vet att man ska' dö. Och komma hit till de andra.»

»Nå — egentligen kan det ju vara likgiltigt hvar man förmultnar. Men säg mig ... ni som är en klok mänska ... hvad gör man, när man vet sig ingen råd med lifvet?» Han rullade tragiskt med ögonen.

»Då tror man på Gud, doktor Indal.»

»Så-så. Är det möjligt?»

»Då *måste* man tro på Gud! För då är det lättare att finna honom.»

»Nej, hvad säger ni! Bör inte en stor gud vara grym och oåtkomlig? Finns han och låter sig kittlas af allt möjligt kryp, blir han ju liten och förlorar hela sin kraft och betydelse. Därför har han hulpit sig utom räckhåll — ända utom tillvaron. För sin gudomliga storhets skull. Andra kan han inte hjälpa. Får inte hjälpa.»

»Det var högst märkvärdigt! Ja, värkligen.» Hon tog sig om hakan. »Har doktorn nå'nsin ens *försökt* att tro?»

»Inte i dag, nej. Och inte i går häller. Men en tid ganska ofta och intensivt — visserligen för mycket länge se'n.»

»Och det lyckades inte?»

»Nej, det lyckades inte, mamsell Syring.»

»Doktorn sökte med förståndet, kan jag tänka?»

»Onekligen. Man söker ju med hvad man har.»

»Än hjärtat då?»

»Förlåt ... hvad är det?»

»Nu drifver ni med mig! — Det rätta sinnelaget ... känslan ... eller hur ska' jag uttrycka mig?»

Indal knäppte ihop händerna om ena knät. »Jag känner honom inte personligen, som sagdt. All god vilja är därvidlag otillräcklig. Jag förstår understundom mer än jag känner, men jag känner aldrig hvad jag inte förstår. Och ska' jag en gång dikta mig en gud för att kunna bli lugn och lycklig i hans hägn, så kan jag ju hällre tilldikta mig lugnet och lyckan direkte. Utan mellanhand. Och det kan jag, för det är rus. Men när jag vaknar ur omtöckningen, och det gör jag tills vidare alltid, är jag tillbaka vid utgångspunkten. Lika långt från kunskap om sanningen som förut.»

»Hvad ni måtte vara rysligt olycklig!»

»Olyckligt ryslig menar ni — goda mamsell. Men låt mig inte uppehålla er längre än nödvändigt. Frid med er!»

»Gudskelof, att jag har så lite' förstånd, doktor Indal!... hon log strålande vänligt öfver hela ansiktet. »Jag är så själaglad i min tro, jag.»

Då lyfte han ännu en gång på hatten.

Min vördnad — min mycket stora vördnad!»

Men därför tror jag inte på allt hvad folk pratar ... om er, till exempel.» Hon nickade, i det hon gick uppför gången med sin sprutkanna.

Han följde henne uppmärksamt med blicken så länge hon var synlig. När hon vände sig om och stängde grinden, fäktade han till afsked med båda armarna. Hon hötte muntert åt honom med den lediga handen och försvann.

Grafgården sluttade ned mot stranden, och där han satt uppe på backkrönet kunde han se ut öfver stadsvikens mynning och en vid, vid fjärd, med låga holmar i förgrunden. Bakom dem ångbåtsfarleden, längre borta en skymt af sommarvillorna. Hvilken präktig vy! Hvar udde, hvart sund, hvar prick kände han. Där var Snickargrundet, i linje med Skepparholmen — där Ringarön, Lotslandet, Sälkobbarna — och där gick vägen till Ytterskär. Han slöt ögonen: dit skulle han aldrig mer vända stäfven, alltså. Eftersom slupen var såld. Tänk, att han kunnat förmå sig till det! Men när konsul Lindert bjöd ettusenfemhundra kontant — det kunde en sparsam karl lefva på länge, hade han hört.

Och med en starkt beklämmande känsla läste han ånyo de halft igengrodda rader, som fadern velat ha inhuggna i sin grafsten:

Du, som så mycket rest och erfarit, säg, hvilken rik eller fattig har varit?

En stund senare rätade han på sig och vandrade långsamt tillbaka mot staden.

Han väcktes ur sina tankar — en smärt, ungdomlig gestalt kom emot honom, redan på afstånd igenkände han Magda. Henne hade han icke sett sedan deras nattliga samtal på stadskällarn. Men han mindes det förvånande tydligt, och för hvart steg blef minen mera plågad, dock icke utan ett förtäckt löje samtidigt.

Ingen främmande var inom synhåll.

»Go' afton, doktor Indal» — så svek henne modet inför hvad hon ämnat säga.

»Nå? Har det händt någonting?»

»Hvarför har ni alldeles lämnat oss?»

»Räknar du madammen med, hva'?»

»Doktorn förstår mig nog.»

»Jag törs inte.»

»Det är ovänligt.»

»Säg inte det, ånej, säg inte det!»... han hade ofrivilligt vändt om och begynt gå vid hennes sida, nu stannade han. »Hvad vill du att jag ska' göra? Dryckenskapen är en svår last, det vet du, den bör inte uppmuntras i onödan. Och dessutom — i ditt vackra sällskap lurar en annan frestelse. Betänk, att jag kunde vara din far, Magda, men det förhållandet ligger inte riktigt för mig i längden.»

»Nej. »

»Jaså, du inser det!»... tonfallet lyste redan af godlynt gäckeri — »då bör du ofördröjligen ta dig i akt! Faderligt kan jag inte uppföra mig mer än en gång hvart hundrade år, och den scenen ha vi stökat undan. Nästa gång skulle det ...»

»Ja, kom! Och samma tid. När de andra ha gått.»

»Du lefver fortfarande i ett slags oskyldighetstillstånd, tror jag?»

»Kalla det hur som hälst! » Läpparna skälfde.

Plötsligt grep han henne bryskt om ena armen — »Är du dum eller bara naiv, flickebarn? Säg!»

Hon teg. Med nedslagna ögon.

»Inbillar du dig värkligen, att allt skulle aflöpa lika öfvernaturligt som sist?»

Då mötte hon hans blick utan spår af tvekan: »Det får doktorn afgöra ... efter sin vilja.»

Indal såg åt sidan. »Du är tokig», sade han sakta, knappt hörbart.

»Kanhända. — Jag har aldrig förr ... brytt mig om någon ... så att jag förglömt mig själf. Och hvad folk möjligen tänker.»

»Men jag är ju en förfallen person, för tusan! Har man då inte berättat ...?»

»Jo, jo, alltsammans.»

»Och ändå?»

»Hvad angår det mig!» Ett leende, på en gång af osäkerhet och af trots: »När jag ändå inte vill veta af någon annan.»

Tomas Indal föreföll att vara djupt nedslagen. De följdes tigande åt ett stycke.

»Om du visste, hur ondt det gör mig!»... utbrast han slutligen, sökande efter orden. »Det jag nu nödgas saga, naturligtvis. Din frimodighet däremot är vacker, Ma lilla, rörande vacker i mina ögon. Du är en öfverdådig slöserska, det är du. Färdig att kasta bort dig på en odugling och en stackare, som ingenting äger ... utom en rest ansvarskänsla ... eller rädsla för ansvar. Behärskning, bara på grund af förutseende egoism ... troligen ett

senilt behof af fred. Men det begriper du inte, nej. Jag är äldre och ser därför längre — och fegare. Herregud, det skulle ju sluta med idel ledsamheter oss emellan!... tårar och förebråelser ... som så’nt alltid slutar ... förr eller senare. Var säker på det! Och jag kan också tänka mig andra, mer ödesdigra följder. Hvart skulle du då vända dig? Jag vore till ingen hjälp, absolut ingen hjälp, det är en stenhård sanning, som du hade att räkna med re’n på förhand. Jag duger inte till försörjare.» Han suckade. »Dessutom håller jag på att frigöra mig, ser du. Från alla förpliktelser. Alla förbindelser. Och ännu har ingen en fordran hos mig, för hvilken det inte finns något slags säkerhet, om det gäller. Hvar skulle du ta den? Dig kunde jag ju aldrig löna för din ungdomliga hängifvenhet. Så usel är jag.»

Magda snyftade ljudlöst, halft bortvänd, med näsduken för munnen.

»Tja — här står jag, gamla rofriddare, midt på landsvägen och nekar att komma till ett så kungligt gästabud. Uteslutande för min egen skull, naturligtvis — dig länder det till rakt ingen erfarenhet i framtiden, det är klart. Men jag skäms — det behöfver du inte. Tvärtom. — Förstår du alls hvad jag säger?»

Intet svar.

»Varkunna dig öfver mig, Ma lilla, och gråt inte! Man glömmer snart vid dina år. Och allt blir nog bra igen.»

»Jag tar platsen!»... hon knyckte beslutsamt på nacken. »Hvad det än blir till.»

»Hvilken plats?»

»Hos konsul Lindert. Han bjuder mig dubbelt så stor lön, han har gjort det länge. Och madammen låter mig gå, bara jag betalar henne för det.»

»Så-så. Hos konsul Lindert!»

»Ja.»

»Och i hvilken egenskap?»

»Som jungfru — inte vet jag närmare.»

»Så-så. I egenskap af jungfru.» Han drog på det sista ordet, bet ihop tänderna. »Det kunde jag nästan ha lust att narra honom på», for det genom hans hjärna. »Men nej — nej, nej. Dumheter!»

Han rynkade pannan, tycktes leta i tankarna efter någonting, så erinrade han sig, tvekade en sekund, lösgjorde hastigt pärlnålen ur den mörka, stramt knutna sidenslipsen —

»Får jag ge dig den här?»

Hon vek förskräckt undan, skakade på hufvudet.

»Den är mer värd än jag. Du måste ta den!» Och utan att hon vågade hindra det, knäppte han upp hennes jacka och fäste nålen i blustyget — midt öfver hjärtat. »Men visa den inte så länge du är kvar på stadskällarn! Man skulle döma dig orättfärdigt.»

Strax därpå tillade han kort, nästan hårdt, som i förkänsla af kommande själfåtlöje:

»Farväl. Och måtte dig väl gå! — Om möjligt?»

Hon stod stilla, med ögonen ännu tårfyllda, läpparna hoppressade. Ingen främmande var inom synhåll.

Vid hemkomsten, en timme senare, fann Tomas Indal sin vän provisorn utsträckt i hvilstolen bredvid skrifbordet. Konon Kristoffer sprang upp som en studsande boll, ehuru han genast fick en vink om att sitta kvar och ett otåligt: »För all del, genera dig inte!»

»Du hade glömt att regla ...»

»Ålderdomstecken — utan tvifvel ålderdomstecken.»

»Känner du dig sjuk på något vis?»

»Hvarför det?»

»Du ser så ... jag vet inte, du ser liksom så trött och ansträngd ut.»

»Efter en tankfull vandring utåt landsbygden. Och så det myckna arbetet ... de många patienterna! En af dem dog för en stund se'n.»

»Hvem då?»

»En humla. Tänk dig: en påflugen humla! Den ligger där ute i väntrummet.»

Då förstod den andre, att det icke lönade sig att fråga mera. I stället spärrade han upp sina runda ögon och tog stillatigande plats i soffan.

Äfven Indal satte sig.

»Seså, Konon Kristoffer — önskar du något särskildt af mig? Råd ... tröst ... uppmuntran?»

»Nej, nej, nej.»

»För vi råkades ju inte precis i går, skulle jag tro. Eller är det ett kondoleansbesök?»

»Hvad du igen är underlig! Jag fattar inte ...»

»Det är inte häller af nöden.»

»Hör du, förlåt mig ... om jag stör ... jag kan mycket väl komma tillbaka en annan gång.»

»Det kan du, naturligtvis. Och ändå sitter du godhetsfullt kvar — inte sant? Hvad vill du ha att dricka?»

»Ingenting ... nej, för Guds skull, hör du ...»

Tomas Indal smålog illfundigt.

Vi låter det vara. Jag ville inte skrämma dig.»

Det är bara så att ... jag kom hit ... för det rörde mig, jag kom med ens att tänka på den vänskap du alltid visat, när jag mest behöft den.»

Vänskap? Kallar du det vänskap? Då har du ofta haft skäl att grubbla öfver dess underbara yttringar. Visserligen har jag en gång friat för dig, det är sant — svaret var ju på förhand gifvet, men själfva spörsmålet kläddes i en form, som bestämdt kunnat vara känsligare funnen.»

»Bry dig inte om den gamla historien!»

»Jo. Jag är en smula sentimentalt stämd för ögonblicket, följaktligen gör jag dig min afbön. Var inte

förbittrad, käre! Och så tillåter du kanske att vi lämnar det ämnet?»

»Gärna, gärna» — provisorn hade svårt att hålla sig stilla af idel beredvillighet.

»Du har emellertid rätt: helt främmande för vänskapsförbindelsernas poesi och ... gängse växelvärkan är jag inte» — en menande blinkning. »Men ack, låt oss hällre tala om kärleken! Den går före allt, har jag hört kvinnor påstå. Och i kväll vill jag höra än mer om kärleken. Berätta!»

»Gärna, gärna. Jag är ju inte helt främmande ...»

»Nej, det vet jag. Ditt hjärta är varmt, mycket varmt. Du bör sannerligen gifta dig, Konon Kristoffer!»

»Ingenting är ännu afgjordt, förstår du.»

Indal borrade hakan i bröstet — »Se, se! Ja, du är som skapad för den stora, beständiga kärleken, du! Den som aldrig förtviflar. Aldrig förtröttas.»

»Tror du värkligen det? Själf har jag ibland sagt mig detsamma. Också Albertina sa' det. Om sig.»

»Sa' hon!» En snabb, smårolig min, som försvann obemärkt.

»Ja, det lärde jag af henne. Men jag sträcker mig alltid längre än jag vågar hoppas.»

»Det måste du förklara närmare.»

»Gärna. Det är nämligen så att ... faller jag då igenom, så faller jag framåt, alltid framåt. Tills jag får nytt fotfäste. Och därifrån sträcker jag mig igen. På det viset liksom utvecklar man sig.»

»Javisst. Vackert, vackert! Ett oskrifvet recept — en skymt af världsåskådningen.

»Tycker du värkligen det?»

»Så långt når jag aldrig.»

»Herrejess, du har ju varit sjuk, du!»

»Riktigt — det glömde jag. Men ondt har emellanåt godt med sig, och hälsan bör tydligen vara lite' angripen, eljes senterar man den inte. Alldeles som vissa karaktärer och ostar få pikantare smak af fläckarna.»

»Allt hittar du på, doktor!»

»Tja, stupar jag en gång knall och fall, så blir det för ett hugskott ... ett af mina egna. Men säg: har du tänkt på bohag och bosättning ännu?»

»Ingenting är ju afgjordt, förstår du.»

Inte ens hvem anbudet gäller? I det här ... fallet?»

»Åjo» — Konon Kristoffer rodnade och såg ned — »fast det är en hemlighet tills vidare.»

»Naturligtvis. Men se för ro skull på den där chiffoniern! Behagar den dig?»

»Inte begriper jag mig på så'nt.»

»Och skänken i matsalen — en fin och förnäm pjäs, den också. Jag äger ett par, tre rasmöbler till, utmärkta

saker, delvis arfgods, allt det blir du i tillfälle att täfla om med den högstbjudande. Spegeln där borta ger jag som bröllopspresent, när din besökelses stund är inne, på det att du och din lycka må fördubblas. Gammal och rar guldram, sinnrikt arbete ... ja, titta du bara!... två upphöjda hjärtan i brand ofvan Hymens bekransade altare.»

Konon Kristoffer, som rest sig och gått fram till väggen, återvände med slappt hängande armar. Hvarför tala så där, hör du? Menar du på auktion?» Han grep efter en bok och bläddrade tankspridt i den.

»Rätt gissadt. För dig kan man då inte dölja det ringaste! Men jag behåller en säng för två, ett spelbord, fyra starka stolar och en svag förnimmelse af skuldfrihet. Af oberoende. Det är mycket nog.»

»Säg ... bfehöfver du pengar? Jag har nästan åttahundra i banken.»

»Och jag minst ettusen — i morgon. Ja, tro mig! Alltså rika karlar, ska' vi ställa till fest?»

»Nej, nej ...»

»Då låter vi det vara. Men får du inte snart se dina innersta önskningar uppfyllda. Konon Kristoffer, så får du åtminstone se Gud.»

»Se hvem?» Rösten stockade sig.

»För du är så renhjärtad.»

Provisorn fällde boken. Fumlande tog han upp den från mattan, rof för en häftig sinnesrörelse, blodkärlen svällde kring ögon och näsa, så att fräknarna likasom förträngdes, han flåsade några obegripliga ord i en gråtkvald jämmerton, hvarvid kinderna, de hvitfjuniga kinderna, ömsom spändes ut och drogos in — fingrarna vrängde samtidigt bokens pärmar förtvifladt. Sedan satt han djupt hopsjunken, pannan i jämnhöjd med bordskifvan.

»Det är inte sant!»... hördes slutligen fullt tydligt och artikulerad!

»Hvad går åt dig, lilla vän?»... sporde Indal med oförställd förvåning.

»Det är inte sant» — upprepade den andre, än ifrigare — »det är inte sant, jag är långt ifrån renhjärtad, tvärtom, jag är en usling, en ren usling! Och det är bäst att jag bekänner alltsammans ... jag kom hit, för det kväljer mig ... att ändtligen få det sagdt.»

»Nu minns jag: du är en giftblandare! Fnöskets egna ord.»

»Nej, nej, det är annat ... i våras ... du hade re'n varit här ett par månader, och jag trodde att fröken Rut, jag menar fröken Rut Bertels ...»

Indal lade hufvudet på sned — »Skrik inte, var så snäll! Min hörsel är ofördärfvad.»

»— jag trodde ... ja, att du var en så'n en, som bara ville förföra henne, jag var ju den tiden alldeles kollrigt förälskad.»

»Och rimmande ... himmel, vimmel ... ros, sin kos?»

»Hällre dö, tänkte jag.»

»Fy baj, Konon Kristoffer!»

»Hällre må du dö!»

»Jag!»

Stämman räckte knappt till: »Ja-a. Du hade varit borta hela föregående natt ... hemifrån, hvar visste ingen ... låg här och sof efter middagen, här på soffan, när jag råkade komma in ... när jag kom in för att ...»

»Nå?»

Provisorn andades djupt ett tag innan han kunde fortsätta.

»Brasan var nerbrunnen, men det glödde och hettade starkt i kakelugnen.»

»Spännande!»

»Och då sköt jag spjällen, båda spjällen.»

Herregud, blef jag ihjälosad?»

»Nej, nej. För i tamburen vände jag om och drog ut dem igen.»

»Är det ... är det alltihop?»

»Ja. — Så renhjärtad är jag.»

Tomas Indal steg upp, småhvisslade fundersamt och letade påfallande länge efter någonting att röka. Uttrycket kring munnen var icke lätt att tyda, men blickarna glänste, och när han omsider lyckats tända en trasig cigarr och ånyo tagit plats i hvilstolen, bar ansiktet i hvarje linje vittne om en stilla, fridfull munterhet.

»Det fröjdar mig» — sade han dämpadt och kastade benen i kors, vippande med ena foten — »det fröjdar mig i hög grad, att du den gången skonade dig själf, min vän. Af hänsyn till mig var det ju onödigt att öfverge din första, riktiga ingifvelse. Men du hör inte till dem, som utan att gå af på midten kunna släpa så'na gärningar fullbordade efter sig, därtill fordras en väsentligen annan struktur än din ... ja, förlåt mig!... och en långt mer hårdför, ihållande vilja att ta sig fram. I hvarje händelse har du ännu många små droppar att expediera, mången nätt, liten böjelse att bekämpa eller besjunga, öfverhufvud många förbluffande upptäckter att göra, också på själskunskapens område, innan du bör löpa den risken. Och det hade varit synd, enligt min privata åsikt, om du nödgats afstå från hvad som möjligen väntar dig af ljufva erfarenheter, bara därför att ett kakelugnsrör stängdes för tidigt. Men det inger mig onekligen en viss respekt, att du åtminstone under några minuter var mäktig en känsla, så hatfullt stark, att den förledde dig till ingrepp i en medmänskas enklaste lifsbetingelser. Mig ska' du således inte be om förlåtelse, jag känner mig uteslutande smickrad af din uppfattning om mina förförelsekonsters vidd och snabba värkan, beklagar bara deras ringa motsvarighet i värkligheten. Här har du min hand, Konon Kristoffer!»

»Hvad du är präktig, präktig! Ja, du får gärna göra narr af mig.»

»Tack!... tillåtelsen förtar lusten. Och min gubbsjäl längtar efter ensamhet.»

»Ja, ja.»

När madam Rullsten i detsamma öppnade matsalsdörren, med bud om kvällsvard, återvann provisorn genast sin fattning fullständigt. Men han yttrade intet, i det de reste sig.

November — datum obekant.

Fröken Rut Bertels!

Ja, nu gör jag det. Och det är värkligen jag, medicinekandidaten Tomas Indal, född filosof, drömmare och skönsjäl ... o. s. v.

Men låt oss lämna alla affekterade later, Ni skulle ändå genomskåda dem lika snabbt som obarmhärtigt! Att fullständigt undvika talesätt, dem Ni möjligen finner stötande, lofvar jag icke — jag skall ju vara ärlig, bottenärlig, det få vi icke glömma.

Allra först min ursäkt — tillgif, att jag skadat mig själf i Era vackra ögon! Tillgif, att jag kanske nödgas fortfara därmed, mot min vilja! Sedan gör jag upp räkningen, en annan räkning, mina bokköp, i det jag härmedels närsluter ett par soignerade storsedlar, hvilkas sammanlagda belopp torde motsvara hvad jag är Er skyldig — förutom tacksamhet, vänskap och ett höfviskt sätt. Se efter i skuldregistret om det stämmer! Men se icke på min stil: handen darrar, pennföret är dåligt, tankarna stå ofta stilla.

Nåväl. Jag tror mig minnas, fröken Bertels, att Ni för några månader sedan kallade mig tillgjord, modernt tillgjord? Ja, minsann, just det uttrycket! Svarade jag något? Ack, glöm det! Utan all förberedelse kunde jag ju icke afslöja mysteriet i dess fula nakenhet, dels emedan det är förknippadt med en rest af blygsel å min sida, dels emedan Ni godhetsfullt och nästan genast sprang Er väg. Men om jag nu snällt och ganska sirligt biktar mig för Er — ja, då lyssnar Ni uppmärksamt, icke sant?

Och hvarför just för Er? En kvinna, en ung, liten kvinna! Den frågan är lätt att besvara, jag behöfver endast citera mig själf: Ni är mig mycket sympatisk, fröken Rut Bertels! Jag har förvärkat nästan hela Er ynnest, det erkänner jag, men törhända kan jag återvinna en bråkdel genom att riskera allt? Redan i somras tänkte jag skrifva till Er, visserligen annorlunda, o ja — det erkänner jag också. Ty nu talar jag allvarsamt.

Hvad det kostar på mig att se tillbaka i det framfarnas tomma ihålighet, kritiskt se tillbaka, huru många gånger jag än gjort det! Jag hyste i min ungdom den trohjärtade och äfven ofta uttalade förhoppningen, att jag förr eller senare skulle lyckas få ut någonting riktigt helt och vackert af min tillvaro. Ack, denna förhoppning grusades mycket snart af ljuft och omåttligt lättsinne, dryckeslagens starka fuktighet, tillnyktrad kritik och allt arbetes uppskjutande till morgondagen. Senare af slö fortsättning. Men den kvarlämnade hos mig ett djupt missmod, ett hemligt, afundsjukt agg, som småningom stegrades till oigenkännlighet — ja, som en tid ovillkorligen måste anses förutsätta något slags visshet om att jag värkligen *haft* en stor uppgift att fylla, i största allmänhet, och icke ens tagit ett steg i den riktningen. Huru barockt! Men det båtar föga att numera inse misstaget. Den nyssnämnda vissheten, låt vara omotiverad, har nämligen afsöndrat ett segt och slemmigt självförakt, eller en blandning af högfärd och självförakt, som förgiftat hela min varelse och gjort mig tämligen onjutbar för dem jag sätter värde på. Skall jag väl minnas yppa för Er arten af det sinnestillstånd, hvari jag tidtals befinner mig sedan ett par år tillbaka? Skall Ni tro mig? Kort sagdt, det kännetecknas hvar gång af en stigande, nervös oro, som gör mig sömnlös natt efter natt, en sjukligt uppjagad inbillning, en själsångest, så stark och lefvande, att den nästan tar förnimbar gestalt. Hvad jag därvid lider rent fysiskt kan gärna förtigas — herregud, jag är ju en människa med skönhetstörst tillika, jag vill vara proper i skildringen, en délirant af vanlig typ är jag icke! Och det ligger visst någonting etiskt till grund för mina sensationer, någonting af ihjälmarterad ansvarskänsla eller dylikt, låt oss förbli i den öfvertygelsen, trots allt! När jag är ensam, hör jag ibland likasom ljudet af ett lömskt, olycksbådande hot bakom mig ... ja, huru skall jag beskrifva det?... stegen af en oförsonlig fiende, en hämnare, som följer mig tätt i hälarna. Alldeles inpå mig. Hans ansikte har jag aldrig sett, och om det bär lifvets förvridna drag, vet jag icke — det lif, mot hvilket jag förbrutit mig. Då jag emellertid har alls intet att försvara mig med, vågar jag icke vända mig om, icke häller stanna, ehuru vägen framåt leder rak och bred

till dårhusporten. I stället reglar jag in mig i min kammare och gör hvad jag kan: döfvar mitt medvetande om hvad jag faktiskt är. Det sker med alkohol — af smak och gammal vana. Det vet Ni, naturligtvis.

När jag ur bedöfningen, eller mitt förnedringstillstånd, kommer till mig själf igen, är jag matt, mild och mediterande. Men i umgänget slår jag ofta omkring mig med en likgiltig och hänsynslös nonchalans, som Ni kallar tillgjordhet. Och så går dagen under ett slags väntan — tja, möjlig att uthärda, dräglig på sätt och vis, här tack vare två-tre patienter, starka cigarrer och en vitter eller halfvetenskaplig läsning, hvarom bokhandelsräkningen ger närmare besked. Tills jag ånyo förnimmer de ohyggliga stegen bakom mig! Utan hopp om räddning, ehuru jag i början förmår genomskåda vanföreställningen.

Men allt detta har jag icke omnämnt ens för Romarbacken, huru nära vi än varit ämnet, och med honom brukar jag ändå tala förtroligt emellanåt. Ni ser alltså, fröken Bertels, hvilket stort värde jag sätter på Er. Och hvilken glädje måste Ni icke erfara därvid! I gengäld anhåller jag endast om Ert öra, icke Er hand — och så en försonlig tanke någon enstaka gång? Under den tid, som återstår. Kom ihåg: absolut intet medlidande, det är bortkastadt på mig!

Och nu är jag, som sagdt, mild och meddelsam och mediterande.

Till exempel — jag tänker mig följande. Om jag vore död, saligen död som en troende kristen, den där sin kyrka söndagligen besökt hafver — och om jag så kunde tänka mig en ny tillvarelseform i omedelbar anslutning till den förra — och om jag i denna nya tillvarelseform kunde tänkas ha ett svagt minne af min jordiska himmeltro och obefläckade vandel i hopp om en utlofvad belöning — huru intill gråt och löje skulle jag icke då känna mig bedragen!

Nu har jag emellertid alls inga förhoppningar, ingen längtan, icke åt något håll. Jag är orubbligt lugn för ögonblicket. Endast om den obekanta storhet, som påbördas ha gjort allt af intet i tidens begynnelse, plötsligt gjorde intet af allt före tidens fullbordan, bragtes jag antagligen hufvudstupa ur jämvikten. Och hvartill ha vi väl kometer? Få de kanske evigt vara hemfallna åt samma lösdrifveri som jag? Den mänskliga naturen är trög, min i synnerhet, jag förtjänade en kraftig påstötning.

Men det har funnits tider, då jag icke behöft tänka mig sådana ytterligheter för att komma ut i världen. Inre böjelse var orsak nog, vanliga turistresor förde fram till målet. Och när jag icke längre hade råd till dem, återvände jag till min första kärlek: seglingen, hafsvågorna — mina lyckligaste dagar här hemma! Men det skramlade alltid af för många flaskor ombord, något som ju är betecknande för mig, ljudet har följt mig hvar jag än färdats. Äfven i utlandet. Där dref jag länge och långväga omkring, planlöst från hufvudstad till hufvudstad, slutligen led vid till och med omväxlingen. Hotellpriserna är jag rörande förtrogen med, likaså vinsorterna, vet hvar ostronen tas bäst och hvar gatans damer stämma möte. Säg, står icke en kontinentalitet af det slaget fortfarande att afläsa ur summan af mina makliga rörelser?

Också i Paris har jag vistats, naturligtvis, eljes vore ju mitt njutningslif icke fullständigt. Hvilka små, koketta upplefvelser under ett antal korta vintermånader! Måste jag nödvändigt tillstå, att en och annan liten fransyska förlorade besinningen i ett svagt upplyst ögonblick? Och att vi sedan sökte den förgäfves på åtskilliga ställen af olika rang — och på olika tider af dygnet? Oh, mon Dieu! Kostade det pengar att vara tillsammans, så kostade det på att skiljas.

Men detta är säkert ett återfall i hvad Ni kallar jargon? Jag hör Ert utrop: »Att Ni inte skäms, doktor Indal!» Och jag hånler icke, hvarför skulle jag det? Hånlöjet har egenmäktigt tagit sig för att representera öfverlägsenhet, men ju förr det försvinner som uttrycksmedel för omdömet, desto tidigare och större är mognaden. Må i stället det goda, fina småleendet bli kvar. Och det äger jag icke! Kanske dog det med ostronen?

Det är så mycket, som jag icke äger. Så ofantligt mycket! Ja, pengar gitter jag icke mera tänka på, dem har jag åtminstone haft. Det är främst vetande jag afser — djupt och värkligt omfångsrikt vetande. Huru få, som kunna berömma sig däraf! En spirituell författare har sagt, att de stora gåtornas lösning tillhör endast dem, hvilka tidens växling berör; dem, hvilka äga icke blott ett närvarande, utan äfven ett tillkommande, och hvilka kunna falla eller stiga från ett förflutet, från förgången ära eller förgången skam. — Jag kan icke stiga. Nej, nej. Jag kan icke ens bedja. Och hade jag en lefvande gud att tro på — intet skulle för mig så neddraga gudsbegreppet som bönen.

Jag låter i natt mina tankar komma som de själfva vilja, och fäster utan anspråk några af dem på papperet. Det är en oskyldig lek. Och det är så stilla omkring mig. Madammen sofver, unga Hildemar sofver, Rapp ligger behagligt utsträckt på sin matta. Han gäspar långdraget. Och genast får jag tydligt för mig hela den sofvande småstaden, med mörkret och kylan tätt mot rutorna. Alla lyktor släckta. Men Romarbacken vakar vid sitt ljus och sin bok, det är jag säker på.

Ensam är jag, mycket ensam, trots den oräkneliga mängden af dubröder landet rundt. Ja, de flesta ha väl tjänster och arbete i en eller annan form, därtill hustru och barn, några kalla sig lyckliga, förmodar jag, andra veta icke hvad med sådant afses, deras tid medger intet efterlämnande, men nästan alla har lifvet förr eller senare dragit in i sin hvirfvel. Jag står utanför. Och i början värkar det onekligen en smula nedslående att nödgas erfara, huru fort man likasom försvinner, icke längre saknas ens i de kretsar, där man inbillat sig vara den enande länken. Ett halft års bortavaro eller tystnad är mera än tillräcklig att plåna ut en karl af min kaliber. Och det är både nyttigt och naturligt att så är. Hvar och en har sig och sitt eget att tänka på — gäller det någon gång andra, går expeditionen färmt från hågkomst till glömska. Att i tid göra den saken klar för sig är klokt. Som synes, intolerant är jag icke, det blir man af att ständigt stå i kompani och menighet. Och jag är ensam. Ingen kommer att förlora ett stoftgrand, när jag *helt* försvinner, icke i något afseende — allra minst jag själf.

Här vaknar en slumrande misstanke: tviflar Ni ännu på min uppriktighet? På tillförlitligheten af mina iakttagelser, mina omdömen? Kanske läser Ni mellan raderna historien om en feg och filiströs ånger, eftersom jag hittills lyckats kringgå ordet?

Tillåt mig då en upplysning! Det hörbart förkroppsligade hjärnspöke, som tidtals förföljer mig — säkert en reaktion af mina länge och på mångfaldigt sätt starkt öfverretade nerver — har jag tidigare sanningsenligt omnämnt, låt vara i obestämda, förskönande vändningar, det fullkomligt abnorma kan ju icke noggrant preciseras, men jag förklarar mig härmedels personligt oansvarig för hvad jag möjligen känner under ett så fruktansvärdt tryck. Vid klart medvetande ångrar jag intet. Och hvarför skulle jag det? Där jag vuxit, har jag naturnödvändigt blifvit hvad jag i förminskad skala var redan som frö, och om vissa grofva böjelser utvecklat sig på bekostnad af ett fåtal andra och mera ideella, så är det endast en karaktäristik af jordmånen. Det får därför icke uppfattas som vare sig urskuldande eller ånger, att jag biktar mig — begreppet synd är icke i vanlig bemärkelse underförstådt. Någon afsevärd inre strid har aldrig förekommit, så vidt jag minns, allt har glidit tämligen jämnt utför. Och det bör rättvisligen antecknas, att min blick vid närmare skärskådande återupptäcker en mängd små ljuspunkter i det framfarnas tomma mörker — glada, oförargliga, någon gång till och med rika småtimmar på gränsen mellan natt och morgon.

Nej, jag ångrar intet. Det vore ju också meningslöst.

Men huru dumt af mig, huru barnsligt dumt att söka mig hit! Eller rättare: att alls hoppas på ett uppskof i det oundvikliga — det fortskridande förfallet! Och mitt förordnande var tydligen en nådegåfva, jag inser det numera, fastän försent, tyvärr! Emellertid kände jag mig i våras spänstigare till själen, mera herre öfver mig själf, kände likasom en spirande viljekraft röra sig under den slappa ytan. Besinna, fröken Bertels, att jag händelsevis äger fackkunskaper, fullt tillräckliga för landsortsläkarens gärning, ehuru inhämtade utan

ansträngning, i hvarje fall utan tanke på en slutexamen, den jag lika litet aflägger som mina dåliga vanor. Och jag ville, kantänka, tvärt skaffa mig en s. k. värksamhet, låt vara ett litet helvete, där jag kunde baka mitt lefvebröd. Ack, tro mig, det var icke af äregirighet! Och nu är jag för sju och sjuttionde gången ertappad som odugling, fastän jag icke är dummare än andra, tvärtom — anser den vismannen Konon Kristoffer. Men han är alltför välvillig. Likaså en annan tänkare, en fransman och lärd fantast, som påstår att det oändligt lilla är identiskt med det oändligt stora. Usch, nej då, hvad är det för ett påhitt! Skall jag, som så tidigt lärt mig se litenheten i allt, mätt mig därmed och i förtäckt högmod fägnats öfver att vara en hårsmån större, skall jag nödgas finna mig i att det lilla är stort? När jag själf därigenom blir oändligt löjlig. Och det har jag alltid varit rysande rädd för, redan som barn.

Men blir jag nu sentimental ett ryck, så tag det gärna humoristiskt, fröken Bertels! Det är ju Ni, just Ni, som vrängt mig afvig, så att insidan — det finfina, ömtåliga sidenfodret — kommit utåt. Och till straff håller jag riktigt vemodigt vackert af Er sedan dess. Följaktligen skulle jag pina Er än ytterligare, om vi råkades, sådan är jag. Därför skrifver jag hällre.

När en värklig konstnär möter en sann och vacker uppgift, som han vill göra till sin och hvars innersta själ han vill fånga, vänder han genast om och följer i stor ödmjukhet. Är det icke så? Tar han den lättsinnigt till sig och fortsätter åt sitt håll, blir uppgiften lidande. Dess själ, sanningen, går förlorad. Är det icke så? — Ack, om jag vore konstnär! Då skulle jag vända om och gå Era vägar, fröken Rut Bertels. I nödfall som bokhandelsbiträde.

Jag har ett barndomsminne från nioårsåldern, snarlikt en dröm och dock värklighet, låt mig berätta det!

En mörk vintermorgon. Huru lifligt jag erinrar mig hvar liten detalj, alltsammans mycket obetydligt, naturligtvis, och ändå stort, i synnerhet en sinnrikt hopfogad, underbar tingest: väfstolen, som några dagar förut flyttats in i barnkammarn! Endast fyra rum i det gamla huset höllos eldade. Det var tidigt på morgonen, långt före dagningen, men en brasa sprakade redan i kakelugnen. På fönsterposten ett drypande talgljus, rutorna dubbelt svarta där bakom, en lampa på bordet framför soffan — allt detta såg jag senare, nu föll sänggafvelns skugga öfver mitt sömniga ansikte. Jag låg halfvaken, utan att se upp, lyssnande, mindes ingenting, knappt ens hvar jag befann mig för tillfället. Så öppnade jag ögonen, min mor stod bredvid mig.

Hon smålog. En mager, medellång kvinna, med trötta drag och smala, starkt ådrade händer. Helt sakta strök hon mitt hår och smålog.

»Du får sofva en stund till, Tomas, om du vill.»

»Hvad är det som bultar, mamma?»

Då böjde hon sig ned och kysste min panna. Och jag hade ett drömlikt intryck af samma högtidlighet som när hon brukade bedja mig vara sannfärdig i allt mitt tal.

»Det är arbetets hjärta, min gosse.»

Jag somnade. Men den underbara väfstolen tystnade icke, arbetets hjärta fortfor att slå. Har jag väl någonsin vaknat?

Lyrik, fröken Bertels, ren lyrik — icke sant?

När jag hunnit till den punkt på utförsvägen, där lifskraften ändtligen tar slut och dödskampen börjar, skall jag vända mig om mot min hätska, osedda förföljare och säga så artikuleradt som möjligt:

»Kära vän eller fiende ... du, som pinat mig ... var god mot liket! Gräf en grop på ett afsides ställe och lägg

mig där under en tung, mossig sten, så att jag icke går igen! Troligen vore likbränning det säkraste, men det blir för dyrt. Jag är nämligen fattig, tyvärr, och kan icke alls löna dig som jag ville. Tag därför spaden, käre! Men ingen namnplåt på bräderna, om fyra bräder nödvändigt höra till — var lugn, maskarna hitta mig nog ändå!»

Lyrik, fröken Bertels, ren lyrik — icke sant?

Låt mig till afslutning upprepa hvad jag tidigare antydt: jag har länge och afsiktligt undgått att möta Er, det har lyckats mig öfver förväntan, trots grannskapet, följaktligen ämnar jag fortfara med försöket. Men min efterträdare anländer mycket snart. Det blir ersättning, rik ersättning. Han är icke af min höga ålder, äger inga af mina igenkänningstecken. Mannen är nykter, långhårig och dyrkar naturläkekonsten, jag torde en gång ha sett honom. Sat sapienti. Tills vidare får han två rum och vegetabilisk föda hos fröken Albertina Öster. Hvilken glädje för mig att ha kunnat skaffa honom ett sådant hem och förbereda jordmånen — växten och det öfriga gifver Gud allena!

Unga Hildemar skall i morgon öfverbringa Er detta glada budskap.

Er tillgifne

Tomas Indal.

10

Sommarn hade varit rik på ärter, bönor och rotfrukter, och med allt detta väl inlagdt och förvaradt gick fröken Albertina Öster gladt och smågnolande vintern och den nya stadsläkarn till mötes.

Hur var han inte rar, den nya stadsläkarn! Att musiken var hans lif, det anade hon tvärt, intet i kläderna gjorde antagandet omöjligt. I hvarje fall var han en eldsjäl, så'n som hon själf, därom inga tvifvel. Och det slog henne: till och med litteraturen, poesin och den sköna litteraturen, hur blef den inte kall och förkonstlad i jämbredd med värkligheten! Alltid skulle hon minnas det första sammanträffandet, hur varmt och kittlande naturligt han stack sin ena hand mellan hennes båda och såg på henne. Blicken var lika trohjärtad som provisor Blomgårds i tiden, och händerna ... ja, händerna, hon fäste sig ju alltid vid händerna ... hur mjuka och ulliga som små silkeskissor! Hvad de måtte kännas härliga mot huden ... mot kinden, till exempel, eller hvar som hälst för resten ... i en oskyldig, liten beröring, till exempel!

Ack, ingen visste hvad framtiden bar i sitt sköte!

Samma undran fyllde Konon Kristoffer — han satt en snötung decemberafton i Romarbackens lilla kammare, med paletån på sig och skinnmössan fastklämd mellan knäna.

»För nu är jag ju nästan säker på aptek», sade han.

Genast vid det oväntade besöket hade Romarbacken begynt städa undan en del värktyg från fönsterbordet och stod fortfarande vänd mot väggen och hyllorna — »Lycka till då, kära hjärtandes!»

»Ja, och riktigt på allvar ... den här gången ... något som gör att jag måste tänka på giftas, eller tror inte sjötullvaktmästarn det? Fröken Bertels vill inte, har jag fått veta, men det är ingenting att skämmas för, hon vill inte ha doktor Indal häller.»

I den andres ögonpar tändes en glimt af häpet intresse:

»Nej, hör nu, provisorn ...»

»Hva'?»

»Är det rama sanningen?»

»Javisst, han friade för oss båda. Han berättade det själf. Riktigt på allvar.»

»Månntro det!»

»Så-å ... fast han berättade det själf?» Konon Kristoffer fnittrade till — »Men den natten fingo de intet» — så blef han plötsligt röd och skamsen och igen mycket allvarsam. ».Jag har tänkt be sjötullvaktmästarn, som *träffar* fröken Inga, jag menar fröken Inga Lund, och hon lär vara så utmärkt ... på allt vis, i hushållet också ... ja, och då jag inte får ett ord ur mig, när det gäller ... dessutom har doktor Indal ett så'nt förtroende för sjötullvaktmästarn.»

»Tycker provisorn värkligen att det passar sig?»

»Hvarför skulle inte det passa? Känner jag henne för lite', hva'?»

»Så låter det.»

»Men vet sjötullvaktmästarn hvad doktor Indal sa' om ... herregud, flickans namn förteg jag! Han sa': knip henne i benet, så blir ni strax liksom mer bekanta!»

»Ja, det liknar doktorn.»

»Inte går det för sig!»

»Nej, nej» — Romarbacken bytte om skodon i ett mörkt hörn af kammarn — »och inte skulle jag göra det i provisorns ställe. Försök hällre att lugna sig, tills hela skutan är segelklar.»

»Hm. — Ämnar sjötullvaktmästarn sig ut någonstans?»

»Doktor Indal har skickat bud efter mig.»

»Hvarför inte säga det förr! Tänk, mig har han aldrig ... hvad vill han?»

»Vet inte.»

»Nja» — Konon Kristoffer reste sig och sträckte ut armarna — »då bör vi tvärt ge oss i väg, han blir lätt otålig.»

»Om provisorn är färdig, så ...»

»Det är detsamma, jag hinner alltid en annan gång. Men tack, tack! I alla fall. — Nej, se månsken!»

De följdes tigande åt ända till bokhandelns trappa, där skildes de.

Och månskenet spred sig som ett kyligt leende öfver alltsammans, alltsammans. Färger bleknade, afstånd och former förrycktes, några husrader krympte ihop, andra växte. Det snöfyllda torget blef dubbelt stort och öde, där det låg utan skuggor, och den lilla smygdörren i apteksplanket dubbelt liten och trång — med ett gnatigt knarrande föll den igen efter provisorn.

Tomas Indals rum innanför matsalen var festligt upplyst. På den nedfällda chiffonierklaffen två höga ljus i

mässingsstakar, mellan gamla bref och anteckningsböcker, i taklyktan två till, alla tända, och på skrifbordet brann lampan. Rullgardiner för fönstren. Och i kakelugnen falnande glöd efter brändt papper, hvaraf lukten slog emot den inträdande.

»Go' kväll, styrman!»

Denne besvarade hälsningen på sitt stumma vis och intog den sedvanliga platsen, en stol nära dörren. Indal hade icke ändrat ställning — armbågarna mot bordskifvan, händerna knäppta under hakan, ögonen blickande stelt ut i rummet, små som springor.

»Tror du på själens odödlighet, Romarbacken?»

»Om jag ...?»

»— tror på själens odödlighet?»

»Är det fördenskull doktorn bedt mig hit?»

»Naturligtvis.»

»Det var undersamt!»

»Som allting annat. Vänta, vänta! Vi är vidskepliga, båda två.» Läpparna stramade. »Åtminstone delvis dör den, det är säkert.»

»Hvad är då själen för något?»

»Ja, hör du, hvad är den? Ett medvetande, ett förnimmelsecentrum ... eller ett intrycksmedel, ett slags nervspel, om det är bättre ... kanske bara ett antagande? Ord, ord, ord, alla lika fattiga. Ack, den själen! Kallar vi förnimmelserna dess elementer, och det tar jag mig friheten att föreslå, så har den väl sin egen grammatik, med allehanda löjliga kasus och böjningar och trakasserier — men om där finns något verbum infinitum, det är frågan? Något oändligt? Du har ju läst latin i elementarskolan och psykologi i din nuvarande mannaålder. Inte sant, hva'? En underlig styrman och sjötullvaktmästare!» Tomas Indal kastade sig bakåt i stolen, med nacken tryckt mot ryggstödet.

»Psykologin ger knappt ens konturer. Och bygger på förutsättningar, som den själf inte kan förklara, ännu mindre jag. Men lite' väderkorn är ändå möjligt så länge fantasi finns till — vet du hvad jag börjar tro?»

Nu log Romarbacken sitt goda, fastän denna gång en smula tviflande löje och skakade på hufvudet.

»Att vi har många själar! Ja, hvad säger du om det? I vår allra första begynnelses stund bara två, det är sant — två osynligt små, förenade själceller — men re'n innan vi föds har af dem blifvit en flercelligt sammansatt organism, alldeles som kroppen är det. Genom delning, fortsatt själfdelning.»

»Menar doktorn det ... liknelsevis?»

»Jag lånar afsiktligt ett par uttryck ur böckerna om materien, det är allt. I stället för celler borde jag kanske tala om kraftenheter, elektriska molekylarkrafter, eller någonting dylikt? Men det är obekvämt.»

»Well, well, bara jag vet.»

»Tack, jag förstår tonfallet! Men hör ... minns du läran om själavandringen, en och samma själ passerande ett stort antal kroppar ... eller lif? Jag föreställer mig många, många själar inom en och samma kropp, jag. Ända till oräknelighet.»

»Då är vi mycket själfulla, doktorn?»

»Några af oss, några få — som du kanske har märkt? Vissa själsliga egenskaper, de mest elementära, förbli alltid gemensamma, beroende på att cellerna en gång i tiden liknat hvarann allihop. Identiskt. Det är först genom *spänningen* dem emellan olikheterna uppstått, släkte efter släkte — jag tänker nu närmast på oss mänskor — olikheterna i karaktär, temperament, begåfning och allt det där. Spänningen växer och aftar med cellantalet, som i hög grad varierar, naturligtvis — och ju starkare spänning, desto högre själslif. Könet är kroppens ensak, tror jag ... i allt väsentligt ... således af indirekt betydelse, låt vara att dess inflytande inte får underskattas.»

»Nej, nej.»

»Men jag ville komma till annat ... ja, hvad lagarna för själfdelningen beträffar, jag menar de innersta orsakerna, så vet jag ingen djupare förklaring än den motsvarande materiella: organismens sträfvan att nå utöfver sin begränsning. Eller med andra ord odödlighetsspörsmålet om igen, det stora mysteriet, gissningarna om alltings ursprung och mål.»

»Där doktorn började.»

Tillbaka vid utgångspunkten, ja. Emellertid har jag gjort ett par iakttagelser, lätta iakttagelser — cellökningen försiggår ofta jämförelsevis långsamt och oregelbundet, i synnerhet hos småbarn och åldringar, och afstannar mycket tidigt ... hos djuren. Ännu tidigare hos växterna. Har du något att invända?»

Romarbacken sköt ut munnen och funderade; minen ytterst bekymrad, rösten tveksam — »Förlåt att jag frågar: hvar finns då all den där själen egentligen?»

»Förlåt att jag svarar: den står i ungefär samma förhållande till kroppen som elden till bränslet. Inte sant? Elden brinner, medan bränslet förnyas.»

»Och när det tar slut?»

»Jag är ju vidskeplig som du — jag fruktar att de högre och högsta själsorganismerna nästan alltid hämta en del af sin näring ur ämnen af immateriell natur. Att de följaktligen lefva kannibaliskt, rentut sagdt ... både på sig själfva och sina artförvanter — en benägenhet, som på sitt vis skulle förklara möjligheten af en existens också efter slutet. I hvilken form och hur länge — det vet jag inte.» Indal satte sig upp i sin förra ställning. »Men det vet jag numera» — han vred sig i stolen — »ja, ja, det *måste* vara fallet ... att hos några mänskor finns det själceller med den hemlighetsfulla gåfvan att kunna helt och förnimbart lösgöra sig från sin stamorganism och lämna den ännu lefvande kroppen. På vissa okända betingelser, förstås. Som gnistor ur ett flammande bål, elden lika till utseendet, dess rörelser, dess färg, fastän blekare ... synliga för utomstående ett kort ögonblick innan de slockna. Eller återförena sig. Jag har sett det själf.»

»När?»

»I går aftse. Därför bad jag dig hit i kväll.»

Romarbacken strök sig öfver ansiktet ett tag.

»Hade doktorn druckit?

Indal böjde sig framåt:

»Nej.»

»Det tror jag ju gärna. — Och hvad såg doktorn?»

»Jag satt här vid bordet, där jag nu sitter. Lampan brann under sin skärm, men inga ljus, nej, inga ljus tända, skymning närmast väggarna. Dig ägnade jag inte en tanke, tänkte på någonting helt annat, jag minns mycket väl hvad, klara och fullt medvetna tankar. Och inga steg hördes. Men plötsligt ser jag dig ... du kom fram ur mörkret bakom min stol ... långsamt och liksom glidande, händerna på ryggen. Jag ämnade resa mig, sträckte re'n ut handen, så tydligt såg jag dig, fast från sidan. Och du var mycket, mycket blek. I detsamma vände du hufvudet och stirrade mig rakt i ögonen. Så försvann du ... slocknade.»

»Det tycks ju undersamt.»

»Vill du mig något? Hvad betyder allt det här?»

Den andre endast pressade fastare ihop läpparna. Rapp skällde i köket.

»Säg! — Varsel om ofärd och bråddöd, förmodligen? Enligt din mening.»

»Ja, well ... liksom det med råttorna.»

»Nu är jag komplett oförstående!» En trött åtbörd af själfuppgifning. »Jag vägrar att följa med längre.»

»De lämna skutan, när hon börjar sjunka.»

Indal harklade sig nervöst — »Det skulle således gälla dig?»

»Månne inte, efter doktorns beskrifning. Hvem annan?»

»Att du gitter fråga!»

»För resten — mig har detsamma händt. På en långresa jag gjorde.»

»Naturligtvis.»

Ja, det är fort berättadt. Jag såg en af bröderna ... komma ombord ... midt i öppna sjön. Han var visst död då re'n. Eller höll på att dö. Någonstans.»

»Hur vet du det?»

»Jag såg ju honom. Och han var också mycket, mycket blek.»

»Hade du druckit? — Nej, förlåt!» »När jag nämnde honom vid namn, vinkade han åt mig. Och liksom *föll.»* »Märkte de öfriga något ovanligt?» »Nej. Fast vi var många på däcket den kvälln.»

En ofrivillig tystnad — ingendera rörde sig. Tills Indal hastigt steg upp, gick ut i matsalen och hördes ropa genom köksdörren: »Ge oss upplysning, goda fru, här och i tamburen! Ja, ja. Gud nåde henne, om vi inte ser hvad som försiggår omkring oss! - Han återvände med gladare uppsyn.

Rapp, som smugit sig in, sträckte ut sina lurfviga, snövåta tassar på golfvet framför kakelugnen.

»Och efter det öfvergaf du seglingen, styrman?»

»Inte lät jag skrämma mig den gången häller. Hvad som ska' ske kan ju ändå inte undvikas. Låt det komma!»

»Nå, men ... hvarför då?»

»Å, jag blef visst för gammal.»

Indal smålog: »Månntro det? Som du brukar säga.»

»Jag är äldre än doktorn.»

»Hör du — det finns ett indiskt ordstäf: en väns hjärta är som en brunn, förtroendet man ger honom sjunker som stenen. Syns inte mer.»

»Och jag ville ... vara här.» Romarbacken gned generadt handflatorna mot hvarandra.

»Allt bättre och bättre. Finner du värkligen att här är så godt att vara?»

»För mig, ja. Ingalunda för doktorn.»

»Kände jag inte din likgiltighet för kvinnor, så skulle jag tro att du fastnat i kjolfållar.»

»Doktorn borde resa bort.»

»Tänk, det har sagts mig förut» — rösten lät otålig — »allra senast af pastorn. Han besökte mig nämligen i förra veckan och brusade ut med det på stående fot. För det första var jag en gudlös hedning, för det andra en högfärdig och oförskämd karl ... en drinkare, ett dåligt föredöme ...»

»Och doktorn svarade?»

»Jag sa' just ingenting. Af pur nyfikenhet. Men när han ämnade ta plats, föreslog jag att han som sann kristen skulle sätta sig själf i andra rummet. Herregud, det begrep han! Visserligen pekade jag också.»

»Hm.»

»Nej, min vän, mig slipper du inte så lätt, jag stannar kvar, jag, alla dina förbannade spökerier till trots! Åtminstone tills vidare. Orten är billig, det erkännandet måste jag ge den, och jag är skyldig att lefva ännu ett par, tre år — något som säkert lyckas galant, för när skräp en gång håller, så håller det länge. Mat kommer inte att fattas mig under hela vintern, tack vare pengarna för båten, och griper jag till pennan, så har jag den att tugga på i nödfall. Jag ansågs i min ungdom vara en fin stilist.»

»Blir det ... skönlitteratur?»

»Pass för det! Men jag äger en mängd bref och egna anteckningar, gulnade blad från lifskunskapens träd på godt och ondt. Och nu ämnar jag med tillhjälp af dem och mitt minne författa en sann uppenbarelsebok om Mina Själar. Deras ständiga inbördeskrig, segrar och nederlag, i synnerhet hittar jag nederlag. Det blir en ohyggligt intressant lektyr.»

»Inte tror väl doktorn allvarsamt på sin förklaring?»

»Är det så nödvändigt att göra det? För att skrifva en bok om den? Ja, om man absolut vill öfvertyga andra, men det vill jag inte.»

»Så-så.»

»Sist och slutligen: hvad är själ? Och hvad är kropp? Kanske samma begrepp, sedt ofvan- och underifrån. Hvem vet?»

Tomas Indal mätte golfmattan med stora steg. Han fortfor muntert:

»Eller om jag skulle gifta mig? Också en god idé! Men Fnösket brinner re’n med klar låga för en annan ... en tredje ... en fjärde.»

»Jaså, nya stadsläkarn.»

»Han är så mjuk, så mjuk.»

»Än fröken Bertels då?»

»Ack, den motspänstiga, lilla damen! Hon vägrar. Hon är så hård, så hård.»

Nu skrattade Romarbacken, och det inträffade icke ofta. Ett ljudlöst, ovant, styft skratt, rättare endast en darrning i käkarna. Synbart förlägen reste han sig och tog afsked.

Indal följde honom, grep mössan från en knagg i tamburen och lämnade dörren till farstun på vid gafvel.

»Det är för att vädra ut röken, inbillar jag mig» — smålog han — »fast jag inte haft tobak hemma de sista dagarna.»

På trottoaren stodo de och trampade en stund, enhvar fördjupad i sina egna tankar. Månen lyste.

»Det är kallt, doktorn borde gå in.»

»Säg *du* åt mig! För en gångs skull.»

»Nåja, hjälper det, så ... in med dig ... gamla kamrat!»

»Tack.»

Handtryckningen blef slappt afbruten — en spenslig, liten dam gick lätt bakom dem uppför trappan.

»Var det inte ...?» utbrast Indal med komisk förskräckelse.

»Jo, det var.»

11

Ganska riktigt, där stod hon, Rut Bertels, när Tomas Indal spejande trädde in i sin tambur. Hon hade till och med hunnit taga kappan af sig och ordnade nu håret framför spegeln.

»Nej, nej, det måtte vara ett misstag — jag är inte hemma, nådiga fröken.»

»Min djupaste reverens, herr doktor! Hvad är ni inte?»

»Jag kan omöjligt ...»

Hon afbröt muntert »Å, ni är i stånd till allt! Helt säkert.»

»Ja, jag blir brutal. Helt säkert blir jag brutal.»

»Mot alla, utom mot mig — det ska’ vi först besluta. Och se’n att till en välsignad början stänga dörrn. Hvad tycker ni?»

Nåja, han lydde mekaniskt.

»Ack, ni måste skänka mig en liten, liten halftimme», bad hon och sträckte fram handen, men han höll sina demonstrativt bakom ryggen och endast bugade sig. Då skrattade hon gladt och obekymradt —

»Öfverdrifvet artig är ni naturligtvis inte, herr doktor, men jag känner ju numera ert sätt, det blir alldeles förtjusande, bara ni hinner komma till besinning. Ja, förlåt mig, nu stiger jag således in. Jag kan inte motstå er enträgenhet.»

I matsalen stannade hon och såg sig flyktigt omkring.

»Nej, hvad ert mottagningsrum är grant ekläreradt! Där slår vi oss ner, inte sant? Där stör oss ingen.»

»Herregud, jag vädjar till stadsborna — hvad ska’ min madam tänka?»

»Klockan är ju bara åtta. Och hon hör inte ens, om jag skriker.»

»Godt». Indals surmulna min förändrades icke, ehuru den omedvetna inviten i hennes lekfulla ord roade honom. Ytterst respektfullt steg han åt sidan och lät henne passera.

»Hvilken vacker chiffonier ni har, herr doktor! Och se där!... ni är ju en samlare ...»

»Hafver varit, om jag får be.»

»Med tur — höll jag på att säga.» Hvarpå hon härmade hans misslynta uppsyn och sporde: »Nå — kan ni inte snart försona er med det oundvikliga? Jag har två gånger ringt på hos er förgäfves.»

»Det var tur — höll jag på att säga.» Tonfallet gladare. »Tja, eftersom jag har den äran, så ... gör det bekvämt för er!... om möjligt.»

»Å, tusen tack! I så fall tillåter ni kanske att jag sätter mig här i hvilstolen?»

»Var så god!» Själf intog han platsen framför skrifbordet, snedt emot henne.

»Man måste gripa tillfället i flykten», förklarade hon — rösten en smula osäker — »och den öppna dörrn var som en vink af försynen. Också jag kan visa stort förtroende.»

»Ni löper ingen risk.»

»Jag menade inte ... på det sättet.»

»Alltså?»

»Nej, *var* nu naturlig!»

»Är det inte naturligt att jag underrättar mig om era önskningar? Er hälsa är ju oklanderlig.»

Rut Bertels satt i egna tankar.

»Det är sannerligen inte för att skämta jag kommit hit» — yttrade hon lågmäldt. »Mitt besök är mycket annorlunda menadt.»

»Alltså?»

»Ert bref rörde mig — och jag har inte ens tackat för det! Seså, nu får ni värkligen lof att besvära er med ett handslag. Riktigt ärligt och öfvertvgande.»

Tomas Indal reste sig till hälften, stödd mot bordskifvan, betraktade henne oafvändt och fattade därpå hastigt den erbjudna handen, som han förde till sina läppar.

»Fröken Bertels — anse inte mitt bref som någonting särskildt smickrande för er! Det var bara ett öfvermått ... eller en rest ... af svaghet hos mig, som jag fortfarande beklagar. Och jag tror mig i stånd till hvilken oärlighet som hälst ... ända tills jag har begått den. Då tror jag det inte mer. Nu är jag följaktligen att lita på.»

»Alltid förolämpar ni er själf! Och det är ett slags förställning. Hvarför blygs ni öfver ett så vackert prof på öppenhjärtighet, den ni aldrig ska’ behöfva ångra?»

»Förlåt, det kan ni inte bedöma, nådiga fröken. Var fullkomligt öfvertygad om att jag alltid har en eller annan giltig anledning att blygas. Jag gör det inte för ro skull.»

»Kanhända kunde jag säga detsamma om mig? Och antagligen förefaller jag er som en mycket småviktig, liten person?»

»Inte precis det, nej, inte precis det! Men för att vara en småstadsfröken ...»

»Emellertid har jag vistats ganska länge utomlands, om det länder mig till någon ursäkt. På resor. Det ger ju en viss säkerhet, åtminstone utvärtes. Och jag är intresserad af läsning, mitt privatbibliotek innanför bokhandeln är inte stort, men tämligen väl sammansatt. I synnerhet engelsk litteratur — af främmande språk förstår jag det bäst, jag har ju bott nästan två år i London.»

»Oj-jesses! Allt det där. My compliments, miss Bertels!»

»Thank you!»... hon drog på munnen. »Så att ni ser hur rysligt världserfaren jag är, trots de små förhållandena.»

»Javisst, javisst.» Han nickade instämmande och såg på henne uppmärksamt från sidan.

Med ens föll det honom in att fråga: »Men hur i all världen har ni fått namnet Rut? Det har en färg, som inte passar er.»

»Är det sättet ni vill veta? Detaljerna har jag glömt ... tänk, jag blef döpt som helt liten ... öfverhufvud torde vattenösningen ha varit liksom kronan på värket. Ungefär så gick det till.»

»Eller ... nu minns jag, någon har väl sagt det: er far var mycket religiös?»

»Ja.»

»Än ni själf då?»

Hon tog fram sitt ur: »Halftimmen är snart förliden, herr doktor, och det var min redliga afsikt att tala om annat. Som rör er närmare.»

»Låt all timlig oro vika!... sjunger psalmisten. Vi har evigheten för oss.»

Inte ännu, hoppas jag. Och mindre räcker till för hvad jag har att säga, bara det blir mig vänligen förunnadt.»

Madammen hördes slamra med glas och tallrikar i matsalen. Tomas Indal genast till dörren: »Äsch, låt det vara!... tills jag är ensam» — han gjorde afvisande gester med båda händerna och sökte sedan dölja sin förlägenhet så godt han kunde.

»Ack, nådiga fröken, jag ville gärna bjuda er någonting ... någonting utsökt», sade han urskuldande, i det han satte sig ånyo. »Allra hälst ett glas godt vin, men förrådet är slut. Alltsammans är slut, förstår ni. Hvarenda flaska. Det var mycket godt.»

Rut Bertels lade sig långsamt bakåt i hvilstolen och blundade ett ögonblick som för att samla sina tankar.

»Blir ni omåttligt förvånad öfver hvad jag nu berättar ... och att jag berättar det ... så förråd er inte, doktor Indal! Det kunde skada min uppriktighet. Jag kan visa förtroende, jag också ... som sagdt ... känner mig till och med förpliktad till det, lika mot lika, ett slags tack — jag ämnar inte skämmas för den känslan. Skrifva kan jag däremot inte, meddelandet måste ske muntligen.»

»Gudskelof!»

»Ånej. Jag befarar att en klokare kvinna skulle tiga med det.»

»Näppeligen» — han spelade med ett par fingrar i luften och blåste på dem som om han bränt sig.

»Ni erinrar er vårt sista samtal ... ja, att ni i en lite' upphettad stund friade till mig. Visserligen halft på skämt, nästan hånfullt, men mitt inre öra är ändå så pass uppöfvadt, att jag förnam en underton af allvar, som förmodligen hade sin grund i er tillfälliga modlöshet och hoppet om att kunna säkerställa framtiden, låt vara på ett hur anspråkslöst vis som hälst. Har jag inte rätt?»

»Ständigt, tyvärr! Och jag gör inte om försöket. Men jag förbehåller mig den vackra envisheten att ha mina önskningar kvar orubbade. Allt framgent.»

»I min tidigare ungdom hade jag sannolikt blifvit ytterst förtjust i er sirliga retsamhet. Med andra ord: ytterst uppbragt och verliebt. Inte ens nu går jag fri för att erfara en delvis rätt angenäm irritation, när ni riktigt är i farten. Men hvad är det mot min känslighet förr!»

»Ja, för nitton, tjugo år se'n var jag bedårande. Därom inga tvifvel. Ah!»

»Jag tänkte mig bara tie år tillbaka.»

»Det är sant. Då var min oemotståndlighet re'n lite' på retur. Onekligen. Den värkade starkast på en särskild klass af kvinnor.»

»Värdshusflickor? Eller kanske butikfröknar?»

»Till exempel.»

»Mina gelikar, alltså.»

»Pardon!... jag kan upptäcka skillnaden.»

»Måhända. Men inte alltid visa att ni gör det. Och det hedrar er — på sätt och vis.»

Indal stödde armbågarna mot bordet och stirrade in i lamplågan.

Hon fortfor lugnt:

»Bry er inte om att bli högtidlig just nu, jag har aldrig lagt er ironiska kärleksförklaring ... nej, nej, kärlek var det inte fråga om ... ert ... ert sammanlefnadsförslag tungt på sinnet, allra minst för egen del ... märk det!... något som ju framgår af att jag är här i afton. Ojämförligt mer retar ... pinar mig tanken på alla de försvarslösa, små stackarna bland mina tjänande medsystrar, dem ni och andra tappra herrar så mästerligt

lyckas narra, till och med utan löfte om giftermål, förmodar jag. Vill ni höra ett ärligt omdöme, låt vara generellt, så nödgas jag tillstå, att min åsikt om mankönet inte är särdeles smickrande.»

»För er eller mig?»

»Var nu hygglig! — Jag saknar värklig, inneboende ridderlighet mot enhvar af oss kvinnor, utan åtskillnad ... och utan hemliga afsikter. Artigt pjosk undanbedes i stället. Bara ett tunt, tunt skal af yttre hyfsning täcker råheten, ofta inte ens det ... ett skal, som brister i första obevakade ögonblick, när tillfälle till öfverrumpling yppar sig — så att vilden står där i all sin nakenhet.»

»Tagen direkte ur böckerna, nådiga fröken? Hva'? Eller har ni själf sett det otäcka djuret?»

Rut Bertels blef mycket blek.

»Ni ska' få höra historien ... i korthet, antydningsvis ... den har invärkat bestämmande på hela mitt sätt att se och känna. Förklarligt nog. Och djupt sorgligt tillika. Min natur är väl så anlagd, rent fysiskt, jag vet inte ... men jag hade inte haft råd till det, nej, nej, jag hade inte haft råd till det! Någonting inom mig, som varit lifvet värdt ... och värdigt ... har skoningslöst lagts öde. Af mer än tre veckors fasansfull rädsla.»

Efter en stunds besinning:

»Hvad vi kallar bildade mänskor var det ju inte. Sjöfolk, vanligt sjöfolk, kanske inte värre än andra, om det anses förmildrande ... ja, och förhållandena tropiska. Men hvad hjälper det *migl»*

»Är det till någon lättnad, så lofvar jag att sörja för de nödiga invändningarna. I all tysthet.»

Härtill svarade hon intet. Och han öfverraskade sig själf med att tänka: »Se, se, hur oroligt bröstet höjer och sänker sig! Ett spänstigt, riktigt ungmoderligt bröst. Och glansen i ögonen! Nu är hon värkligen rörande vacker.»

Högt yttrade han:

»Jag gissar af era ord ... och eftersom er far var sjökapten ...»

»Ja, med honom har jag gjort två långturer mellan England och New-Orleans, eller rättare Pensacola. Fram och tillbaka, förstås, men inte samma väg. Därom är emellertid ingenting att berätta, ingenting nämnvärdt hände, som hör hit. Visserligen öfverfölls vi den senare gången af en orkanlik storm, på utresan, sydväst om Irland, drefs mot kusten och måste söka nödhamn. Men det var inte farligt, tyckte jag.»

»Hm — nej, nej.»

»När vi efter några månader återvändt till utgångspunkten, Gloucester, for jag till London och stannade där en längre tid för att lära mig språket. Tredje gången jag följde med seglade vi från Cardiff till Buenos Aires. Med kol, vill jag minnas. Därifrån med hvete till Falmouth för order. Jag har inte glömt något — det var på den resan min far dog. Han sänktes i hafvet.»

»Också det har ni upplefvat!»

Hon nickade. — »Så kom vi in i vindstillebältet. Det var ju inte nytt för mig, och ändå ... hur olika! Vanligen räcker stiltjen omkring en vecka, nu däremot ända inpå den fjärde. I början gick det hög dyning och fartyget rullade våldsamt, men sen inträdde nästan med ens ett fullständigt lugn. Och hettan ökades. Däremellan häftiga åskbyar, som inte varade längre än tie, femton minuter — alltid helt plötsligt och än från det ena hållet, än från det andra. Och så lugnet igen. Och solhettan.»

»Förlåt att jag afbryter, men såg ni inte ... där långt, långt ute ... såg ni inte någonting oförklarligt och hemlighetsfullt under färden? En och annan får ju varsel, sägs det. Om hvad ondt som förestår.»

»Ne-ej ... nej» — minen frånvarande, halft förvånad.

»Ack, hvilket påhitt af mig! Det är bara jag som är sinnesförvirrad, naturligtvis. Och kanske en till.»

»Hvem då?»

»För all del, låt inte störa er — berätta vidare, var god!»

»Nåja» — det tycktes kosta henne mycken själföfvervinning att fortsätta — »nåja, så godt jag kan, det var ju min afsikt med besöket, mitt modiga beslut» — läpparna darrade, hon fuktade dem lätt med tungspetsen. »Nämnde jag re'n solhettan? Den blef starkare för hvar dag, olidlig ibland, nätterna inte svalare. Däcket brände som eld, alla föremål brände, när man rörde vid dem. Och luften skälfvande klar, men ändå som fylld af ett osynligt nålregn. Besättningen ...»

Åter ett litet uppehåll.

»Den första tiden sysslade karlarna med rengöring och dylikt, skrapning och målning, segelsömnad ... reparationer, hvar det behöfdes. Och så ofta jag sammanträffade med dem, bemöttes jag rätt anständigt, med kärf höfiighet, jag åtminstone märkte ingenting oroande. Men snart ändrades förhållandena. Lydnaden slappnade hos många, det fanns ju ingen kapten ombord, arbetena vårdslösades eller försummades. Och inte nog med det! Man liksom *upptäckte* mig, jag kände ständigt ... till och med om jag stod bortvänd kunde jag känna hur oblyga och underliga blickar hvilade på mig. Oupphörligt gjorde någon eller några sig ärenden till akterdäck, till platsen i min närhet, allt mer och mer påträngande. Jag var i hög grad upprifven och nervös efter dödsfallet, nu kom därtill en stigande ängslan, utan att jag genast förstod hvarför ... eller att den faran ens var möjlig. Emellertid gick det så långt, att deras händer började röra vid mig, först visserligen liksom oförvarandes, se'n stegrades djärfheten. En af dem tog mig bakifrån om armarna, hårdt och brutalt, trots mitt motstånd ... det skulle föreställa skämt ... men skrattet, den korta andhämtningen ... nej, nej, jag kan inte beskrifva det! Och de följande dagarna blef det rentaf ohyggligt, jag undviker hälst att tänka på dem. Hade inte styrmannen, första styrmannen, varit den han var, oändligt vaksam och påpasslig ... och tillika så lugn, så imponerande lugn och kallblodig i sitt hot om att skjuta ner enhvar som ... ja, de *visste* att han skulle hålla ord ... alltnog, utan hans skydd hade till slut ingenting annat återstått för mig än att springa öfver bord ... eller misshandlas. Jag var ju ensam kvinna. Och i deras våld ... som de trodde.»

»Lefver han ännu?»

Intet svar — hon hade lagt ena handen öfver ögonen och satt med sänkt hufvud.

»Ni har väl råkat honom senare? Er beskyddare.»

»Ja. — Ibland.»

»Nyligen?»

»Också det, ja.»

»Var det ...?» Likasom uppvaknande förde Indal fingrarna genom håret — »Var det ...?»

Hon mötte hans blick med stor fasthet i uttrycket:

»Ja, det var.»

»Nej, tänk! Jaså, Romarbacken!»

Gång på gång upprepade han sakta för sig själf: »Jaså, Romarbacken!»

»När jag tillägger en önskan om att det förblir oss emellan, så vet jag att ni gör mig till viljes. Inte sant?»

»Naturligtvis ... jaså, Romarbacken! Nej, tänk det! — Har han efteråt ställt några orimliga anspråk på er?»

»Hvilken fråga! Vore det likt honom ... tycker ni?» Hon reste sig. »Så mycket är emellertid visst: jag skulle inte kunna ... ge mig åt ... gifta mig med någon annan ... och med honom kan jag det inte. Att förklara det närmare är alltför pinsamt. Men så känner jag det inom mig. Så dödt. För så genomgripande djupt kände jag vämjelse och afsky ... *då.*»

Indal stod och lekte med en pappersknif, utan att se på henne. Ett ljus i taklyktan brann ned och slocknade. Det såg han.

»Ni skref till mig öppet och tillitsfullt, herr doktor, och nu har jag i min tur visat förtroende. Låt oss således i framtiden vara goda vänner och trogna grannar, som aldrig misstyda hvarandras dumma eller retsamma ord! Jag lofvar högtidligt att bjuda till. Och kan jag på något outgrundligt vis vara er till nytta ... eller sällskap, när det är tungt och ängslande ... så vet ni ju hvar jag finns. Ni har nämligen inte alls lyckats skrämma mig tillräckligt. Ja, farväl — klockan blir strax half tie.»

Han sökte icke kvarhålla henne.

»Farväl, fröken.»

Ensamheten, som han åstundat, föll tryckande öfver honom.

Rapp hade ändtligen beslutit sig för att vakna och visade nu sin välvilja genom att gnugga öronen mot hans ena knä, där han satt i hvilstolen. Smeksamt strök han den utefter ryggen ett tag — »ja, ja, gossen min!»

Huru fruktade han icke den hemligt upprörda sinnesstämning, hvari han befann sig! Erfarenheten hade lärt honom, hvilka faror den gömde, när trycket blef för starkt, framför allt i hvilket långvarigt själens och kroppens förnedringstillstånd den ihållande bedöfningen urartade, förr eller senare. Att spjärna emot tjänade till intet. Begynnelsen må ha varit hvilken som hälst, alltid kretsade tankarna slutligen kring en och samma punkt, där de visste att motståndet var svagast.

Han sprang upp från sin plats. Och ofrivilligt lyfte han armarna som för att värja sig mot osynliga fiender, rof för en hänsynslös och onaturlig förbittring — onaturlig, och därför så mycket hänsynslösare. Mot allt och alla. Ett stelt, vanmäktigt raseri. Eller var det afund? Herregud, hvem skulle han här afundas? Gränslös leda och misströstan, dem var han förtrogen med. Men afund? Nej.

Plötsligt sjönk han ihop, pressande händerna knutna mot pannan.

»Jag afundas alla, som brukat sina krafter till det yttersta!»... nästan snyftade han. »Likgiltigt till hvad — jag afundas dem alla, alla!»

Hunden föreföll orolig och smågnällde, men vågade icke närma sig.

»Nyss var jag så hoppfull, så självbedrägligt hoppfull, fastän allting omkring mig är ett enda olycksbådande hot. Inte duger jag mer till att hålla i pennan ... så att någon gitter betala mig ... det inser jag lika tydligt som Romarbacken. Men han teg, han, när jag sladdrade om mina hugskott. Molteg. Ja, han är säkert bakslug? Nu gissar jag hvarför han lånar böcker af mig och knogar och läser och bildar sin tullvaktmästarsjäl som den

gåpåare han är. Komiskt att tänka sig! Tror han värkligen, att hon skulle kunna ... nej, det är omöjligt, det törs han ändå inte! Eller tror han värkligen ...?»

Madammen hade dukat kvällsvardsbordet, han bredde sig en smörgås och dref rastlöst af och an, af och an, medan han åt den. Strax därpå lät han taga bort alltsammans.

»Jag är inte hungrig, goda fru — plågor under bröstet. Vi har väl ingenting starkt hemma?»

»Nej. Doktorn förbjöd det.»

»Javisst, ja.»

Paus.

»Sa' hon något?»

»Är det invärtes-åkomman?»

Så brukar vi ju uttrycka oss.» Börsen fram, den vändes och synades. »Här är en guldtia att hålla opp humöret med. Och pratet ner. Som vanligt.»

Hon sneglade på honom och neg.

»Gå nu snällt till kojs, goda fru! Gonatt, go'natt!»

Han lyssnade en stund till ljudet af hennes kvällssysslor inne i köket, unga Hildemars kryckkäpp klapprade öfver golfvet, ett bleckkärl skrällde. Så blef det småningom tyst.

»Jag är elak», mumlade han. »Gemen. Men en lifränta på sextusen om året kunde göra mig god igen.» Ansiktet förvred sig i en grimas.

Med nervös hast gick han in i mottagningsrummet, till chiffoniern, stack undan brefven och anteckningsböckerna, låste klaffen, drog upp rullgardinerna, släckte lampan och alla ljusen. Fantastiskt belyst af det hvita månskenet böjde han sig darrande framåt och lyssnade i spänd väntan ånyo. Nej — inga steg, ännu inga steg!

»Ja, ska' du visa dig, styrman, så gör det fort!»... utbrast han hest och andfådt. »För nu är jag på fallrepet.»

I rasande fart paletån på. Och bort till stadskällarn.

Där strålade hvart fönster mot gatan — han smög sig in köksvägen. Fru Hoppendorff stod själf vid spiselhällen, gapade, sväljde, ämnade säga något, men hann icke, Tomas Indal var snabbare:

»Ge inte hals! Ge i stället en flaska konjak!... spritbutiken är stängd. Och så en bundt cigarrer.»

»Jess, hvad jag är gladt öfverraskad!»

»Skynda på lite', jag har främmande.»

»Hvem kan det vara? Hela surfven är ju här. Doktorn har säkert spöken i huset.»

»Ja, och nu ska' jag traktera dem.»

»Fy! Tänker doktorn inte stiga in?»

»Nej. Men skynda på lite', som sagdt! Där i hörnskåpet finns hvad jag är ute efter.»

Hon smålog och nickade.

»En halfflaska?»

»En hel. Inte behöfs det omslagspapper — seså, tack! Och madammen begriper: jag har inte varit med min fot inom dörrn. Fördenskull är det tre pluringar på köpet.»

Hon nickade och smålog. Ur den angränsande salen trängde högröstadt sorl — borgmästarns skratt hördes hela tiden.

På tröskeln vände Indal sig om och frågade:

»Är Magda kvar?»

»Kors, vet doktorn inte ens det! Hon reste i förra veckan. Och nu ha herrarna kommit mangrant för att titta på de nya. Två stycken — riktigt granna flickor. Får jag inte be dem hit på ett ryck?»

» Nej.»

»Ack, den Magda! Hon var så stolt, så gråtfärdigt stolt öfver en kråsnål, som hon fått. Jag har ju beundrat den länge.»

Fru Hoppendorff stod just i beråd att fortsätta, endast harklade sig för att klara strupen, men då var Tomas Indal redan långt borta.

12

Julvädret sådant som det skulle vara, mildt och stilla, med godt före och glesa, långsamt dalande flingor.

Därtill en bråd förberedelsens tid lagd till rygga, särskildt i några af herrskapsgårdarna. Tänkte man nu bara på slakten, till exempel — ett fasligt, men rysligt nödvändigt ondt, herregud!... ja, så kändes det ju skönt att veta den öfverstånden, eftersom ett värdigt firande och ett varaktigt minne af julen var däraf beroende, till och med i större och mera ideellt anlagda samhällen. Visserligen fällde lilla syster en skvätt hemliga tårar af medömkan, i synnerhet grisarna fann hon så söta, men stora bror, som redan brukade smygröka efter maten, gladdes grymt åt skinkan, syltan och korfvarna. — Maltstarkt svagdricka var bryggdt och tappadt på buteljer, med riklig tillsats af russin, allt slags färskbröd bakadt och jämte tårtorna i förvar i skafferiet, som luktade och pöste af välmåga. Samtidigt hade nästan alla rum bragts i en häpnadsväckande oordning, för att sedermera kunna städas ordentligt — som det sades. Dyra och fredlösa dagar.

Natten före själfva högtidskvällen vakade husets döttrar både gärna och länge kring förmakslampan, i skvattrande företagsamhet, med ett par nära väninnor på besök och kaffepannan på glöd i kakelugnen. Då syddes de sista, försenade styngen i en eller annan soffkudde eller gungstolsmatta, som en eller annan farbror eller morbror skulle öfverraskas med och låtsa bli hänryckt öfver. Och då spilldes lack på fingrarna och många förnumstiga ord på frånvarande bröder, kusiner och andra oartiga herrar. Men på något obekvämt bordshörn i matsalen skref mamman julbref till släktingar i hufvudstaden, hon ville bara säga till om att klapparna i år måste bli färre än vanligt, för de där förlusternas skull — ja, ja, dem hon nämnde re’n häromsistens. Samt önska en riktigt välsignad helg, med frid på jorden och mänskorna en god vilje.

När sedan morgonen upprann, hämtades granen in, stången för julstjärnan restes i porten, och så gällde det ännu att hinna med några bortglömda småinköp i bodarna.

Där var det utställning på nymodigt vis, med allehanda grannlåter i fönstren. Och inom sitt begränsade område hade yngsta kontorsbiträdet hos Besman visat sig mäktig ett oväntadt fantasins uppsving, som allmänt senterades. Redan från medlet af december sväfvade hans ande oinskränkt öfver hela det synliga lagret, manifesterande sig i en utsökt kontrast mellan diverse kramvaror och jordbruksredskap, girlander, pappersblommor, ett kantstött gipshufvud, föreställande Dante, smutsgul vadd och mässingsglitter. Hans kropp däremot, som eljes bildade en så naturlig afslutning på pulpetstolen, var i ständig, oscillerande rörelse bakom disken, och en rosafärgad kravatt utgjorde ett diskret försök att öka stämningen. — Utanför dalade flingorna långsamt ned öfver hvita tak och hvita gator.

Genom ett af sina tre fönster mot kyrkparken betraktade gamla mamsell Syring dem med vemodigt allvar. Flingorna falla, ack ja, yra omkring i alla väderstreck, smälta, förrinna och dö. Hon hade nyss återvändt från grafgården och tänkte nu på sina bortgångna kära såsom hennes sedvänja var — kliande sig i hårfästet, om hvardagarna med en strumpsticka, om söndagen med ett andäktigt pekfinger. Och hon suckade. I denna frälsningslöftets infrielsetid lefde hon hälst i det förflutna, tillåtande ingen att störa tankarna. Fåfäng möda att be henne — nej, nej tack, hon ville vara för sig själf.

Ändtligen kom då julaftonen, det tidiga mörkret föll jämnt öfver goda och onda. I stilla ensamhet åt mamsell Syring sin lutfisk och sin gröt — jämte tårtan, som Tina bakat och sändt henne — hvarefter hon omsorgsfullt stängde dörren och begaf sig ut på vandring. Fint utstyrd var hon, svart sidenklädning under kappan, och den långa, smala urkedjan af guld hängande dubbel öfver bröstet.

Ingenstädes rullgardinerna nedfällda — öfverallt hvar hon gick fram längs de tomma och tysta gatorna kunde hon se in i klart upplysta rum huru människornas barn rörde sig om hvarandra kring granen som midtpunkt. Stjärngossarna mötte hon, det är sant, de larfvade tisslande och tasslande ur den ena herrskapsgården i den andra, iförda hvita skjortor och med otympligt målade masker för ansiktena. Men hon kände dem ändå på rösterna, åtminstone ett par af dem — en yngre bror till smedens Johannes och så Ölunds två pojkar — hon hade några slantar till hands djupt inne i muffen. »God jul, små vänner!»

Tidigt följande morgon i ottesången. Ljuskronornas och kandelabrarnas lågor fladdrade, drypande i korsdraget från tre dörrar, som oupphörligt öppnades, stängdes och öppnades. Kyrkan var kall, kunde icke eldas, hela den församlade menigheten blåste rökliknande hvirflar ur näsa och mun. Det hostades och spottades förskräckligt. Prosten själf stod på predikstolen, i päls och svart kalott, lilla syster hade på sig den nya vinterkoftan hon i går fick af mamma. Ära vare Gud i höjden! Stora bror infann sig makligt och mycket sent, satt nu i en af de bakersta bänkraderna för att fullt motiveradt få trängas med landsbygdens flickor.

Men redan innan slutpsalmens sista vers förklingat under hvalfven, sammanträffade en hel hop herrar på stadskällarn för att ta juldropparna: ett oljigt, gulgrönt brännvin, kryddadt med mystiska örter och lagradt alltsedan sommarn. Klockan var då ungefär half åtta.

Tyko Tynell, provinsialläkarn, förde ordet — och spottet strittade, naturligtvis. Han hade nämligen en historia på tungan och var föraktfullt chockerad af sin nya kollegas »fasoner med Fnösket». Hans eget uttryck.

»Det finns en korridor någonstans bredvid farstun, där hon bor ... har det berättats mig ... ett kommunicerande rör, som han kryper igenom till måltiderna ... eller gräsbetet ... dörrn mellan sofrummen ha de klistrat till med en tapet. Och fönstren hålla de öppna midt i smällkalla vintern, åtminstone tre eller fyra timmar innan de lägga sig, så att man hör hur de ropa go’ natt åt hvarann. Man hör också ett förbannadt märkvärdigt plaskande. Hon har lärt honom ta ett slags undergörande sittbad om kvällarna, och när jag i förra veckan råkade gå där förbi, skrek hon jublande: Hur känns det?... känns det kallt? — Nej, så skönt, så skönt!... ljöd det tillbaka. Och tänk er svaret: Ja, det är så bra ... också för hård mage. — Hva’ tusan är det

för fasoner mellan giftasvuxet folk! Hitta då hällre på annat!»

Tynell var chockerad, som sagdt, och fann tilltaget opassande, Konon Kristoffer däremot tyckte att det var någonting att fundera på.

»Hur jag känner igen Albertina! Hon menar det så innerligt väl.»

Snapsen grymtade. Men Lägervall tummade sitt svarta, tofviga skägg och invände saktmodigt: »Det måtte vara en rik karl, den där ... som har råd att vara så dum.»

Yngsta kontorsbiträdet hos Besman hade också stuckit sig in på försök, men han var alldeles ovan vid den skarpa drycken och gick därför tidigare hem till sig och mådde illa.

Så talade man en stund om pastorn, som fått mässlingen, stora mänskan, och om gamla rådman Lund och hans värk i kroppen. Om Tomas Indal talade ingen.

Fram på förmiddagen, när allmogens begär efter styrkande medikamenter tillbörligen lugnat sig, eftersom andra gudstjänsten redan börjat, sträckte Konon Kristoffer ut sin runda kropp på soffan i aptekskammarn. Han var trött och en smula tung i hufvudet, men kunde ändå icke somna, det fanns alltför mycket att sortera och reda ut i tankarna.

Hvad skulle det väl bli till med hans giftermålsplaner, då han aldrig fick tillfälle att närma sig fröken Inga?... fröken Inga Lund menade han. Sjötullvaktmästarn måtte rentaf ha varnat henne, för såg hon honom, provisorn, på långt håll i ett gathörn, vips var hon som sjunken i jorden! Själf tog han alltid och genast ut stegen förtvifladt, eller det gjorde han ju egentligen ganska gärna, framtiden vinkade så lockande ... eller lockade, utan att vinka ... i det här fallet ... men ack, bara för att nödgas bevittna med hvilken öfning och färdighet hon slank om husknutarna och blef borta. På det sättet hade han i bästa välmening jagat den goda, lättskrämda flickan genom hela november och december, och allenast Herren i sin allvetenhet — befarade han — ägde kännedom om hur länge det ännu kunde dröja med afgörandet. En söndagseftermiddag var det emellertid mycket nära däran, att han lyckats genskjuta henne. Intet ondt anande kom hon från Storgatan och sneddade försiktigt öfver torget — han från bron öfver viken. »Milde Jesus!»... knäna nästan veko sig under henne, men hon kastade sig fort åt sidan och vadade genom drifvorna i riktning mot elementarskolan — han efter — kyrkparkens nakna, rimfrostiga famn bredde ut sig framför dem. »Raskar jag nu på tillräckligt, är hon förlorad», sjöng det inom honom, så betagen var han. Därför glömde han en takförsedd, liten plankinhägnad, den enda staden bestod sig på öppen plats till sina inbyggares nödtorft, den glömde han. Och just där försvann hon, faran var ju öfverhängande. Strax kände Konon Kristoffer sig skamsen och ångerfull: tänk, hvad hon måtte ha lidit, hon som var så blyg och finkänslig! Han vände ögonblickligen ryggen till och väntade. En minut — tio minuter — tjugo minuter.

Nu sökte han klargöra för sig: var det värkligen möjligt att hon obemärkt kunnat rädda sig ur förlägenheten, eller stod hon där allt fortfarande? För se'n dess hade han inte sett henne. Och på julbalen skulle hon inte våga visa sig, det förstod han, följaktligen ämnade också han stanna hemma. Lifvet var så sorgligt, så sorgligt!

Men se, äfven denna gång hade lifvet tröst och hugsvalelse i beredskap. När de många enskilda sorgtillflödena samlat sig lite' hvarstans som små, stagnerande pölar, öppnade sig plötsligt ett nytt och vidsträckt perspektiv, ett stort och allmänt intresse, som uppsög de många små pölarna, så att det blef torrt och trefligt igen. Och på själfva trettondagen kom telegrammet.

Redan en vecka före jul hade ortstidningen vetat berätta, att en engelsk ångare utsågats genom isen i en af de norrländska hamnarna, Luleå eller hvilken det nu var. Om fartyget hade sedermera ingenting annat

försports, än att två uthafsfiskare trodde sig ha varseblifvit detsamma, nedisadt och med nödflaggor hissade. Men så försvann det igen i vinterdimman, dref antagligen längre norrut, förmodade man. Och tänkte icke vidare på det.

Nu knackade telegrafen lif i alla helgdagsslöa sinnen. Kuststäderna uppfordrades att utrusta räddningsexpeditioner, med proviant för den hungrande besättningen — och herrarna rusade således till stadskällarn, till ett förberedande möte.

Lokalen fylldes hastigt, hvar plats var snart upptagen. Främst syntes där Besman, Tynell och Lägervall, jämte glada borgmästarn och fabrikör Sundling, ni vet, Immanuel Sundling, fabrikören. Dessutom aptekarn, som var döf, och bankherrn och postmästarn — ja, till och med gubben Blomgård, han som seglat till sjöss och kallades skeppare — samt ännu en stor mängd andra, mindre betydande. Bland dem Konon Kristoffer och Snapsen, i sällskap med ett par landthandlande från omnejden; dessa fyra hade ätit middag tillsammans och landthandlandena betalat kalaset. På den grund var provisorn älskvärdt öfversvallande i sina känslor, något som synnerligen roade hans gamla pappa.

»Du är en bra gosse, Konon Kristoffer! Hvad drack ni?»

»Champagne-vin. »

»Se på tusingen! Det var rätt.»

»Och anammansvärdt godt, vet du! Tre flaskor.»

Pappan smackade. Men fabrikör Sundling gurglade sitt tysta skratt lågt nere i halsen, hvarpå han likasom spottade ut det, så att ansiktet igen kunde antaga ett stramt och vederhäftigt uttryck.

»Hyss, hyss!»... ropade någon borta vid stambordet. Och så höll borgmästarn ett kort tal. Först förklarade han saken därpå förklarade han den brådskande.

»Ja, kom ihåg grannsta'n!»... afbröt honom gubben Blomgård — »är bålen öfvergifven, blir det stora pengar att förtjäna på kuppen ... och dem tar konsul Lindert, ska' vi få se.»

Då svor handlanden Besman en dyr ed och försäkrade, att den här gången skulle de få se på annat — »ta' mig fan! Jag ska' visa Linderten, jag. Släpper en så'n affär ur händerna, det gör inte Besman», upprepade han ifrigt om sig själf — »nej, det gör inte Besman ... ta' mig fan!»

Konon Kristoffer, som hade det mycket trångt där han satt, kände en sentimental lust att kraftigare understryka den humanitära sidan af företaget, själfva nödhjälpen, men det stred mot hans natur att begära ordet i en så utvald samling af äldre, ansedda herrar, och särskildt lade principalens närvaro omedvetet band på honom. Äfven en hastigt påkommen längtan efter bragdrik handling vibrerade inom honom, och dock vågade han icke utan tillåtelse göra ens den minsta antydan därom — i en skål för fosterlandet, till exempel — ehuru han var så starkt gripen af sin egen hänförelse, att svetten pärlade fram innanför manschetterna. Ack, han kände ju likasom i luften det hotande förslaget om att nedsätta en kommitté, det hägrade för honom som en flaska giftiga sömndroppar, följaktligen reste han sig snabbt och skyndade under en mycket naturlig förevändning ut i det fria. Huru allting lättade! Låt vara att han själf inte komme att spela ledarens roll under färderna öfver isen, hans entusiasm kunde i alla fall genom sin oegennytta och sin värme bli de värkligt agerande till föredöme och kraftkälla. Och se, medan han för att svalka sig lopp af och an på bron öfver viken, föllo hans många personliga motgångar och bekymmer ihop till en handfull stoft ... så att säga ... ja, till bara en liten, liten handfull stoft, den han gladeligen strödde utför vinden. Samtidigt föll ett stilla ljussken ur ett gafvelfönster i rådman Lunds gård vid torget. Och strax tonade ur hans själs strängaspel två lyckliga strofer med ny klang och ny innebörd, ansåg han: den ena om mannens mod och styrka, den andra

om kvinnan som modets och styrkans belöning. Lifvet var härligt att lefva, i sanning! Och apteket, hvarom han underhandlade, snyggt och välbeläget! — Sådan var framtiden.

Samma afton hade det lyckats Romarbacken att lista sig in till Tomas Indal.

Denne var i hög grad förändrad, åja, han var i mycket hög grad förändrad, åtminstone till utseendet, men fullt redig och klar tycktes det. Redan skäggstubben och den vårdslösa påklädningen gjorde ett främmande intryck. Ansiktet hade svullnat, blifvit osundt och rödfläckigt, i synnerhet kinderna, blicken i de blodsprängda ögonen flackade lurande omkring från det ena föremålet till det andra och händerna darrade. Han satt djupt hopsjunken i hvilstolen; ett ensamt ljus brann på skrifbordet.

Romarbacken afslutade sitt lugnt sakliga meddelande en smula tvärt:

»Ja, så säger man. Och det låter troligt. Är doktorn villig att göra sig i ordning för färden?»

»Förlåt, hvart då? Nu i mörkret.»

»Inte är det så mörkt. Och det blir månljust senare.»

Indal teg, men rörde käkarna oaflåtligt; slutligen svarade han, tuggande på orden innan han stötte fram dem:

»Hm, jaså ... se, se ... tänk, att du är här lifslefvande, styrman! Fägnesamt, obeskrifligt fägnesamt! För jag har mitt minne i behåll» — de spruckna läpparna drogos åtskils, tandköttet syntes.

»Nog sökte ju madammen mota mig ...»

»Naturligtvis. Hon är en utmärkt mänska, påpasslig och seg och starkt inbunden som det passar sig för en kvinna i hennes anställning — gu’ signe det gamla, skrynkliga skinnet! Dessutom har hon noggranna instruktioner. En hvar af oss behöfver någon gång rullgardiner, Romarbacken, tro mig — jag för min del oftare än de flesta. Och tätare. Full skymning.» Han blinkade ifrigt. »Men sitt ner, var god, låt oss ta saken med ro! Hur är det, har jag önskat dig ett godt, nytt år ännu?»

»Hör doktorn alls på mig?»

Med båda öronen, käraste, med båda öronen, fast jag kanske inte klipper med dem till lecken på djupsinne. Men börja gärna om från början, om du vill ... och då ännu långsammare, så jag finner baktanken! Sa’ du att Ölund sett fartyget utanför Ytterskär?»

».Ja, det har han. Tidigt i morse kom han till sta’n, men for ut igen med ett första lass ... trossar, segelduk, järnplåt och annat, som kan bli behöfligt vid iståndsättandet, ifall vi värkligen kommer så långt. Rönn, doktorn vet ...»

»Din vän smeden, ja. Också en utmärkt mänska!»

»Rönn följer efter i natt — och sonen hans, Johannes. Med det mesta af provianten. Två foror.»

»Än du själf då?»

»Jag afhämtar doktorn.»

»Nej, gör du det!»

»Ska’ vi säga ... nie-tiden? Det finns sjukt och frostskadadt folk ombord.»

En liten gissning, hva’?»

Då skulle jag inte besvära doktorn. Två matroser ha räddat sig i land, jag talade med dem nyss. De hämtade ett telegram, det är till rederiet i London.»

»Och de berättade?»

»Bara helt kort. Annandag jul tordes kaptenen inte fortsätta resan, för köldens skull, utan lät ankarena gå. Men hvardera kättingen sprang och fartyget råkade i drift. Se’n frös det in ånyo.»

»Well, well, det där förstår jag.»

»Ett par dygn färdades alla på isen, så återvände de flesta ombord, eftersom land inte syntes. Bara de här båda gjorde försök att ta sig fram öfver råkarna — på skidor, som köpts för engelska sportsmäns räkning. Och det lyckades.»

»Förvånar mig inte», nickade Indal, med ögonbrynen ansträngdt hopdragna. »Det är minst lika naturligt som spöken och järtecken. Och jag visste förut, att somliga rädda sig, andra gå under. Må äfventyret ha sin gång!»

»Doktorn har rätt. Hvad som ska’ ske kan inte undvikas.»

»Men du nämnde något om tvåtusen pund, styrman? Eller tre. Det lät upplyftande.»

»Nåja — ungefär så mycket törs man väl hoppas på i bärgarlön, om besättningen gett sig af. Summans storlek beror på uppgörelsen med assuradörerna, naturligtvis. Det är min och Ölunds affär, det här, vi bekostar utrustningen, men doktorn ska’ inte bli utan sin andel. Och inte de andra häller.»

»Hvilka andra?»

»Fem Ringaröfiskare och tre sälskyttar från Kobbarna, dem fick jag bud till i förmiddags. Vi är tolf man inalles. Båtar har vi där ute.»

Tolf man — det är inte mycket, hva?»

»Vi gör hvad vi kan. Och det är ju inte så lite.» Romarbacken tummade sin mössa.

Jag räknar således på doktorn?»

Indal strök sig otåligt med fingerspetsarna öfver panna och tinningar. Anletsdragen ytterst plågade. »Ett litet glas just nu, ett enda litet glas» — fantiserade han — »annars blir jag snart utom mig, jag har ju inte sofvit på flera nätter.» Han spände ut bröstet, andades besväradt, erinrade sig i detsamma att den andre väntade på svar —

»Ja, ja, ja — din i döden. Räkna på mig som den trettonde!»

»Tack. Då ville jag föreslå ...»

»Inga förslag mer!» Tonen uppbrusande hetsig, det ryckte krampaktigt i skuldror och armar. »Saken är afgjord. Men hör ... har du samvetsgrant öfvervägt hvad en person i min sinnesförfattning kan finna på att företa sig där ute? Inte tror du ju själf på nyttan af mitt bistånd. Hvad ligger bakom alltsammans, hvad vill du mig egentligen? Var försiktig! Att stå i förbund med den onde slutar gemenligen illa, säger man — och jag är ond. Har du inte re’n lagt märke till att någonting farligt stigit mig åt hufvudet? Det är syndafloden! En stark, långvarig syndaflod. Tror du inte det häller? Titta då på de här händerna, för ro skull!... och ansiktet!... hvar por svampig af drank, som dränkt mina själar massvis. Mina finaste, allernoblaste själar. Det är bara de gröfsta jag har kvar, några simpla, djuriska instinkter ... en vettskrämd och vildsint hop, som

meningslöst klänger sig fast vid lifvet. Midt i syndafloden. Ha ha — och så kommer du med arken!»

Romarbacken ändrade icke en min, gjorde icke en rörelse.

»Låt oss vara lugna, doktorn, det är inte tid till annat, vi måste ännu hinna med ett och hvarje före afresan. Doktorns vägkost sörjer väl madammen för, antar jag, men förband och så’nt ...»

»Och så kommer du med arken! Ja, ja, ändtligen har du hittat din näfverkont. Dina guldslantar.»

»Päls har doktorn. Spritvaror likaså. Men dem lämnar vi hemma.»

Styrmannen hann knappt tala ut innan hvilstolen häftigt sköts bakåt och ett par rasande ögon stirrade in i hans.

»Fy tusan, karl, står du här och ger förhållningsorder! Eller har du medlidande med mig? Att du inte skäms!»

»Å jo. Fast jag bara menar det väl.»

Indal skällde öfver hela kroppen; kinderna hade bleknat, pupillerna glänste —

»Vet du hvad?... Hon är kall, ska’ jag säga dig! Fysiskt kall. Utan sinnen.»

»Hvem?»

»Den du fikar efter.»

De betraktade hvarandra under tystnad. Tills Romarbacken log — ett stilla och vemodigt leende.

»Jag hämtar dig således efter två timmar, Tomas» — han vände sig långsamt mot dörren.

»Gör du det ändå!» Röstens klang förrådde en barnsligt tvär omkastning från besinningslöst agg till nästan vekhet: »Riktigt säkert?»

»Saken är ju afgjord.»

»Godt. Du kan lita på mig.»

Men när Tomas Indal var allena, skyndade han vacklande in i matsalen, öppnade skänken, framtog en nött, grå bägare af gammalt silfver, fyllde den till bräddarna ur en stor flaska och drack begärligt. Det lugnade — ja, visst lugnade det!

Någonting föll honom in, någonting som tycktes lekfullt förströ honom ett ögonblick, anletsdragen ljusnade. Han gick ifrigt till skrifbordet, satte sig, fann brefpapper, doppade pennan:

»Det slår mig i kväll helt oförhappandes, lille Konon Kristoffer, huru på mitt vis varmt jag är fäst vid dig — i alla fall. Hvarför skulle jag icke genast bekänna det? Tack för din vänfasthet! Och sök upp mig, när den stora irrfärden är ändad, hör du! Vi ha att tala om kärleken, hör du. Den riktiga — den som aldrig förtviflar, aldrig förtröttas.»

Han glömde att teckna namnet under, men förseglade högtidligt kuvertet och skref utanskriften. Handstilen knappt läslig.

Därefter ringde han på madammen. Och lyssnade. Det beredde honom fortfarande ett alldeles särskildt nöje att höra unga Hildemars rop: »Hej, hej, moster!»... åtföljdt af ett energiskt dunkande med kryckkäppen i

golfvet, såvida hon icke var inom räckhåll.

————

13

Långt utifrån isen hördes Rapps hårda skall, däremellan tjöt den klagande.

»Hvad går åt hunden?»... undrade Romarbacken och vände sig betänksamt om efter ljudet.

Ur fiskarfyren, endast ett groft hopfogadt brädskjul, lyste lampskenet genom det lilla, fyrrutiga fönstret som en matt ljusring ut mot hafvet. Klippan, hvarpå den var uppförd, skildes af ett smalt, djupt sund från Ytterskär. Där fanns det tre byggnader: en bod för fångstredskap, ett båthus, som utrymts för att lämna skydd åt hästarna, och så fiskarbastun högre uppe på stranden, på andra sidan backkrönet.

En lättrörlig dimma dref in mot kusten; själfva månskifvan var bortskymd, men det närmaste landskapet fullt synligt. Stundom blottades långsträckta snökonturer och låg, stormskadad skog på afstånd — stora, ödsliga linjer, som hastigt töckenhöljdes ånyo.

Utanför båthuset höll Rönn på med att omlasta en af slädarna, sonen hjälpte honom. De hade anländt för en stund sedan, fiskarena från Ringarön och sälskyttarna väntades hvart ögonblick. Det led redan mot midnatt.

Smeden berättade ifrigt hvad han hört omtalas just före affärden från staden: att konsul Linderts folk lyckats rädda hela besättningen från ett isflak. Dagen förut hade fartyget blifvit lämnadt åt sitt öde; hvart det drifvit visste ingen, men antagligen söderut, att döma af vindriktningen.

Underrättelsen gjorde ett starkt intryck på Ölund, Romarbacken däremot tycktes förunderligt oberörd. Han lyssnade fortfarande spändt utåt hafsisen:

»Nej, men ... hvad går åt hunden?»

»Är då inte doktorn i kammarn?»... sporde Ölund till svar, tydligen en smula tankspridt, han räknade och rådslog i sitt blonda, sjömanskloka hufvud, armarna hängde slappa ned utmed hvar sin sida. Ett par kraftiga, ovanligt långa armar; en kort, axelbred kropp. — Han tillade, flyttande oljekannan öfver i vänstra handen: »Där såg jag honom. Han låg på bänken under fönstret.»

»Ja, han bad att få hvila sig en stund, strax vi kom. Han var mycket, mycket trött.»

»Du skulle inte ha tagit honom med dig, Romarbacken.»

De stannade i detsamma framför redskapsboden, stirrande ut i luften som om samtalet varit afslutadt.

»Du skulle inte ha tagit honom med dig, Romarbacken.»

»Lätt sagdt efteråt, när han är obehöflig, eftersom manskapet bärgats, de sjuka med. Men jag hade annat syftemål därjämte, mig närliggande ... för ser du: sant och synbarligt är jag bunden vid honom alltifrån begynnelsen, eller hur jag ska' säga ... och trossarna vill jag ha klara innan det är för sent. Det finns varsel nog. Och här ute har han alltid varit sig själf, jämn och godsint som jag minns honom förr.»

»Det är drickandet, som gjort honom annorlunda.»

»Inte som du tänker dig det, Ölund, inte på det viset ... men han ser liksom bara inåt själen nuförtiden, allting svart, och rufvar enständigt öfver det, därför dricker han ... eller hångycklar i ren vånda. Ibland

förstår jag inte hvad han siktar på. När vi satt i släden, kände jag att något hårdt skafvade mig mot höften, något som han bar i pälsfickan, högra pälsfickan. Jag frågade om det var en flaska? Då rörde han sakta läpparna och vred på sig. Lite’ senare sa’ han alldeles tydligt: Ja, det är mot den onda anden ... om jag träffar honom. — För resten inte ett ord under hela färden, så tyst och stilla var han. Men jag märkte hur tungt han andades emellanåt. Och det skär mig i hjärtat, jag ville kunna hjälpa honom ... ingen kan det, ingen.»

»Hm.»

Åter ett litet uppehåll, fullt af eftersinnande.

»Hör du, Ölund, ni är tre karlar att göra undan det sista, jag går bara opp till doktorn ett tag.»

»Herregud — sjuknar han, så får väl Johannes lof att stanna här, jag vet inte bättre. För när de andra kommit, ger vi oss af.»

»Ja, det blir snart klarare.»

»Vänta, jag följer med dig!»

»Anej. Det är förr öfver, om jag går allena.»

Hvad menar du?»

Romarbacken låtsade icke höra. Med nacken styft spänd stretade han redan uppför strandsluttningen och försvann i riktning mot fiskarbastun.

Från backkrönet såg han, trots dimman, att dörren stod på vid gafvel. Han sprang den sista sträckan, blef stående ett ögonblick på tröskeln. Eldbränderna i den öppna spisen hade fallit samman, en bänk låg omkullvräkt, en kappsäck slängd på golfvet — men doktorn, som han sökte, fanns där icke. Långt, långt borta ljöd hundens klagande ljut med förnyad styrka.

Tomas Indal hade stort försprång. Efter några minuters dvala i den starka värmen inne i kammarn, hade han plötsligt vaknat och famlande smugit sig ut, drifven af en oro och en ångest, som beröfvade honom nästan all sans och erinringsförmåga. Icke ens hvar han befann sig visste han denna gång. Men en häst gnäggade någonstädes i närheten — och hammarslag, hammarslag — alltså inte ditåt, en annan väg, det gällde att undfly mänskor och mänskors boningar. Han gick krokig, med händerna för öronen, lyfte benen högt och trampade försiktigt i den lösa snön som om han fruktat att väcka någon. »Mig spärrar man inte in, nej, ännu är jag på fri fot», mumlade han. Djupa fotspår utvisade hvar han gått fram öfver isen, först i en lång, slingrande båge, förbi några kullriga klippref, sedan rätt ut mot hafvet.

Härunder gaf ångesten småningom vika för utmattningen. Och för nya inbillningar. Vinden och den fuktiga luften mot hans ansikte väckte inom honom ett virrvarr af minnen, af orediga fantasier, med sken af ram värklighet. Yrsel bemäktigade sig alla hans sinnen.

Han satt åter vid rodret i sin halfdäckade slup, i en mycket bekväm ställning, utan rock och med uppkaflade skjortärmar. Skummande vågor jagade hvarandra som lyckliga dagar i ett ungt, sorglöst lif, farten var drömmens svindlande fart, tyckte han, målet synrandens yttersta gräns — och därifrån vidare, vidare. Men hur förunderligt! De kända stränderna följde honom, han kunde inte hinna ifrån dem, de följde honom alltjämt, hvart han än styrde. Där var Ringarön, Lotslandet, Sälkobbarna, fastän otydliga ... var det inte?... och där Ytterskär! Alltså inte ditåt, en annan väg, ännu längre bort — inte låta sig inspärras! Den tanken gjorde honom orolig igen, han stannade och såg hastigt omkring sig.

Just då kom månen fram ur dimman. Allting hvitnade. Allting stelnade. Vågorna förvandlades till drifvor.

Och där ... där i hafsbandet ... ett stort, nedisadt, öfvergifvet fartyg ... vägen, vägen!

Han äntrade ombord. Han skrattade. Han darrade af upphetsning.

I skimrande isskrud sträckte masterna sig mot skyn, hvar yta glänste som försilfrad, däcket var blankt och grönskiftande som glas. Ett aflägset dån brusade. Han tog det som en hyllning till den bortresandes ära, en hyllning från de kvarblifvande, det rörde honom, han rätade på sig, hälsade till höger och vänster, bugade sig, viftade med mössan:

»Ja, ja, farväl, ni alla där borta ... jag reser, jag är färdig ... fallit ... men låt marknaden fortgå, för all del ... jag hör inte till marknadsfolket! Jag är bara så barnsligt glad just nu. — Farewell, miss Bertels, nådiga fröken, jag kysser er kalla hand — Guds fred, mamsell Syring — jaså, du är där, Magda, kom ihåg att inte ge dig för tidigt, så kan du bli fru konsulinna! — Farväl, Konon Kristoffer, lilla vän — farväl, Romarbacken ...»

Så långt hade han hunnit i sina fantastiska inbillningar, när han hörde steg bakom sig. Steg? De ohyggliga stegen! Och allt närmare, närmare ... »snart är han alldeles inpå mig, han som ...» blickarna slocknade i ett uttryck af förlamande fasa, han grep efter ett stöd, men fann intet, fartyget likasom sjönk under hans fötter, och det vida snöfältet, i hvars drifvor han stod och frös som förut, låg öde och tomt framför honom. Någon ropade hans namn. En hund skällde.

Förgäfves sökte han fly, benen kändes blytunga, han krympte ihop sig som för att bli osynlig, med axlarna uppdragna, stack rysande sina händer i pälsfickorna — den högra fick ett plötsligt och hårdt grepp om revolvern. »Ah!» I hopplös skräck, i vanmäktigt nödvärn och med ögonen slutna vred han sig om till hälften och tryckte af. Tre skott efter hvarandra. — Romarbacken föll framstupa i snön, redan det första hade träffat hjärtat.

Tomas Indal hukade sig ned än djupare som för att lyssna. Icke ett ljud — till och med hundskallet hade tystnat. Han ville resa sig, men krafterna sveko. Då lade han stilla hufvudet bakåt, bredde ut armarna.

Dimman slöt sig omkring honom. Och natten.
